Tucholsky'nin Mektupları

DUŞUN

TUCHOLSKY'NİN MEKTUPLARI

MEKTUPLAR DİZİSİ 9

DÜŞÜN YAYINEVİ

Mektuplar Dizisi : 9

TUCHOLSKY'nin Mektupları

Çeviren :
Sargut Şölçön

Kapak : Erkal Yavi

Genel Dağıtım YADA
Divanyolu Dr. Şevki bey sk. No. 6 Kat 1
ISTANBUL
Tel 520 74 72

Kardeşler Basımevi
Istanbul — 1984
Tel 520 69 57

BU KİTAP İÇİN

Biz Türk okurları Tucholsky'yi, ilk olarak Türkçe çevirisini yayımladığımız bu kitaptaki mektuplarıyla tanıyacağız. Bu, genel yayın kurallarına uygun düşen bir tutum değildir. Çünkü, okurlar, önceden yapıtlarını okumuş, böylece azçok tanımış bulundukları yazarların mektuplarına ilgi duyarlar. Burada durum terstir. Okurlarımız, Türkçede yapıtlarını bilmedikleri bir yazarın önce mektuplarıyla karşılaşacaklar. Bu mektuplar okununca, daha önceden Tucholsky'nin yapıtlarını okumamış olmamızın ne büyük eksiklik olduğu anlaşılıyor.

Mektupları, Tucholsky'nin Türkiye'de yayımlanmış ilk yapıtı olduğundan, yazar üstüne geniş bilgi veren bir inceleme yazısı gerekiyordu. Bu mektupların çevirmeni olan Sargut Şölçün arkadaşımız, okunduğunda büyük bir emek ürünü olduğu anlaşılan «Kurt Tucholsky'nin Gerçekliği» başlıklı incelemesiyle Tucholsky'yi bize tanıtmıştır. Bu incelemesinde, mektubun ve mektup yazınının ne olduğu ve niteliğine değgin Sargut Şölçün'ün yorumu özgün ve ilginçtir.

Tucholsky bizim için, yapıtlarını da, yaşamını da bugüne dek bilmediğimiz bir yazar olduğundan, mektuplarının anlaşılabilirliği için birçok açıklamalar gerekiyordu. Sargut Şölçün, gerçekten büyük bir çalışma ve araştırma isteyen bu «açıklayıcı notlar»ı da hazırlayarak, mektupları anlamamızı kolaylaştırmıştır.

Açıklayıcı notları, ilişkin oldukları sayfalara dip notu olarak mı, yoksa kitabın sonuna toptan bir bölüm olarak mı koymamız daha doğru olurdu? Her iki biçimin de sağladığı kolaylık ve zorluklar var. Dip notu olarak konulması, okumayı kesiyorsa da, anlamayı kolaylaştırıyor. Uzun açıklamaların dip notu olarak konulmasıysa okumayı zorlaştırıyor.

Biz açıklamaları, ilişkin oldukları sayfalara dip notu olarak koymayı yeğledik. Tucholsky'nin mektuplarını anlayabilmemiz için bu dip notlarını dikkatle okumamız gerekiyor.

Mektuplarını okuduğumuz ve «Kurt Tucholsky Gerçekliği» yazısından da yaşamını öğrendiğimiz Tucholsky'yi, yazar olarak da azçok tanıyabilmemiz için, Sargut Şölçün, O'nun yazılarından bikaçını da çevirerek kitabın sonuna eklemiştir.

Böylece «Tucholsky'nin Mektupları» adlı bu kitap şu bölümlerden oluştu:

1 — İnceleme : Kurt Tucholsky Gerçekliği
2 — K. Tucholsky'nin Karışık Mektupları
3 — K. Tucholsky'nin sevgilisi Nuuna'ya Mektupları
4 — Birkaç yazısı.

Sargut Şölçün'ün bu titiz çevirisiyle ilk kez Türkçede Tucholsky'yi tanıyoruz. Tucholsky'nin mektuplarını, biz en çok bir dönemi ve o dönemin politik ve toplumsal olaylarını anlattığı, anlatmakla da kalmayıp, yorumlar ve eleştiriler getirdiği için önemli ve yararlı buluyoruz.

Düşün Yayınevi

KURT TUCHOLSKY'NİN GERÇEKLİĞİ

Bu kitap, Tucholsky'nin mektuplarından bazılarının Türkçe çevirilerini içermektedir. Böyle bir derlemenin Türk okurunca değerlendirilmesinde, yazarın yaşadığı tarihi dönem, kendi yaşamı, yazınsal kişiliği, toplumsal yaşam ve sanatla ilgili görüşleri üzerine bilgiler vazgeçilmez birer yardımcı olacaktır. Kaldı ki, Kurt Tucholsky, ülkemizde şimdiye dek tanınmamış bir yazardır. Ben de, «Kurt Tucholsky'nin Gerçekliği» başlıklı incelemeyi işte bu düşüncelerle hazırladım.

18. yüzyılın, Avrupa'da burjuva ideolojisinin gelişmesi ve güçlenmesi bakımından önemli bir aşama olduğu bilinmektedir. Bu yüzyılın özellikle ikinci yarısında, gelişen maddi gerçeklik nedeniyle burjuvazinin (konumuz açısından bunu Alman burjuvazisiyle sınırlandırabiliriz) ilgisi, «insan» (birey olgusu üstünde yoğunlaşmıştır. İnsana (ya da bireye) özgü olan herşeye yönelik bu ilgi, (konuya, «ilgi gösteren insan» açısmdan bakıldığında,) elbette ki, önce kendine en yakın insanda, yani önce kendi «*ben*»inde toplandı. Gelişmekte olan yeni sistemin (burjuva toplumunun) temel ilkesi, özgür rekabet mücadelesine katılabilecek bireyin eksiksiz gelişmesi olduğu için, ideolojik alanda, sınır tanımayan ve ölçüsüz bir egosantrizm «beniçincilik» ortaya çıktı. Böylece, antifeodal mücadele sırasında «soyluluk» ayrıcalığını «yurttaş» eşitliği adına yoketmek isteyen burjuva ideolojisi, katkısız bir «öznellik»e yolaçmış oluyordu. Yüzyıllardır baskı altında tutulan ve küçük görülen «*ben*», ulaştığı yeni özgürlük ortamında, kendini dünyanın en önemli, en değerli varlığı olarak görmeye başladı. Yeni insan (burjuva birey) için kendinin, kendi duygularının, kendi düşüncelerinin ve kendi anlayışlarının

üzerinde başka birşey yoktu. İçinden gelen bütün eğilimleri, bütün coşkuları didik didik ederken, bunların sonuçlarını da dışarıya vurmak zorundaydı. Ancak birey için, bu «açılma» topluma doğru olamazdı; en özel ve en öznel içeriğe sahip olan böyle bir açılış, tek bir insana, bir dosta, bir yakma, güvenilir birine yapılabilirdi. Bir başka nokta daha vardı: Söz konusu yakın dostun, kendisine bu kadar açılmış insanı sürekli olarak daha yakından tanıyabilmesi ve bu «ben»i daha derinden kavrayabilmesi için, bu açılmaların geçici değil, tersine, kalıcı olması gerekiyordu. Bu nedenle, «*ben*» kendisini yazılı olarak bildirmek zorundaydı.

İşte mektup, böyle bir gereksinmenin sonucudur. Mektup yazmanın bugün bile, bir iletişim yolu olmasının ötesinde, «uygar bir davranış» olarak nitelendirilmesi, sanıyorum, yukarda değindiğim tarihi gerçekliğin bir uzantısıdır. 18. yüzyılın ikinci yarısında mektup, serpilmeye başlayan burjuva biçimi yaşamın karakteristik görüntülerinden biridir. Bir yazı türü olarak da mektubu, burjuva bireyselliğinin yazın sanatında yansıması olarak değerlendirebiliriz. Mektubun yanısıra, özyaşam ve güncenin de aynı tarihi dönem içinde önem kazanması, yukarda değindiğim gelişmeyi vurgulayan bir özelliktir. Şu farkla ki, özyaşamlar ve günceler, mektup yazılabilecek kadar güvenilir bir dostun bulunamaması durumunda, «güvenilir, ancak tanımadık» insanlara yönelik bildirimlerdi.

Mektup yazmak 18. yüzyılın ikinci yarısında bir düşkünlük, bir tutku olarak belirirken (Herder, mektupları «ruhların bir sureti» olarak değerlendirmişti), kendini gösteren yoğun duygusallık, özgün bir üslupta anlatımını bulmuştur. Sık sık karşılaşılan kelime tekrarları, soru işaretleri, ünlem işaretleri, satır içinde kullanılan çizgiler (—), «ah»lar, «o»lar, cümlelerin birden kesilmesi vb., burjuva «*ben*»in kendini açmasının tipik özellikleri olarak kabul edilebilir. Mektup, içerik ve biçim olarak öteki yazınsal metin türlerini de etkilemiştir. *Rousseau*'nun mektup - romanı «*La nouvelle Héloise*». («Yeni Héloise» (1761) ve *Goethe*'nin mektup - romanı «*Die Leiden des jungen Werthers*» («Genç Wether'in Acıları»)

(1774), mektubun en çok roman türünü etkilediğini gösteren iki önemli örnek olarak görülmektedir. Ayrıca mektup biçiminin, adı geçen tarihi dönemde burjuva düşüncesinin dile getirilmesinde, kuramsal yazılarda da kullanıldığı bilinmektedir. Politik mektupların, yazınla ilgili polemikleri içeren mektupların *(Lessing, Hamann)* ve estetik, felsefe ve teolojiyle ilgili mektupların *(Herder, Schiller, Goethe)* yanısıra, hukuktan doğa bilimlerine, tıptan ormancılığa kadar çok çeşitli alanlarda mektuplar yazılmıştır.

Gerçi mektup yazma kültürü, 18. yüzyildan çok önce, daha Antik Çağ'da hayli gelişmişti; ancak bu gelişmişlik, *Aydınlanma Çağı*'nın duygusallık ve duyarlılık çerçevesi içinde yüceltilen «dostluk kültür» bağlamında mektubun kazandığı özel anlama sahip değildi. Yani, mektup Antik Çağ'da henüz burjuva «*ben*»in kişisel ve «intim» alanı olma özelliğinden —anlaşılır nedenlerden dolayı— uzaktı. Klasik ve Romantik dönemde bir «yazınsal biçim» olma durumuna gelen mektubun, 20. yüzyılda giderek eski anlamını yitirdiğini görüyoruz. Elbette, bunda burjuva «*ben*»in öznelliğindeki tarihi-nitelik değişikliğinin rolü vardır. Bu yüzyılın birinci yarısında *Rilke, Hofmannsthal, Kafka, Zweig* gibi yazarların mektup yazmaya özel önem vermelerini, yokolan (ya da, daha doğrusu, tekelci aşamadaki kapitalizmin körelttiği) yaratıcı «*ben*»in, bunalımdan çıkış yolu arayan tepkileri olarak değerlendirmek olasıdır.

Çok çalışkan bir mektup yazarı olan Kurt Tucholsky'nin tavrını da, (durumu farklı özellikler göstermesine karşın) yine yukarda genel olarak belirtilmiş çerçeveye sokabiliriz. 2500 kadar çalışması ele geçen Tucholsky'nin kaç tane mektubu olduğunu, elimdeki kaynaklardan tam olarak saptayamadım, bu konuda kesin bilgi verilmiyor. Gerçi yazarın özel mektuplarının yanısıra, zamanında dergilerde yayınlanmış yada «açık mektup» niteliğinde olan mektupları da vardır; ayrıca, kimi yazılarında mektup biçiminden yararlanmıştır. Ancak, 1976 yılı sonuna dek yapılan araştırmalara göre, bilinen şudur: 1962 yılına ait seçmede 400 mektubu vardır, İsviçre'deki sevgilisi *Nuuna*'ya yazmış olduğu ve ele geçen

mektupların sayısı 270 dolayındadır, «*Bir Katolik Kadına Mektuplar*»ın sayısı 25'e yaklaşmaktadır. Ayrıca Tucholsky'yle «*Weltbühne*»nin yayıncısı *S. Jacobsohn*'un, 1915-1926 yılları arasında, haftada üçe kadar çıkan sayıda mektuplaştıkları bilinmektedir.

Tucholsky, 9 Ocak 1890'da Berlin'de doğdu. Annesi ve babası, uzun yıllar bu kentin karakterinin belirlenmesinde rol oynayan Yahudi kökenli burjuva kesimdendi. Ailenin ekonomik bakımdan iyi bir durumda bulunmasının nedeni, tüccar babanın yetenekli ve uyanık bir insan olmasına bağlanabilir. Tucholsky'nin doğumundan bir iki yıl sonra Berlin'den ayrılan aile, 20. yüzyılın hemen başında kente döndüğünde, babanın mesleğinde daha da ilerlediğini görüyoruz. Baba Tucholsky, «Berliner Handelsgesellschaft» gibi önemli bir bankanın yönetmeni olmuştur; uzun süren yolculuklar ve iş ilişkileri dolayısıyla eve ayıracak zamanı azalmıştır. Kurt, babasına derin bir yakınlık duymaktadır; babanın güzel piyano çalması ve gittiği yerlerden oğluna kartlar göndermesi, küçük Tucholsky için, bu ilişkiyi canlı tutan olaylardır. Bu arada, ailenin başı durumundaki anneyle arasındaki ilişkinin aynı nitelikte olduğu söylenemez. Kurt'un okul yaşamıyla ilk ilişkisi, 1893'de gittikleri Stettin'de olmuştu. Bu dönemle ilgili bilgiler yeterli olmamakla birlikte, Baltık Denizi kıyılarındaki ilk çocukluk izlenimlerinin yazarı epiy uzun süre etkilediği bilinmektedir. Güneyin yaşama sevinci veren ikliminin tersine, kuzeyin soğuk ve çabuk yakınlaşmaya elvermeyen havası, Tucholsky'ye özgü duygululuğa uygun düşmektedir.

20. yüzyılın ilk otuz yılında Almanya'da yaşanan tarihi gerçeklik, Tucholsky'nin yaşamını büyük ölçüde etkilemiştir. Büyük toplumsal gerilimlerin, kanlı savaşımların, terörün, politik cinayetlerin ön planda olduğu bu tarihi kesiti, Almanya'ya özgü olan ve kökeni 16. yüzyıldaki Köylü Savaşı'na dek giden bir «gerikalmışlık» çerçevesinde kavrayabiliriz. Öte yandan, 19. yüzyılın sonunda bu ülkede gelişen politik olaylar da, bir sonraki yüzyılda yaşanacak olanların habercisi gibidir. Uzun yıllardır Prusya-Alman ülkesinin kaderini belirleyen politik sorumluluğun sahibi olan kişinin, yani *Bis-*

marck'ın durumu sarsılmıştır. *Kayzer II. Wilhelm,* hem hiç hem de dış politikada artık dizginleri eline almak istemektedir; aralarında ülkenin geleceğinin biçimlenmesi açısından önemli çelişkiler çıkmıştır. Kapitalizmin Almanya'da geç kalan, ancak kısa sürede güçlü bir gelişme gösteren ilerlemesi, burjuvazi ve Junkerler ile onların hukuki plandaki varlıkları arasındaki çelişkiyi büyütmüştür. Kendisini «*Tanrı'nın seçin temsilcisi*» olarak gören *Kayzer, Bismarck*'ın, çalışan kitleler karşısındaki kanlı politikasını kabul etmedi. Başlangıçta gerçekleştirmek için söz verdiği reformlarla işçileri sosyal demokrat partiden koparmayı planlıyordu. Ancak reformlar gerçekleşmediği gibi, sosyal demokratlar da seçimlerde oylarını çoğalttılar. Bu koşullarda *Bismarck* geçmişi, *Kayzer* şimdiki zamanı simgelerken, sosyal demokrat lider *August Bebel* de geleceğe yönelmişti. Bu üç tarihi kişilik, Tucholsky'nin düşünce yapısının oluşumunda belli bir rol oynamıştır. Zamanına karşı acımasız bir savaş açacak olan sanatçı, polemikçi ve eleştirmen Tucholsky, ülkesinin güzel geleceği uğruna Bismarck'a ve Kayzer II. Wilhelm'e karşı öfke ve nefretle dolu olarak «hayır» diyor; politik figürünü beğendiği Bebel'e sempati duyuyordu.

Fransız lisesinden ayrılan Tucholsky, öğrenciliğini Berlin'deki Wilhelm Kraliyet Lisesi'nde sürdürdü. Sonra annesi okuldan aldı, Kurt bitirme sınavlarına dışardan katılarak ortaöğrenimini 1907'de tamamladı. Yine bu yıl, ilk çalışması yayınlandı; «*Berliner Tageblatt*»ın yergi eki olan «*Ulk*», genç Tucholsky'nin «*Masal*»ını basmıştı. 1909 yılının Ekim ayında Berlin Üniversitesi'ne yazılan yazar, altı yıl sonra Jena Üniversitesi'nden hukuk doktoru ünvanını aldı. Bu arada (1912) Tucholsky'nin ilk büyük çalışması ortaya çıktı: «*Rheinsberg, Aşıklar İçin Resimli Kitap*». Kısa sürede 50 000 satılan bu «*yolculuk idili*»nin konusu, varoluşun, gençliğin ve aşkın verdiği sevinçtir. Savaş öncesinin kaygısız atmosferini yansıtan duygusal delilikler, muzipçe erotik ve küçükburjuva önyargılar yanında, özgür aşk ilişkisi, kendiliğinden anlaşılması gereken bir doğallık olarak öngörülmektedir. Böylece yazar açısından bir oyun, bir tür aldatmaca oyunu başlatılmış olu-

yordu: «Mutlu olmak, ama asla memnun olmamak... Şundan daha derin bir özlem de yoktur: gerçekleşmeye duyulan özlem. Bu özlem doyurulamaz...» Bu yılların Tucholsky'siyle ilgili olarak *Kafka*'nın günlüklerinde kimi notlara rastlıyoruz. Bir Prag yolculuğunda tanıştığı *Kafka*'ya göre Tucholsky, «tamamen bütünlük içinde bir insan»dır. Tucholsky'nin «kendi yazarlık çalışmalarına önem vermemesi» ve «yaşamın getirdiği acıya doğru bir değişim karşısında duyduğu korku», *Kafka*'yı hayli etkilemişti. Kurt, o zamanlar henüz 21 yaşında bir «genç»tir; gelecekteyse hep acı çekecektir, ama gülümseyerek: «Çünkü, insan herşeye gülümseyebilir.»

Tucholsky, 1911'den beri sosyal demokratların organı «*Vorwaerts*»de makaleler yazmaktadır. «*Tu.*», «*K.T.*», «*Kurt*» ya da «*Bir Berlinli*» diye imzaladığı bu yazıları, onun gelecekteki büyük çalışmalarının öncüleridir. Birinci Dünya Savaşı'ndan çok önce yazdığı ve ölüm cezasını, sansürü, II. Wilhelm'i eleştiren ve barışı savunan yazıları, onun savaşımcı ve demokratik bir kalem olduğunu ortaya koyduğu gibi, bu kimliğe bürünmesinde savaşın rol oynamadığını da göstermektedir. 1912 yılında Tucholsky, yazarlık gelişiminde büyük ölçüde etkilendiği *Siegfried Jacobsohn*'la tanışıyor. *Jacobsohn*, ilk sayısı 7 Eylül 1905'de yayınlanan haftalık tiyatro dergisi «*Schaubühne*»nin kurucusu ve yöneticisidir. Zamanla o dönemin seçkin düşünürlerinin buluşma yeri haline gelmiş olan derginin sayfalarında Tucholsky, ilk kez 9 Ocak 1913'de görünür; bu, bir tiyatro eleştirisidir. Bir yıl içinde yayınlanan 74 yazısının büyük çoğunluğu tiyatro, revü, kabare ve film eleştirileridir. Çok kısa zamanda derginin önemli bir imzası olan Tucholsky'nin bu çalışmalarıyla ilginç bir yanı da ortaya çıkmaktadır: Tucholsky, yalnızca başkalarının ortaya koyduğu sanat ürünlerini yargılayacak ve eleştirecek bir yazar değildir; eleştirileri, güven verici çözümlemeler içermesine karşın, kendisinin sanatçı - yazar kimliğini ön plana çıkarmaktadır. Tucholsky, kitaplardan, oyunlardan ve oyunculardan söz ederken, bunları birer «deneme» düzeyinde ele almakta, böylece kendi insanlarıyla kendi sorunlarını biçimlendirmektedir.

Bu arada Tucholsky'nin yeni bir «oyun»una tanık oluyoruz: Yazar kendine dört tane «takmaad» bulur: *Ignaz Wrobel, Peter Panter, Theobald Tiger* ve *Kaspar Hauser*. Açıktır ki, bu imzalar (yazarın asıl adıyla birlikte beş ediyor) kendisinin çelişkili dünyasının somut birer anlatımıdır. *I. Wrobel*'e ilk kez 20 Şubat 1913 tarihli «*Schaubühne*»de rastlıyoruz. Arkasında *P. Panter*, birkaç ay sonra da *T. Tiger* ortaya çıkacaktır. *K. Hauser*, çok daha sonra, 1918'de, yazar «*Ulk*» dergisinin baş redaktörlüğünü üstlendikten sonra görülecektir. Bu adların anlamı ve zorunluluğu üstüne Tucholsky şöyle diyor: «Küçük bir haftalık dergi, aynı adamı bir sayıda dört kez görmek istemez; ve böylece şakadan bu homunculus'lar (insancıklar, *Goethe*'nin «*Faust*»unda yapay olarak yaratılan insan — S.Ş.) doğdu. Ve oyun diye başlamış olan, neşeli bir şizofreni olarak bitti. Ayrıca, beş kez var olmak da gerekliydi — çünkü, politik bir yazarın gülmece yapacağına kim inanır? Hicivcinin ciddiyetine? Aklı fikri oyunda olanın ceza yasasını bileceğine, kentleri anlatanın keyifli mısralar yazacağına? Gülmece gözden düşürülmüştür.»

Tucholsky gibi hem mücadeleci bir mizacı gereksinmesinin hem de politik olan yazarlar, «eğlence» alanını terketmemeleri gerektiğinin bilincindeydiler. Bu, bir anlamda eğlence gereksinmesinin zekice doyurulmasıydı. Bu açıdan, Tucholsky için kabare yazarlığının önemli işlevleri vardır: Üst düzeyde sanat üretip eğlendirmek, moral değerler sağlamak ve aydınlatmak. Yazar için gülmece de, yaşamın sınırsızlığı ve çokyönlülüğü içinde benzeri işlevler taşıyordu. Tucholsky yukarda anılan takmaadlarına belli konular ve yazma biçimleri vermişti, bunların görünüşleri de farklıydı. I. Wrobel çirkin, gözlüklü; P. Panter, neşeli sanat makaleleri yazan, hareketli, yusyuvarlak, küçük bir adam; T. Tiger, düzyazıdan nefret eden ve tutkulu politik şiirler yazan biri; K. Hauser, Tucholsky'nin en değerli ve en ince yazınsal metinlerinin yazarı. Kendi adıyla birlikte beşe bölünmüş bir yazarın içindeki çelişkileri günışığına çıkarmak amacıyla Tucholsky, bu insanları zaman zaman kendi aralarında polemik biçiminde tartışmalara sokardı. Herşeye karşın şu noktayı saptamak-

ta yarar var: Bu oyuna yolaçan asıl neden, büyük ölçüde psikolojikti. Çünkü, Tucholsky «*Schaubühne*»de (bu derginin adı 4 Nisan 1918'den itibaren «*Weltbühne*» olmuştur) tanınan bir imza olduktan sonra, takmaadların gerçek kimliğini bilmeyen pek kalmamıştı. Ancak, böyle bir «saklambaç» oyunu, yazarın kişiliğine uygun düşüyordu. Kendini ön planda görmekten, kendinden, kendi durumundan söz etmekten nefret ederdi. Kendi ruhsal değişikliklerini Tucholsky gibi en ayrıntılı noktasına kadar gözlemleyen ve çözümleyen bir yazara seyrek rastlanır. Kendisi için Tucholski, hem özne hem de nesneydi. Ne var ki, birinci tekil kişiyle yazdığı zaman bile kendini ortaya koymadı. Öte yandan, Tucholsky kendini bütün gücüyle bu «aldatmaca ben»in arkasına saklamasının yanında, büyük bir «açılma» gereksinmesi de duyuyordu; bunu, yazarın mektuplarında görüyoruz.

Birinci Dünya Savaşı çıkmıştır, Tucholsky askere alınır, Baltık kıyılarındadır. Savaş koşulları, onun verimliliğini düşürmüştür. Bu dönemde, sonradan ikinci karısı olacak *Mary Gerold*'la tanışır. Yaşamı boyunca bir türlü kopamadığı bu kadın, Tucholsky'nin kendini tamamen açtığı tek insan olmuştur. «Birlikte oynayan bir arkadaş» bulduğu için mutludur, «nüansları duyan, yarım ve dörtte bir tonları işiten bir arkadaş. Sinirleri olan bir arkadaş.» Savaşın bitimini Romanya'da yaşayan yazar, 1918 sonrası Almanya'sı için kimi kuşkular taşımakla birlikte, yine de umutludur. Eski dünya gitmektedir, bunun için kendisine düşeni yapacaktır: «Sevgiden gelen bir nefretle mücadele etmek istiyoruz.» Aylarca sürecek olan bir makale serisine başlar. Alman militarizmini eleştirdiği bu yazılarında, o zamana dek kimsenin cesaret edemediği bir tutumla, subayların hırsız olduğunu, askerlerin cephede «bir pislik uğruna» öldüğünü, Hollanda'ya sığınmış olan *Kayzer II. Wilhelm*'in bir kaçak olduğunu söylemektedir. Tucholsky, herşeye karşın, kurulmakta olan *Weimar* Cumhuriyeti'nden birşeyler beklemektedir. Ancak, gelişmeler, giderek umut verici olmaktan çıkmaktadır; toplumsal çatışmalar nitelik ve nicelik olarak büyük boyutlara ulaşmıştır; sermayenin sınır tanımayan kazanç tutkusu, geniş kit-

lelerin demokratik istemlerinin kanla bastırılmasına neden olmaktadır. Sağdan kaynaklanan terör, devlet desteğinde genişlemekte, arka arkaya politik cinayetler işlenmektedir. Bu arada Tucholsky, ülkedeki hukuk kurumunun toplumsal işlevini kavramıştır. 1921 yılının eylülünde şöyle bir saptama yapar: 314 solcu öldürülmüştür, katiller, toplam 31 yıl 3 ay ve biri ömür boyu hapis cezası almıştır. Solcuların neden olduğu 13 öldürme olayından dolayı ise, 8 ölüm cezası ve 176 yıl 10 ay hapis cezası verilmiştir. Alman militarizminin yanısıra, Almanya'da «adalet dağıtan» kurumlar da Tucholsky'nin sert eleştirilerinin hedefi olmuştur.

Politik ölümlerin biteceği yoktur. Münih'te ilan edilen Sovyet Cumhuriyetinin kısa ömrü, 14 kişinin yaşamına mal olmuştur; oysa, hükümet güçlerinin bu cumhuriyeti dağıtmak için giriştikleri harekat sonunda 184 insan ölmüştür. 15 Ocak 1919'da *Karl Liebknecht* ve *Rosa Luxemburg* öldürülür, yüzlerce işçi «kaçarken» vurulur. Tucholsky, artık geçmişin çözümlemesini yapmaktan öte, gelecekle ilgili uyarılarda bulunmaktadır. 23 Şubat 1922 tarihli makalesinde, sekiz yıl sonra, şimdiki zamanda gerçekleştirilen «genel provalar»ın sahneye koyulacağını yazar. Ve yedi yıl sonra *Hitler,* 106 milletvekiliyle parlamentoya girer.

1922 yılında Almanya Sosyal demokrat Partisi'ne üye olan Tucholsky'nin umut bağladığı burjuva demokrasisinin çöküşünü görmesi ve sosyal demokratların, militarist-monarşist cepheye destek olduklarını yaşaması, onun acılı dünyasına yılgınlık getirecektir. Parasal durumu giderek bozulmakta, artan enflasyon, elindeki parayı hızla azaltmaktadır. Yazarlık yerine, yaşamını bir «burjuva meslek»le kazanmaya karar verir. *Bett, Simon ve Ort.* adlı bankaya girer ve eski maliye bakanlarından *H. Simon*'un özel sekreteri olur. Ancak, bu yaşama yalnızca bir yıl dayanabilir ve kendisini sınıfdışı «deklase» olmuş gibi duyumsadığımdan bu işi bırakır. Daha sonra yapıtlarında, ortaya çıkacak olan «kapıcı» ve «özel sekreter» gibi «önemli merciler», burada geçen bir yılın ürünüdür; yazar bir işletmeyi «içinden» tanımıştır.

Kurt Tucholsky, 1924 yılında Almanya'dan ayrılır. Gittiği

Paris'in havasından büyük haz duymaktadır. Oysa bundan sonra hep «taşınma» biçiminde geçecek yolculukların sonunda da, özlemini duyduğu huzura kavuşamayacaktır. Bu dönemde derin poetik düşüncelere dalmıştır (ki bunları ilerde «daha Sonra» başlığı altında toplayacaktır). Bu düşünceler çerçevesinde, kendisinin çok iyi bir durumda olduğu dönemde, yazarın ölüm üzerinde kafa yorması ilgi çekmiştir. Oysa, yolculuk idilleri yaratan kitaplarında (*«Rheinsberg»*, *«Pireneler Kitabı»* ve *«Gripsholm Şatosu»*) yazar, mutluluğunu, içtenliğini, insancıllığını ve duyarlı zekasını gündelik dünyanın dışına aktarabilmişti. Ona göre, «Aşk yaşamı ve yolculuk, henüz hiç tanımadığımız bağlantılar göstermektedirler. Tucholsky, bir sıcaklık ve bağlantı kurma arayışı içindedir; aşk yaşamı, bu çerçevede yabancı ve bilinmeyen olanla bir karşılaşma; yolculuk ve macera da, çözümü olmayan birer kaçıştır. Eleştirmen Tucholsky, kendini bu tartışma bağlamında görmemektedir, makalelerini, eleştirilerini yazmakta, ancak başkalarının bu konuda ne düşündüğü kendisini ilgilendirmemektedir sanki. Dönemin önemli adları olan *Lukacs, W. Benjamin* ve *Bloch*, Tucholsky'nin yazılarında yer almaz.

Okumak, Tucholsky için kendini bulma denemesidir. Yazdığı beşyüzden çok kitap eleştirisi, «yabancı söyleşilerle karşılaşma» ve kendine yönelttiği «sende neye yanıt veriyor?» sorusundan oluşmuş birer karışımdır. *Kafka, Joyce, Brecht* ve *Hamsun*, yazarın özel ilgi duyduğu edebiyaçılardır. İnsan, eleştirmen, okur ve hatta politikacı olarak Tucholsky hep «tek başına giden»dir. «Hayır» demeyi, «sevgiden gelen bir nefretle» yergisini canlı tutmayı bilmiştir. Politik anlayışıyla yazın sanatı üstüne düşünceleri yakın ilişki içindedir. Var olanı değiştirmek için eyleme geçmek yolunda ön koşul, toplumsal gerçekliğin bilinmesidir; sanat, bu bilme ve kavrama sürecinde «araç» olarak vardır. Bağlı bulunduğu burjuva dünyasının çöküşü, demokrasiyi, bir anlamda «uyum»u geri getirecek bir araç olarak görmesine yolaçmıştır. *Fritz J. Raddatz*'ın belirttiği gibi, Tucholsky, daha çok «beşinci mevsim»de, yani «geç sonbahar»da yaşamıştır. Bu mevsim, «yorgun»dur, ama gevşememiştir; öte yandan ilk yaz gibi de «ha-

şin» değildir. Elbette, burada söz konusu olan belli bir «bozulma» sürecinin son aşamalarıdır. Nitekim Tucholsky'nin yaşamının yıkımla sonuçlanması, böyle bir sürecin getirdiği birikimdir. Politik savaşımda yılgınlık, özel yaşamda «vazgeçmek» ne anlama geliyorsa, yazın ve felsefenin algılanmasında melankoli de odur. *Kafka*'nın «*Amerika*»sıyla ilgili olarak yazdığı eleştiride Tucholsky, bu eserde bulduğu en güzel yanın, metin boyunca ortadan kalkmayan melankoli olduğunu söyler. «Burada çok seyrek bir durum vardır; bir insan «yaşamı anlamamakta» ve haklı olmaktadır. Burada olup biten, hiçbir zaman açıklanamaz; hükümler, yasalar, alışkanlıklar rüyadaki gibi, kaçınılması olanaksız acı çekenin tepesine düşmektedir, acı çeken de soru sormaz...» İşte böyle bir süreç içinde *Schopenhauer*'in «agnostisizm»i, bilinmezciliği), Tucholsky'ye destek (!) olur. Bu dönemde yazarın felsefe ve dinle yoğun olarak ilgilendiğini görüyoruz. «Dindar» değildir, ancak kendini aşayım derken «yalnızca dini özlem»e gelmiştir. Kendi deyişiyle «Bu, yazılacak an değildir» artık. 1925 yılına ait «*Beş Duyu*» başlıklı büyük düzyazı - şiiri şöyle bitiyordu: «Beş duyunun hepsiyle / algıladığım, ki suçu yok onların: / Çoğu kez / acıdır.» Bu dünyaya, otuzlu yılların Almanya'sında yaşananlar eklendiği zaman, Tucholsky'nin yazacak gücü kalmaz. İlk beş yılını yaşayabileceği 1930'ların «sessizliği»ni yırtanlar salt mektupları olur.

25 Nisan 1925'te *Hindenburg Alman Rayhı*'nın başına getirilir. Tucholsky'nin bu olaya olan tepkisinde, yine yazarın ileri görüşlülüğünü okuyoruz: «Savaşın kendisine kaplıca tedavisi gibi iyi geldiği biri, Alman Cumhuriyeti'nin başkanı oldu, bu cumhuriyet herhalde uzun süre ayakta kalmayacaktır.» Bu yıllarda Tucholsky'de gelişen bir başka «oyun»a daha tanık oluyoruz. Araya bir uzaklık koyabilmek için ve «kendini yoran yurdunun» dışında kalıp dinlenebilmek amacıyla, Almanya'dan ayrılan Tucholsky, Alman politikasıyla eskiye göre daha çok ilgilenmektedir. Gidişini değiştirmek istediği Almanya, sanki onu emmektedir. Bir zamanlar, yapılacak hiçbirşeyin olmadığına inanan yazar, şimdi insanların «akıl-

larını kullanmaktan bu kadar da kolay vazgeçmeyeceklerini» düşünmektedir. Kendi gibi düşünen çevrelerin büyüklüğüne inanmakta ve bunu da yazmaktadır. Ancak, bu bir gerçek değil, yalnızca özlemdir. 3 Aralık 1926'da *Siegfried Jacobsohn* ölür, aynı akşam Tucholsky, Berlin'e giden trendedir. «*Weltbühne*»nin yönetimini üstlenir. Oysa bu iş ona göre değildir; nitekim, Ekim 1927'de bu görevi, *Carl von Ossietzy*'ye devreder ve Tucholsky'nin adı, yalnızca «birlikte çalışan» olarak derginin kapağında yeralır. Tucholsky yine Berlin'den kaçmıştır, aylarca süren yer değiştirmeler yine başlar. Bu dönemle ilgili olarak kendisinden pek söz etmediğinden, okurun Tucholsky'nin içindeki «kaos»tan haberi olmayacaktır. 1928'de ikinci karısından da ayrılır.

Kurt Tucholsky için, karanlık ve aynı zamanda grotesk bir dönem başlamıştır. Karanlık, çünkü, yalnızdır, ruhsal yalnızdır; çünkü, politik sefalet giderek büyümektedir. Grotesktir, çünkü, yazarın büyük başarıları ancak şimdi başlamıştır. 1927'de yayınlanan «*Pireneler Kitabı*» büyük ilgi görmüştür. 1928'de çıkan «*5 PS İle*», nin satışı 1929'da yirmibeş bine ulaşmıştır. «Weltbühne»deki çalışmalarını içeren «*Mona Lisa'nın Gülümseyişi*», 1929'da çıkmış ve aynı yıl yirmialtıbin satılmıştır. Yine 1929'da John Heartfield'in fotomontajlarıyla güçlendirilmiş olarak «*Almanya, Almanya Herşeyin Üzerinde*» yayınlanır ve ilk yılında ellibin satılır. Bunların dışında, yazılarının yayınlandığı gazetelerin ve dergilerin sayısı hayli kabarıktır. Ama hep sormuştur kendine; etkisi oluyor mudur bunların? Tucholsky, başarıyla etki yapma arasındaki ayrımı görmektedir.

Bir mektubunda Tucholsky şunları yazmaktadır: «...Ne zaman yazıyorsam, anonim olanların acısını düşünüyorum, memuru, işçiyi, kendisinden alınmış parçalarla bütününü tanıdığım acıyı düşünüyorum...» Kayıtsız kalmaktansa, sanatça doyumsuz diye eleştirilmeyi ya da kızgınlıktan hedefini şaşırıyor denmesini yeğlemektedir. Sosyal demokratlar yazar için «dışa kırmızı, içe beyaz»dır, her türlü anlaşmaya hazırdır, artık ciddiye alınacak bir parti olmaktan çıkmıştır. Tucholsky, bu yıllarda (yirmili yılların sonunda) komünist-

lere yaklaşmıştır. Yazar yaşamının hiçbir döneminde Marksist olmamıştır; ancak bir derginin «İktidar sizde olsaydı, ne yapardınız?» diye formüle edilen soruşturmasına şöyle yanıt verir: «Madenlerin toplumsallaştırılması, ağır sanayiin toplumsallaştırılması, Rayh ordusunun kaldırılması, adalet mekanizmasında radikal personel reformu.» Bu sözler, Tucholsky'de çok seyrek rastlanan somut politik tasarılardan birini dile getirmektedir. Tucholsky, Marksizmde, hızla sağa kayışı durdurmak için bir şans gördüğünden, bu öğretiyle ilgilenmiştir. Hiçbir zaman Almanya Komünist Partisi'ne üye olmadığı gibi, zamanında Stalin'in uygulamalarını da çok sert eleştirmiştir.

Otuzlu yıllar, Tucholsky'yi yılgınlığın ve melankolinin gölgesine soktuğu zaman, bunun etkisi, kendini yazılarında da gösterir. Artık yazma coşkusu veren gücü iyice erimiştir. Yalnız 1931'de çıkan «*Gripsholm Şatosu*»nu bir ayrıca olarak görmekte yarar var. İlk bakışta zamanının etkisinden uzak kalmış gibi görünen bu roman, bir «tatil idili»dir; ne var ki, yazar bu yapıtında da, kullandığı dille, ironisiyle ve angajmanıyla ezilenlerin yanındadır. Bu yapıt, günlük yaşamdan alınmış bir tatil iznidir, ancak, angajman da bu tatile birlikte çıkmıştır. Bundan sonra artık kapsamlı bir yapıt çıkmayacaktır. «*Weltbühne*» de Tucholsky'nin aforizmaları (özdeyişleri) yayınlanmaktadır. 1931 sonunda son derlemesi olan «*Ağlamadan Gülmeyi Öğren*» yayınlanır. Tucholsky'nin savaşımcı sesini, son kez, 1932'de tutuklanan *Carl von Ossietzky* için yazdığı makalede duyarız; bu, onun «Weltbühne»deki son büyük politik tutum alışıdır. Bundan sonra gelen, suskunluktan başka birşey değildir. Tucholsky, «insan herşeye gülümseyebilir» diyordu; ve bu sözlerin taşıdığı anlamla yazarın kendi gerçekliği birleştiği zaman ortaya çıkan diyalektik, Tucholsky biçemi gülmecenin ve yerginin karakterini çizmektedir. Yazar, başarısının yanında etki de uyandırabilmek için, şakadan, yergiden, ironiden vazgeçmiş ve (özellikle yirmili yılların sonunda) daha derin anlamlar yaratmaya çalışmıştır. Hele «politik sahnenin temiz kalması için» verdiği savaşım büsbütün doğrudan olmuştur. Hatta en çok suskun-

luğa gömüldüğü yıllarda bile, yazdığı mektuplarda Almanya'daki gelişmelere değinmeden edememiştir. Ne var ki, beklentileri boşunadır. 1934'de yazdığı bir mektupta geçen şu sözleri, kısmen tarihi gerçeğin altını çizdiği gibi, onun içine düştüğü yılgınlığı doğrulamaktadır: «...Almanya'da olup bitenler, Alman halkının en derin içgüdülerine kısmen uygun düşmektedir.» Hitler faşizminin iktidarı ele geçirmesinden sonra, Tucholsky'nin Almanya'dan kopuşu hızlanmıştır. Bu nedenle, yazarın yaşamının son üç yılını bir «kopuş süreci» olarak görmek yerinde olacaktır. Artık pek Almanca konuşmamakta, Almanca gazeteleri çok seyrek okumakta, Almanca kitapların yüzüne bile bakmamakta, Alman mallarını satın almamaktadır. Elbette çok iyi bilmektedir ki, bu küçük boykotlarla faşist iktidara zarar veremeyecektir; ancak, tersini yapmaya, yazarın duyduğu iğrenme ve taşıdığı gurur elvermemektedir.

Tucholsky, bir zamanlar (bugün bize İkinci Dünya Savaşı sonrası varoluşçularını düşündürecek biçimde) «yaşamak seçmektir» demişti. Ne var ki, şimdi artık yaşamda seçilecek birşey kalmamıştır, yaşamı anlamını yitirmiştir. Bu güçsüzlüğü ortadan kaldırmak için tek yol vardır sanki: İntihar.

Kurt Tucholsky'nin Zürich'teki sevgilisi *Dr. Hedwig Müller*'e *(Nuuna*'ya) yazdığı mektuplara gelince :

Yazarın yaşamının son yıllarıyla ilgili bilgiler epiy, sınırlıdır. 1931 yılından sonrası için tutarlı yaşamsal bilgiler eksik olduğundan, Tucholsky'nin, yazar dostu *Walter Hasenclever*'e ve kardeşi *Fritz*'e yazdığı mektuplar, önemli özyaşamsal belgelerdir. «*Nuuna'ya mektuplar*» da, işte bu belgeleri tamamlayan ve yazar hakkındaki bilgimizi derinleştiren açıklamalar olmaktadır. Bu mektuplarda, yabancı bir ülkede ruhsal yalnızlık içinde yaşayan bir insanın düşünce dünyası karşımıza çıkmaktadır. Bu mektuplar, sıkıntılardan, yurtsuz kalmanın getirdiği zorluklardan, umutlardan, hastalıklardan söz etmekte ve dönemin sorunları üzerine bilgi vermektedir. Bunların yanında, söz konusu mektuplar, kimi politik çözümlemeleri, kitaplar ve yazarlarla ilgili görüşleri, ülke ve insan görünümlerini içermektedir; keskin zekalı ve birkaç sözle

çok şey anlatabilen bir gülmececinin kaleminden örnekler sunmaktadır.

Bayan *Dr. Müller*, çocuk ve iç hastalıkları uzmanıdır, İsviçre Yaşam Sigortası ve Emekli Kurumu'nda çalışmaktadır. Tucholsky'den iki yaş daha gençtir. Bir tekstil fabrikatörünün kızı olan *Bayan Müller*, inançlı bir sosyalistir, ancak parti üyesi olmamıştır. 1937'de ilerici doktorlarca kurulan ve politik sığınıklarla Yahudilere yardım eden «*Centrale Sanitaire Suisse*»de görev almıştır. Tucholsky, *Nuuna*'yı 1932 yılının yazında tanımış ve bu kadın, yazar için en son, en sadık ve en fedakar «yoldaş» olmuştur. İntihar edişinden iki gün öncesine kadar haftada birkaç kez, bazan günde iki kez mektup yazdığı bu kadında Tucholsky, büyük bir destek ve anlayış gösteren bir insan bulmuştur. Mektuplarının birçoğunda, *Nuuna*'nın iyiliğinden, büyüklüğünden ve aydın düzeyinden saygıyla söz etmiştir.

Kurt Tucholsky, 1924'de Almanya'yı terketmiş ve çeşitli ülkelerde yaşadıktan sonra, 1929'da İsveç'e yerleşmiştir. 1932 yılının ilkbaharında İsveç'ten (Hindas'tan) Fransa'nın güneyine, St. Tropez'ye gelir ve oradan İsviçre'ye geçer. Burada geçirdiği 14 ay içinde, zaman zaman Viyana'ya gitmiş ve oradaki sanatoryumda tedavi görmüştür. 1933 yılının Ocak ayından itibaren (Hitler'in Almanya'da iktidarı ele geçirmesiyle) İsviçre'ye sığınmalar başlayınca, Tucholsky de sığınık işlemi gören kimselerin arasına katılmıştı. Tucholsky, polisin koyduğu çalışma ve politik etkinlikte bulunma yasağına genellikle uydu, ancak yine kimi kişilerle ve kuruluşlarla (Uluslararası Barış Hareketi gibi) ilişkisini sürdürüyordu.

Tucholsky, Zürih'te bir yandan mektuplar yazarken, gelecekteki mektuplaşmalarını «örgütleme» olanağını da buldu. Alman faşizminin iktidara gelmesiyle birlikte, Nazi ajanları, yurtdışındaki antifaşsitler için bile tehlikeli olmaya başladılar. Kaldı ki, Tucholsky, *Goebbels*'in ve öteki Nazi şeflerinin kendisinden ne kadar nefret ettiklerini biliyordu. Nitekim, 10 Mayıs 1933'de Berlin'de yakılan kitaplar arasında Tucholsky'ninkiler de vardı. Ayrıca, 23 Ağustos 1933'de Nazilerin yayınladığı ilk listede adı geçen Kurt Tucholsky, Al-

man yurttaşlığından da çıkarıldı. Yurtdışındayken içini dökebileceği ve dünya ile ilişki kurabileceği tek yol olan mektuplaşmalarının güvenlik içinde sürebilmesi için, kimi yöntemler uyguladı. Daha sonra Hindas'tan yazacağı mektuplarında gönderilen yer genellikle Zürih'ti. *Nuuna*'ya gelen mektupların sonunda elyazısıyla «*Anbei 2*» yada «*Anbei 3*» gibi notlar vardı. Bu notlar, *Nuuna*'nın Zürih'ten gerekli adreslere postalaması gereken iki ya da üç mektubun ekte olduğunu belirtiyordu. *Nuuna* da, Tucholsky'ye yazdığı mektupları, Hindas'taki değişik adreslere postalıyordu. Yazar, *Nuuna*'yla olan yazışmasının ne kerte eksiksiz olduğunu denetleyebilmek için, mektuplarını numaralamıştı. Ayrıca, *Nuuna*'da numaralanmış bir adlar listesi vardı, Tucholsky'den gelen isteğe göre, (örneğin, «1 numara 15 numara için» gibi notlara uyarak) postalama yapıyordu. Tucholsky böylece, İsveç'le İsviçre arasındaki yazışma sırasında Almanya üzerinden geçen mektupları, Nazi sansüründen büyük ölçüde korumuştur.

Mektuplarındaki takma adlar ve sözcük bozuklukları da aynı amaca hizmet ediyordu. Örneğin, kendisine «*Arnold*», *Nuuna*'ya «*Emilie*» diyordu, birlikte yolculuk yapmayı düşündükleri gemi «*sandık*»tı, mektuplarına attığı imzalar değişikti. Aslında böyle bir «özel dil»i yazar, politik açıdan tehlikenin olmadığı zamanlarda da kullanmıştı. Bu dil, onun buluşlarındaki zenginliği ve sınır tanımayan fantazisini yansıtıyordu. «Oyun»u sevdiği için, dille oynuyordu; şakayı sevdiği için, İsveççe'yle, *Nuuna*'nın ağır Bern Almancasıyla alay ediyordu; yurt özlemi ve Fransa tutkusu nedeniyle, mektuplarında sık sık Berlin diyalektinden örnekler ve Fransızca tümceler yeralmıştır. Yaptığı acı şakalar, gülmece, kaba anlatımlar, içinde bulunduğu sorunları yansıtan hitaplar ve selam formülleri, kendisiyle alay edişleri, yorgun olmasının ve hastalıktan kurtulamamasının getirdiği kapalılıklar, «*Nuuna*'ya mektuplar»ın göze çarpan özellikleridir.

Kronik burun hastalığı, yazarın 1932 sonundan itibaren yazdığı hemen her mektupta yeralan bir konuydu. Tucholsky, bu hastalığın, yaratıcı gücünü erittiğinden hep yakınmışır. Gerçekten, hele Aralık 1934'ten Mayıs 1935'e kadar geçirdiği

ameliyatlar, onu vücutca ve ruhça çok yıprattı. Burada ilginç bir duruma değinmek gerekiyor: Tıp biliminin bugünkü bilgilerine göre, insanların fiziksel ve ruhsal durumları, onların burun yoluyla nefes almalarına ve burunla diğer organ sistemleri arasındaki sinirsel ilişkiye son kerte bağlıdır. O zamanlar, muayene olduğu doktorların çoğu Tucholsky'ye rahatsızlığının organik olmadığını, ruhsal durumundan kaynaklandığını söylemişlerdi. Bu nedenle, yazarla doktorlar arasında sık sık sürtüşmelerin olduğunu biliyoruz; çünkü Tucholsky, bunlara karşı çıkarak hep söylenenlerin tersini savunmuştur. Bilim, yazarı doğrulamıştır.

Tucholsky son yıllarında mektup yazmanın yanısıra, yabancı dil öğrenimiyle de yoğun olarak ilgilendi; ama yalnız Fransızca'ya içinden gelen bir istekle çalışıyor, İsveççe'yi, bulunduğu ülkede bazı haklara kavuşabilmek için öğrenmek istiyordu. İsveç'te (sosyaldemokrat hükümete rağmen,) egemen olan tutuculuk ve Hitler iktidara geçtikten sonra, ülkedeki bazı gazetelerin, kitapların yakılışını alkışlamaya kadar varan gericiliği ve polisin kendisine yurttaşlık hakkı vermemesi, Tucholsky'yi bu toplumdan nefret ettiren durumlardı. Burun hastalığı ve İsveç'teki baskılardan başka, *Nuuna*'ya olan borçlarının artması da, Tucholsky'yi üzen, dış dünyanın getirdiği «acı birikimi»nin umutsuz görünmesine katkıda bulunan özel bir sorundu.

19 Aralık 1935'de çok miktarda veronal alarak iki gün sonra dünyadan sessizce ayrıldı. Bıraktığı bir pusulada, kendisinin kurtarılmamasını istemişti. Doktorlar çok çaba harcadılar, ama onu yaşatmayı başaramadılar, sessizce öldü. İntiharıyla ilgili olarak sonradan bulunan bir notunda şöyle yazmıştı: «Sessizce yaşamdan ayrıldı, tıpkı sıkıcı bir film gösterisini terkeden biri gibi, başkalarını rahatsız etmemeye dikkat ederek.» Halbuki yaşamı boyunca, hep insanları rahatsız etmek, düşündürmek ve eyleme sokmak için çalışmıştı. *Mary Tucholsky*'ye yazdığı 19 Aralık 1935 tarihli «veda mektubu»nu şöyle bitiriyor ve kararının nedenini bildiriyordu: «...Mücadele etmek için bir neden, bir köprü, zincirin içe bağlı bir halkası, yaşamayı haklı kılan şey, bunlar yok ki...»

Acaba Tucholsky'yi intihara iten nedenler arasında, yaşadığı yalnızlığı sayabilir miyiz? Yazar, çevresi kadınlarla dolu olduğu zaman bile, bu duygudan kurtulamıyor. *Raddatz*, haklı olarak, yalnızlığın biraz da ölmek olduğunu, ölüme doğru atılmış bir hastalık olduğunu belirtiyor. Öte yandan, yalnızlığın yaratıcı gücün gelişmesiyle de yakın ilişki içinde olduğunu unutmamak gerekir. Tucholsky'nin yaşamını, düşündüklerini, intiharını katı çerçeveler içine sokup, böyle değerlendirmeye kalkmak zorlama olabilir. Ama yine de şöyle bir sonuca varabiliriz: Tucholsky'yi «yenilgi»ye götüren, yüklendiği «ikili rol» oldu; hem «hayır» dedi, karşı çıktı, hem de pasifist edilgin konumdan pek kurtulamadı. Hem antifaşist ve antimilitarist oldu, hem de sol eğilimli radikal bir burjuva entelektüeli olarak yaşamanın getirdiği sınırları aşamadı. Kamplar arasında «yalnız» kaldı. «Tek başına giden» olmanın getirdiği rizikoyu önceden hesaplayıp hesaplamadığını bilmesek bile, bunun bedelini ödediğinden emin olabiliriz. Kurt Tcholsky'nin yazdıklarından yola çıkarak, Alman faşizminin iktidarından önceki Almanya'yı, hatta Avrupa'yı (ve *Kafka, Freud* gibi kişilikleri) bir ölçüde tanımak olasıdır. Elbette, bunun tersi de geçerlidir. Ayrıca, yine Tucholsky'yi çıkış noktası yaparak, «yazının verebileceği yaşama gücü» gibi konular üzerinde de tartışabiliriz.

Bu inceleme yazısı, yine de birçok noktayı karanlık, birçok soruyu yanıtsız bırakacaktır. Ancak, okurun şunu gözönünde tutmasını dilerim: Kurt Tucholsky'nin mektuplarını Türkçeleştirmeye çalışarak, kendine özgü yaratıcı bir insanın zengin iç dünyasını sergilemek istedim.

«Tucholsky'nin Mektupları», Tucholsky hakkındaki inceleme, mektuplarından bazıları ve «Açıklayıcı Notlar»dan başka, yazarın geride bıraktığı metinler arasından yapılan küçük bir seçmeyi de içeriyor. Epik, dramatik ve lirik türdeki bu metinler, Türk okuruna Tucholsky'nin dünyasını biraz daha aydınlatacak; yazarın, yaşamın çeşitli alanlarıyla ilgili görüşlerinin ve dili kullanma gücünün daha da belirginleşmesine birinci elden yardımcı olacaktır. Ayrıca, inanıyorum, ki, okur, insanın bütün yanlarıyla «tutuklanmak» istendiği

bir gerçeklik içinde, gereksineceği «verimli huzursuzluk»u, Kurt Tucholsky'nin kaleminden çoğaltabilir.

Tucholsky gibi bir yazarı çevirirken dil engelini aşabildiysem, bu, benim için önemli bir başarıdır. Kitaba dip notu olarak eklediğim açıklamalar yetersiz kaldıysa (ve herşeye karşın, çevirilerde yanlışlıklar yaptıysam), bu durum, okurun Tucholsky'ye ilgi duymasına neden olsun ve beni bağışlatsın.

Sargut Şölçün
Ankara, Ağustos 1983

Mektupların ve metinlerin seçiminde ve «Kurt Tucholsky'nin Gerçekliği» başlıklı incelemenin hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar:

— Kurt Tucholsky: Gesammelte Werke in 10 Baenden. Hrg. v. Mary Gerold Tucholsky. Fritz J. Raddatz. Reinbek b. Hamburg 1976 (üçüncü basım). Fritz J. Raddatz'ın birinci ciltte bulunan önsözü.

— Kurt Tucholsky: Briefe aus em Schweigen 1932-1935. Briefe an Nuuna. Hrg. v. Mary Geroild-Tucholsky Gustav Huonker. Reinbek b. Hamburg 1977. Gustav Huonker'in «Giriş» yazısı.

— Kurt Tucholsky in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten. Drgst. v. Klaus-Peter Schulz. Hamburg 1971 (dokuzuncu basım).

— Illustrierte Geschichte der Feutschen Revolution. Berlin 1929.

— Kurze Geschichte der deutschen Literatur. Von einem Autorenkollektiv. Berlin 1981.

— E. Schütz u. J. Vogt: Einführung in die deutsche Literatur des 20. Jahrhunderts. Band 2. Opladen 1977. S. 94-105.

— Leo Balet u. E. Gerhard: Die Verbürgerlichung der deutschen Kunst, Literatur und Kunst. Dresden 1979. S. 165-172.

— Helmut Mörchen: Kurt Tucholsky als Theater — und Filmautor. Wirkendes Wort 2/1981. Düsseldorf. S. 61-72.

— Otto F. Best: Handbuch literarischer Fachbegriffe. Frankfurt a. M. 1982 (dokuzuncu basım).

Kurt Tucholsky'nin
KARIŞIK MEKTUPLARI

MEKTUP ÜZERİNE BİR MEKTUP EKİ

Mektup yazma sanatı pek kalmadı artık. Kimse artık kulak verip dinlemediği gibi, başkasını da, karşısına alıp monolog sürdürdüğü bir duvar olarak kullanmaktadır. Bu durumda, zamanımızda birçok insan, iş mektuplarından daha kötü ve daha düzensiz, ama tıpkı onlar gibi nesnel mektuplar yazmaktadır. Dostuna, «seni seviyorum tutkuyla» diye yazan ve son kelimenin altını cetvelle çizen zabıt katibini öyküsü, mektup yazma sanatının yozlaştığı ve değerinin tanınmaz hale geldiği bütün bir dönemde, komik olan yalnızca bir olaydır. Bir mektup ise, gerçekleri yansıtan belge değil, beni başkasının atmosferine sokan bir hava akımı olmalıdır. Ama nerde! Bugünkü aşk mektuplarına da bakılırsa, bunlar, kendine özgü ayrı bir gülme konusudur.

Gün boyunca yanımdan hızla geçip gideni, algıladığımı, işte bunları yazarım mektuba. Ancak, kimi şeyler de vardır ki, mektuptan dışarıya doğru uzar, kendi başına küçük bir nesne olur, bir öykücük ya da bir meditasyoncuk, ama örneğin, bir sanat yapıtı olmadan. İşte örneğin, eskiz defterinden bir yaprağı yırtıp onu kadın arkadaşlarına yazdıkları mektubun içine koyan ressamlar gibi, ben de, Sarışın, senin için kağıda geçirdiklerimi, mektupla yazın arasında hoş bir biçimde orta yolu tutturanları, burada saklamak istiyorum. Bunu, başkasına değil de sana yazmış olmam, bir rastlantı değildir: çünkü, ben bunları yaşarken, bütün o günlerde, sen yanımdaydın.

Kurt Tucholsky'nin bu yazısı, 13.6.1918 tarihli «**Weltbühne**»de **Peter Panter** imzasıyla yayınlanmıştır.

ARNO HOLZ'A[1]

Ferdinand Avenarius,[2] dergisinde şöyle yazıyor: «Okurlarımızdan Arno Holz'a yararlı olmak ve Arno Holz'un bizim için yararlı kalmasını sağlamak isteyenlerin, Kunstwart Yayınevi'ne (Münih, Georg D. W. Callwey, Finkestr. 2), 'Arno Holz için' notuyla birlikte gönülden kopan bir bağış göndermelerini rica ediyorum.» Bu çağrı, «Schaubühne»-nin okurları için de geçerlidir.

Adet olduğu üzere, elli yaşınıza bastığınız bugün, sevgili Bay Holz, bütün eski mücadele arkadaşlarınız pastayla yada pastasız gelecekler ve önceden hazırladıkları sözlerini okuyacaklar. Anılardan ve güzel zamanlardan ve sıcak savaşlardan ve bunlar gibi şeylerden sözedecekler. Ve siz biraz gülümseyeceksiniz, ama sizi unutmadıkları için, bir zamanlar sizin çevrenizde olanların, sizde ne bulduklarını bugün de bildikleri için gurur duyacaksınız. Eskiler böyledir.

Biz gençler ise, biraz değişik biçimde kutlarız. Biz, mücadelelerinizin sonuçlarını bitmiş olarak önümüzde bulduk, bizler bildiklerimizi kendi deneyimlerimizden değil, sonradan öğrendik; ne kadar çaba, ne kadar çalışma, ne sarsılmaz bir

---

1) **Arno Holz:** Alman yazar. 1863 yılında Doğu Prusya'da doğmuş, 1929'da Berlin'de ölmüştür. Natüralizmin kurucularından ve kuramcılarındandır. Modern büyük kent yaşamından kaynaklanan malzemeyle yazına yeni bir içerik vermeye çalışmış, günlük dilin yazında yerleşmesi için çaba göstermiştir. Eserleri arasında «**Phantasus**» (1898—1899, iki bölüm), «**Daphnis**» (1904 — 1924, Barok liriğinin parodik taklidi), «**Selicke Ailesi** (1890, dram), «**Hamlet Baba**» (1889, nesir) sayılabilir.

2) **Ferdinand Avenarius:** Alman yazar. 1856'da Berlin'de doğmuş, 1923'de Kampen'de (**Sylt Adası**) ölmüştür. **Richard Wagner**'in yeğenidir. Antolojileri büyük ilgi görmüştür.

inanç gerekmişti, şimdi bize çok doğal gelen özgürlüğü yaratmak için, ki o özgürlükle biz yeni kuşak, bugün korkmadan bir fahişeye bir fahişe diyebiliyoruz. Biz bunları yalnızca okuduk. «Selicke Ailesi», «Hamlet Baba» ve Poseidon'un[3] çamlığına dindar bir titreyişle girilir.

Size ne kadar çok şey borçluyuz. Ancak, toplar barışta her zaman biraz hantal görünürler; ve fitilli tüfek taşımış bir piyade eskisi akıllıysa barışta insanların kendisine gözlerini dikip bakmadıklarından yakınmaz. «Bu ekinler, bacaları barışçıl tüten bu kulübeler, onlar bensiz nerede olurlar?» Belli, belli.

Ama barış nankördür ve varlığını savaşa borçlu olduğunu hiç bilmez. Bu bir kez böyledir, burada mırıldanmak yok.

Öyle barış için de hiç çalışmamış mıydınız? Her zaman yalnızca silah yapıp kurşun döküp sevgili komşunuzun uykusunu mu kaçırmıştınız?

Bir zamanlar hayır; bir zamanlar, siz de çimende uzanıp gökyüzüne baktınız ve insanın savaşım vermek zorunda olduğunu unuttunuz ve yaşamın aslında bütün bu gürültü patırtı için çok çok kısa olduğunu. Bir zamanlar.

Ve ama daha «Phantasus»ta[4] böylesine filizler olmasına karşın, hatta daha sonra da, sınır bölgesinin dalgın küçük kasabaları (kibar, yaşlı Fontane,[5] bunu ta yüreğinde duymak zorunda kaldı) — bu kez oldukça hafif duygularınızı, sanki

---

3) **Poseidon:** Eski Yunanlıların deniz tanrısıdır. (Romalılarda adı **Neptün**'dür.) **Zeus**'un erkek kardeşidir; erkek kardeşler yeryüzünü paylaştıklarında, kendisine deniz düşmüştür.

4) **Phantasus:** Fantasus. Yunan söylencelerine göre, değişimleriyle insanların düşlerini yaratmıştır. Alman Romantik yazarı Ludwig Tieck'in masallarının, öykülerinin ve oyunlarının toplu adıdır. Arno Holz'un toplu şiirleri de bu adı taşır.

5) **Theodor Fontane:** 1819-1898. Alman yazınının burjuva gerçekçi dönemi yazarlarının içinde en tanınmışıdır. Romanları, kültür tarihi ve sosyolojik araştırmalar açısından önemli birer kaynak olmuştur. Berlin'li soyluları ve burjuvaziyi anlatır, sakin bir anlatı tonu vardır. «**Bayan Jenny Treibel**» (1892), «**Çocukluk Yıllarım**» (1894), «**Effi Briest**» (1895) bilinen eserleri arasındadır.

utanıyormuşsunuz gibi, eski, yitirilmiş bir dile giydirdiniz; bunu ütopik bir çağa aktardınız ve adına «Dafnis'in Tıkınma, Ayyaşlık ve Venüs Şarkıları» dediniz.

Hepsini biliyorum. Burada size göre, sizin için en az karakteristik olan bir kitaptan sorumlu tutulduğunuzu; bu kitabın zamanında çok satıldığını; bugün onu hiç önemsemediğinizi; ve insan, sizin gibi iki bölüme ayrılırsa ne dendiğini biliyorum: birincisinin gücü yeter, ama kendine pek değer vermez; ikincisi ise çok ister, ama gücü yetmez.

Bunun için size herşeyi armağan ediyorum: onun, yani tanrıçanın hangi yolu tutacağı, en iyi koşullarda ancak anlaşılabilir olmasına karşın, sanat için sizin koyduğunuz ilkeleri; yasaları; sizin bulduğunuz natüralizmi; herşeyi, herşeyi — bu bir kitap için.

Bu, en nükteli üslup oyunlarından biri olduğu için değil. Siz tuhaf sözler oluşturduğunuz için de değil. (Franz Blei,[6] bu dilin hiçbir zaman olmadığını belirtip eleştiriyorsa — ne güzel!) Ama bu gerçek lirik olduğu için, sizinle birlikte büyük ve güçlü bir yaşama duygusu benimsendiği için, bu şarkı söylediği için, bu sahte dünyada bile sadece bir yaşama sevinci verdiği için. Bunu yapmaya izinliydiniz. Siz de, tanrı ve dünya ile boğuşmuş olan siz de bir kez dinlenebildiniz ve — «Camdan yapılmış gibi küçük çiçekleri pek çok seviyorum/ koyu-yeşil otlardan yıldızlar gibi bakıyorlar...»

Ve sürekli olarak, her yanda, Dorillgen'[7]lerin, Grittgen'lerin ve Elhs-Marei'ların ortasında kara Flegeton'u[8] ve sonu akla getirmek.

İzin verirseniz, bir de dilden coşkuyla sözetmek istiyorum: hayır, bu biçimde şimdiye dek hiçbir insan konuşmadı

---

6) **Franz Blei:** Avusturyalı yazar. 1871'de Viyana'da doğmuş, 1942'de New York'ta ölmüştür. Komedileri, eleştirileri ve denemeleri vardır.

7) **Dorillgen, Grittgen, Elhs-Marei:** Barok Çağ'a özgü kadın adları.

8) **Flegeton: Phlegeton.** Yeraltı ülkesinde akan bir ırmak, ateş ırmağı.

— ama ne sesler, ne tonlar onlar! Tıpkı bir meyhane masasından yere düşmüş gibi, o ne ayyaş, parlak cilalı şövalye inceliği! Ne çok espri, ne çok melodi, ne ritm! Emek var, ama matematik yok; hareket var, ama çalışan motorun soluğu yok; sanat var, ama hesap yok.

Söylediğim gibi: biliyorum. Tam tersine. Kültür, mücadele, —izm, polemik, sanat ve onun yasaları... ya sonra?

O sırada öylesine vızlıyor tümsekleri boyunca tarlaların ince yaz şarkıları arıların!

Ve şimdi izin verin, biz gençler de sizi en içtenlikli duygularla kutlayalım: sevgililerinin kendilerine Dafnis[9] armağan ettiği kızlarla, sanattan habersiz olan, bütün mutlulukları bu şarkılarda bulmuş olan küçük Muki de sizi kutlasın.

Protesto edeceksiniz. O zaman kendinize bitiş şarkısını yüksek sesle okuyunuz : «Halâ mezardan konuşuyor» — o unutulmaz bitiş sözlerine dek:

Dinle bu nedenle/ tozum ne diyor sana:
Sahip değil Ofir[10] *böyle çok altına/*
onun ağzındaki kadar öyle
o kaçamak saniye.
Ah Adem/ ah Havva/
Yaşam kısadır uykuda!

Bu mektup, 24.4.1913 tarihli «Schaubühne»de Kurt Tucholsky imzasıyla yayınlanmıştır.

9) **Dafnis: Daphnis.** Yunan çoban şarkısının mitolojik bulucusudur. Hermes'in oğludur. Aşk acısı içinde öldükten sonra, bütün doğa yasını tutmuştur.

10) **Ophir:** Ofir. Tevrat'ta adı geçen efsanevi altın ülkesi.

SEVGİLİ ARNOLD ZWEİG[1]

Geçen gün burada çok hoş birşey söylediniz. Münih'ten söz ediyordunuz. «Gerçekten sahte olmayan bir yetenek için, bu kentte farkedilmenin tek yolu da, değersiz bir şeye benzemek, karıştırılmak ve bunda başarılı olmaktır.» Ama bu asla yalnız Münih için böyle değil. Şuna güveniniz: bu konuda Almanlar, kardeşlerden oluşmuş birlik içinde bir halktır. Onların kitle Beethoven'i, kitle Busch'u[2] vardır; ve her çevrenin Sternheim'dan kendi Kadelburg'[3]unu büyük bir beceriyle çekip çıkarması şaşırtıcıdır. Kitle beğenisine uyacak kadar düşük olmanın içgüdüleri, şaşkınlık verici derinliklerde galiba. Ve bu bir mucize değil, çünkü bu tür sanat anlayışı olabildiğince basittir. «Baba ve ana» gibi kelimeler, «duygulanma» bölümüne giriyorlar; birinin, sessizce odadan sıvışan bir başkasına birşey söylemesi gülmece oluyor; ve çocuk gömlekleri içinde tıpış tıpış yürüyen bacaksızlar «başarıya giden» en güvenli «yol»dur. Bu başarılar, insafsız spekülatörler tarafından kolayca gıdıklanmaktadır; üzücü olan yan da, bun-

---

Bu mektup, 23.4.1914 tarihli «Schaubühne»de Peter Panter imzasıyla yayınlanmıştır.

1) **Arnold Zweig:** Alman nesir ve dram yazarı. 1887-1968. Küçük nesir biçimleri, yazarlığının ilk dönemlerini oluşturur. Başta izlenimci «sanat sanat içindir» anlayışını taşırken, savaş yıllarıyla birlikte keskin bir toplum eleştiricisi olmuştur. 1933'de inanmış bir siyonist olarak Filistin'e gitmiş, ancak 1948'de Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ni yeğlemiştir.

2) **Wilhelm Busch:** 1832-1908. Alman yazar ve ressam. Almanya'nın en tanınmış ve popüler olmuş gülmece yazarlarındandır, resimli öyküleri vardır. Şakacı maskesi altında gizlediği bir kötümserliği dikkati çekmiştir.

3) **Kadelburg:** Alman yazar Carl Sternheim'ın (1878-1942) figürlerinden biridir.

dan sanatçıların zarar gördüğüdür, evet, sizin de doğru olarak işaret ettiğiniz gibi, bütün başarıların onda dokuzu düşük beğeniye dayanmaktadır; bu düşük düzey aslında ortada yoktur, ama bunu kitlenin kendisi hazırlamaktadır.

Ancak bir sanat eseri rastlantı sonucu (veya belki de, becerikli yazar onun böyle olmasını istediği için) kitle isteklerini de yerine getiriyorsa: o zaman, iyi durumdaki kalitesine zarar vermeden başarı kazanır. «Michael Kramer»e gidin, «ölüler Dansı»na gidin, Shakespeare'e gidin — fuaye konuşmalarından korkunç bir düzey düşüklüğünü sürekli duyacaksınız. Sonuçta (elimizi vicdanımıza koyalım!) çok kişi için birinci derecede önemli olan,/eski, güzel kurallardır: Birbirlerini bulurlar yada bulmazlar; başkasının zararına sevinmek, bütün sevinçlerin en iyisidir; ve gözyaşı bezleri bütün bezlerin en iyisidir.

Yani sevgili Arnold Zweig, günün birinde büyük kazanç getiren bir iş (siz onu çıkış olarak alın) yapmak isterseniz, o zaman, 18. yüzyılın sonunda örnek almanız gereken iki ustanın yaşadığını düşünün: Goethe ve Kotzebue.[4]

Bu reçeteyle size başarıların en iyisini dilerim.

Sizin Peter Panter'iniz

---

4) Kotzebue: August von Kotzebue (1761-1819) Alman yazar. 1785'de soyluluğa yükseltilmiştir. 1801'de Petersburg'taki Alman tiyatrosunun direktörü olmuştur. Goethe'ye ve liberal görüşlere karşı çıkmıştır. 200'den çok dramı vardır.

FAUST PARİS'TE

Emil Jannings'e[1] mektup

Paris, bugünkü tarih

Sevgili Emil!

Geçenlerde, sen buradaki film şöleninde «Birinci Adam»-ken, ki, o sırada «Sonuncu Adam» da bulvarları arşınlıyordu, işte o günlerde, Paris her zamanki gibi neşeli ve aydınlıktı; ve ben, sansasyon davalarının ve moda gösterilerinin ve «harika trafiğin» yanısıra, Paris'te yine de daha başka şeylerin de olduğunu sana gösteremediğim için üzüldüm. Dört hafta sonra gelmiş olsaydın, seni «Faust»a götürürdüm.

«.....'nin yüksek himayelerinde, Odeon Tiyatrosu'nda verilen üniversite galası». Neyse, bu öyküyü zaten sinemadan bilirsin. Ama öyle bir temsildi ki — böylesini sen filmde henüz görmedin.

Öyleyse düşün: ben ve Başkan Doumergue,[2] ikimizin de, aşağı yukarı halka açık bir genel prova niteliğindeki bu gala temsili için biletleri vardı. Doumergue'i o akşam görmedin — her halde gelmesini, sağlık nedenlerinden dolayı yasakladılar; gelmiş olsaydı, muhakkak iki hafta yönetecek hali kalmazdı. Ama ben oradaydım.

Odeon, Jardin bu Luxembourg'un yanında bulunuyor, dı-

1) **Emil Jannings:** Alman tiyatro ve film oyuncusu. 1884-1950). 1916'dan itibaren filmlerde rol almaya başladı ve asıl alanı sinema oldu. En önemli filmleri arasında «**Varyete**» (1925), «**Tartüf**» (1925), «**Faust**» (1926), «**Mavi Melek**» (1930), «**Robert Koch**» (1939) sayılabilir. Tucholsky'nin mektubunda yeralan Franz ve Karl Moor, Schiller'in tanınmış oyunu «Haydutlar»ın (1781) figürleridir.

2) **Başkan Doumergue:** Gaston Doumergue (1863-1937), 1924 ve 1931 yılları arasında Fransa Cumhuriyeti'nin 12. başkanı olarak görev yapmıştır.

şardan olağanüstü güzel bir tiyatro. Çevresini küçük fenerli gezinti yolları sarıyor ve bu durumuyla öylesine dededen kalma, öylesine rahat bir havası var, tıpkı Anatole Franc'ın[3] burada oynayan «Komik Öyküsü» gibi. O akşam, adı geçen yer korkunç kibar bir görünümdeydi. Beyaz tire eldivenli, şeritli adamlar kapıları insanın üstünden sökercesine açıyorlardı; çok sayıda üniversite frakı görülüyordu, dünyanın her yerinde aynı olan bir elbise. Temsil, bir öğrenci sandığının yararınaydı, Sorbonne'un yarısı gelmişti. (Ama salon tamamen dolmadı.)

Sevgili Emil, Saale kıyısındaki Kalbe'de yaşlı Moor'u ve aşağılık Franz'ı ve de Karl Moor'u aynı zamanda nasıl oynadığını, Sundermann'ın son perdelerinde sürekli olarak bir kömür küreğinde Bengal alevini[4] kulislere nasıl tutmak zorunda kaldığını bana çok anlatmıştın. Sevgili Emil, bana bir daha bir çadır tiyatrosundan sakın söz etme, bunu beceremezsin.

Şimdi bir «Faust» düşün ki, uslu namuslu, cümle cümle Fransızca'ya çevrilmiş; bu işi iki bay sağlamış, adları Forst ve Robert-Dumas. Burada yine de iyi bir çevirisi bulunmasına rağmen, bunların Foohst'u[5] neden yeniden çevirdiklerini kimse bilmiyor. Ama çeviri üstüne tartışmak istemiyorum, bu zor olabilir. Burada iki zorluk var; birincisi, oyunun tümü, bizim için bugün, bir zamanlar sahip olduğu anlamı artık taşımıyor; çünkü, bugün başka şeylerle acı çekiyoruz; çünkü, yazında sonsuz değerler yoktur ve ikincisi, ulusal oyunların başka yerlerde yeşertilmesi her zaman sabır ve çaba isteyen bir iştir. Almanca bir Molièr seyreden Fransız-

3) **Anatole France:** 1844-1924 yılları arasında yaşamış olan bir Fransız yazarıdır. Nesir yazarı olarak tanınmıştır. Şüpheciliğiyle, ilüzyonun mutluluk veren gücüne inanmasıyla ve dogmatizme karşı oluşuyla tanınır. Berrak bir biçim kullanmıştır. P. Valéry'yi etkilemiştir. Katolik Kilisesi, yazarın kitaplarını «Yasak Kitaplar Listesi»ne almıştır.

4) **Bengal alevi:** Renkli yanan alev.

5) **Foohst:** Tucholsky, Goethe'nin eseri «Faust»u böyle yazarak espri yapmaktadır.

lar, onu hep bir Molière olarak değil de, başka birşey olarak göreceklerdir. Ama bu başka birşey de, iyi ve güzel olabilir. Bizim Alman tiyatrolarının Racine'i günün birinde Comédie Française gibi oynayabilecekleri kabul edilemez. Ne var ki, onu kendi tarzlarında iyi de oynayabilirler. Ama Foohst...

Düşün ki, Guben'deki şehir tiyatrosu bir rejisörü Berlin'e yollamış, orada Jessner, Mehling, Erich Engel ve diğer bütün rejisörler yüzünden adamın başı dönüyor. Kafasında bir sürü şey dolaşıyor: katlı perdeler, merdiven, şamata yapan bir topluluk, projektör konileri ve stilize edilmiş bir basitlik... Ve böyle, karışık ve azgın bir girişim hevesiyle dolu olarak Guben'e geri dönüyor; ve böyle bir adam sonra ne hazırlarsa, onu şimdi burada, Paris'te görebilirsin.

Dekor hakkında söylenecek fazla birşey yok, iyi değil. Aslında öyle felaket birşey değil, ancak, yanlış anlaşılmış bir sanatın bu çocuksu şakacıkları, bugün artık güncel olamaz. Ama oyuncular bakımından ortada (özgürce!) dolaşanlara gelince, sevgili Emil, Wendrichen'de Atıcılar Evi'ndeki tiyatro konusunda bir zamanlar anlattıklarının hepsini unut lütfen.

Faust: Rolünün bir kelimesini anlamamış, şamatalı yaşlı bir asma sakal. Daha sonra tatlı bir çukulata çocuğu, belki Stettin Kent Tiyatrosu'nun heryerde sevilen kahramanı. (Yirmi yıl önce.) Gretchen: doğrudan mask kiralayandan alınmış. Şöyle biraz üstüpü kuklası saçından, örgüden, tamamen anlamsız şiir okumaktan ibaret birşey. Sizde Gretchen'i yağlı göbekli bayan direktör mü oynamıştı? Yüksek ruhlu bir çalışma olmalı, örneğin. Bunun çevresinde öğrenciler, burjuvalar, Wagner-insan, buna inanmazsın. Nasıl gelişigüzel haykırıyorlardı ve madensi seslerle bağırıyorlardı, nasıl oraya buraya sendeliyorlardı, sallamaları için ellerine tutuşturulan takkeleri nasıl sallıyorlardı, boş kupaları nasıl boşaltıyorlardı! Sevgili Emil, Paris'e hep çok geç gelirsin.

Seyirci, bu Almanlar çok garip bir halk diye düşünmüştür. Yalnızca öğrenciler sahnesinde, temsilcileri ön sıralarda oturan bilimlerle ilgili kızgın imaların hepsine çok hoş ve

naif ve de dostça güldüler. Arasıra bir oyunun oynandığı bir meyhane görünümü vardı. (Ama böyle bir oyun daha iyi oynanır.) Ve genel olarak ben, insanların bunu bilmek istemedikleri izlenimini edindim. Öyle bir alkış vardı ki... bilir misin bu alkışı? Yok canım, elbette bilmezsin, ama belki bunun üzerine birşeyler okumuşsundur.

Eh, ya Mefisto? Sevgili Emil, burada iş ciddileşiyor. Bu Mefisto, Fransızların çok değer verdikleri bir oyuncu — adı Bay Gemier, Amerika'dan geçenlerde döndü. Ah, keşke orada kalsaydı.—

Bir kez de sen Mefisto'yu oynamadın mı? O zaman bilirsin ki, bizim Almanya'da çok çeşitli Mefistolarımız olmuştur: hayvansı, şişko, yağlı, Gretchen'i sadece öylesine mideye indirmek isteyen vahşi olanları; kibar olanları, ispanyolvari olanları, toz zerresini ceketinin kolundan parmaklarının ucuyla alan diplomatik olanları; şarkı söyleyenleri ve gürültücü saldırganları; kötü niyetli olanları ve sinmiş olanları — her çeşitten vardı. Ama buradaki bir başka! —

Usandırıcı, lakayt, burnu büyük, suflörle çok edepsiz bir ilişki içinde olan bir oğlan düşün; senin Atıcılar Evi'ndeki köylülere soğuk duş etkisi yapacak bir «Ha-haha-haa—!» ile gülen biri; nüans koymayan, ondan haberi olmayan, herşeyi belirsiz biçimde ezbere okuyan biri, tanınmış bir adam bu — Emil! Sizler, Dosse kıyısındaki Wittstock'ta da temsiller verdiniz — bu herifi afiş yapıştırma işi için bile almazdınız!

Evet, kısacası burada olan koca bir hiçti. Ve şimdi burada yazın dergilerinde kopan yaygarayı okumalısın, olan biteni savunan ve ona karşı çıkan çığlıkları, neye neden olduklarını hiç görmeyen çevirmen bayların ciddi biçimde savunulmasını okumalısın. Ne var ki, bir de modern Faust öyküsünde olaya çok daha fazla yaklaşan Pierre Mac Orlan var! Hayır, sevgili Emil: bu bir düş kırıklığıdır.

Sen şimdi, «Tabii... bu Fransızlar!» demeyecek kadar akıllı birisin. Bu, aptallık olur. Önünde sonunda bay Antoine da bir Fransız'dır ve onun tiyatroya neler verdiğini de bilirsin. Ve Paris'te çok çekici olan yüzbin çeşit temsil var. Yalnız işte bu: Foohst — ihtiyar Goethe buna ne derdi acaba?

Güzel bir öykü vardır, bilirsin, senin sevgili ihtiyar.

Kayzer Birinci Wilhelm'inle ilgili. Kayzer, birgün candarma Pazarı'nda bir temsil seyreder ve oyun bittikten sonra, mutluluktan yerinde duramayan yazarı çağırtır. Evet — herşey çok güzel ve hoş, çekici, eğlenceli bir akşam — yalnız, belki o ikinci perdedeki bir sahne var ya, o galiba biraz abartılmış gibi, ama bunun dışında çok çok hoş... Adamın mutluluktan yüzü parlar ve o gece yaşamından memnun yatağına girer. Ertesi sabah oyun programdan çıkarılmıştır. Adam derhal tiyatro yönetimine başvurur, çok soğuk bir karşılama. Ne oldu? Evet? Bir saray tiyatrosu görüşleri hesaba katmalıymış, anlaması gerekirmiş... Ama bunlar, Majeste'nin daha dün ona ne demiş olduğunu bilmiyorlar mıymış...? «Evet, sevgili Doktor, işte zaten bunun için! Majeste asla daha kaba olmaz!»

Sevgili Emil, düşünsene, locada oturmuşuz, Sorbonne profesörlerinin hemen üzerinde. Biz̈ler kibar baylarız, ikinci perdeden sonra (bizi tanıdığım kadarıyla) dışarı çıkmışız, gayet sessizce, dışarda birer bacak üstünde zıplayarak kapıya gelmişiz, kendimizi temiz havaya atmaktan başka birşey istemiyoruz! Catherine'in Yeri'nde yada Bouef sur le Toit'da yada bir başka yerde kendimize güzel bir viski doldurmuşuz... ve sen, megafonla durmadan «Bak... bak... bak!» diye bağıran rejisörle ilgili nefis öyküler anlatmışsın, Niederhainichen'deki Kara Kartal'dan ve Berlin'den söz etmişsin. Gemier'e gelince, ne derler senin sevgili Şilezyanlılar? «Bana da bozuk çalma!»

Herkese çok selam Emil: Ağaçkakan Pinkus'a, annene ve yakınında birisi hıçkırsa kaçacak yer arayan vahşi köpeğina Greif'a ve de bizzat sana.

Sevgili Peter Panter'in

Bu mektup, 4.6.1925 tarihli «Vossische Zeitung»ta Peter Panter imzasıyla yayınlanmıştır.

ELLİNCİ DOĞUM GÜNÜNE

Sevgili Alfred Polgar,[1]

Sabayleyin hizmetçi kız kıpkırmızı bir yüzle size, üstünde ellibir mum yanan pastayı getirip sizi kutladıktan hemen sonra «Dışarda bir adam var!» deyip çıkacak. Kötü durumu önceden sezerek adamı içeriye aldırtacaksınız. Ve işte şimdi ben, karşısınızda elimde Weltbühne kırmızısı bir çiçek demetiyle ne yapacağımı bilmeden duruyorum ve derginin bütün okurları adına doğum gününüzü kutluyorum. Ben bu konuda, aşağı yukarı en az yeteneği olan kimseyim.

Çünkü, bütün sevgime rağmen, yada bütün sevgimden dolayı, sizdeki büyünün, çekiciliğin, değerin ve niteliğin aslının ne olduğunu ortaya çıkarmayı hiçbir zaman başaramayacağım. Neden ve hangi amaca ulaşmak için Alfred Polgar'ı inceliyoruz?

Siz, eleştirinin bindebir ölçekli terazisini buldunuz. Yaşlı Fontane istisna olmak üzere, Almanca'da söylemek istediğini kılı kırk yarıp böylesine eksiksiz dile getirebilen bir tiyatro eleştirmeni daha bilmiyorum. Nitekim birgün, yaşlanan Duse'ye[2] yaşlandığını, ama onun Duse olduğunu da söyleyebildiniz: bu, en büyük sanattı; daha kimse Palenberg[3] adını

Bu mektup, 20.10.1925 tarihli «Weltbühne»de Peter Panter imzasıyla yayınlanmıştır.

1) **Alfred Polgar**: Avusturyalı yazar (1875-1955). Viyana'da tiyatro eleştirmeni olarak tanınmıştır. Nazilerin iktidarı ele geçirmesiyle yurtdışına kaçmıştır. Eleştirilerin yanısıra, denemeler ve ironik komediler yazmıştır.

2) **Eleonora Duse**: İtalyan tiyatro oyuncusu (1859-1924). A. Dumas ve H. İbsen'in eserlerinden kadın figürleri oynamasıyla tanınmıştır.

3) **Max Pallenberg**: Avusturyalı tiyatro oyuncusu (1877-1934). Komedyen. Emprovizasyonla yaptığı kelime oyunlarıyla tanınmıştır. Sahnede özellikle Molière figürlerini canlandırmıştır.

heceleyemezken onu anlattınız. Ve hem de o küçük paragrafta, adam olduğu gibi ve renkli kariyeriyle yer almıştır. Ve eğer günün birinde öbür dünyaya giderseniz, sevgili Tanrı size defteri kebirinden belki birçok günah okuyacaktır, ama bir tanesi bunların içinde olmayacaktır. Bizlerden her birinin ayağı bir kez kaymıştır, bizlerden her biri, sıcak mücadele içinde söylenmemesi daha iyi olan şeyleri söylemiştir; ve takt sorununda pot kırmamış kimse yoktur bizden. Ama siz öyle değilsiniz.

Bu en ince takt, bir saygıyla bağlantılıdır... Artık odadan çıktınız mı? Neredesiniz? Hizmetçi kız içeriye girer ve der ki: «Beyfendi özür diliyor. Kendisini iyi hissetmiyor!» Bu noktada duygularınızı anlıyorum. Ama nasıl kutlayacağım sizi?

Sizden okuduklarımın hepsini nasıl sayayım ve nasıl okuduğumu onları? «Weltbühne»nin eski ciltlerinde (içindekiler bölümünün olduğu sayılarda) yazılarınızı nasıl araştırdığımı, o sayfaları nasıl çevirdiğimi ve aradığımı...? Şimdi burada, hemen hemen Stettin kadar çirkin olan Toulouse'da oturuyorum, toplu eserleriniz elimin altında değil, ama kırmızı otel halısından okuyorum:

Bir oyunla ilgili olarak yazmıştınız, esprisi şöyle patladı: pif, paf, puf, özellikle puf; bir figürle ilgili olarak söylemiştiniz, o, bayanı olmayan bir belden aşağıdır, Milenkoviç hakkında, o, Burg Tiyatrosu'nun Laube'[4]sidir, Gartenlaube'dir,[5] diye yazdınız; Fulda'nın dizeleri hakkında daha geçenlerde, nasıl alçakgönüllü bir zariflik ifade eden sözler söylediniz; hele «Kızıl» ve «Goethe nasıl doğdu» adlı o iki yüksek değerde mücevher için hiç söz yok.

---

4) **Heinrich Laube:** 1806-1884 yılları arasında yaşamış bir yazar ve tiyatro yönetmenidir. Viyana'daki Burg Tiyatrosu'nun direktörlüğünü yapmıştır.

5) **Gartenlaube:** Berlin'de yayınlanan bir resimli derginin adıdır Yayın yaşamı 1943'e kadar sürmüştür. «Laube» (Gartenlaube), —Almanca'da cinsiyet belirten kelimecikler (Artikel) hesaba katılmazsa— «çardak» ve «loca» anlamına da gelir. Tucholsky, burada kelime oyunu yapmıştır.

Ve bizler, bir efendi yarattığı için sevgili Tanrı'ya nasıl teşekkür etmek zorundayız! Daha sonra sakalı çıkarılıp adına Hans Müller denilen bir efendi. Böyle çikletten anıtların içeriğini anlatırken yazdıklarınızdan daha komik birşey yoktur.

Ancak siz yalnızca sahne sanatını aydınlatmakla kalmadınız; bir keresinde, o 1914'le 1918 arasında geçen büyük saçmalığı da incelediniz. Eserin adı doğru verilmiş: «Küçük Zaman»; ve siz, Habsburglular hakkında ne söylediyseniz, İmparatorluk Almanyası'nın redaktörleri büyük bir hazla bastılar, çünkü, Habsburglular hiçbir Alman gazetesine abone olmazlar.

Biliyorum, şimdi kalkıp da doğum günü olanların eğlencedeki zekası da övülürse, bu, onları yarım hasta edecek kadar rahatsız kılar; ama siz de benim ellinci doğum günümde, haklı olarak tersini yapıp acısını çıkarabilirsiniz. Kendi payıma unutmadığım bir olay var; Berlin'li bir tiyatro direktörü, size politik bir revü yazmanızı önermişti. Kabul ettiniz, ama bunu tamamen adınızla yapmak istemiyordunuz. O zaman size —rakamlar şimdi aklımda yok— 18000 yerine 14000 mark önerdi. Yanıt olarak dediniz ki: «Yani böylece, çıkarma yoluyla adımın değerinin de olduğu saptanabiliyor!» Ve sonra size kararınızın ne olduğu sorulduğunda, şöyle bir çözümde karar kıldınız: «16000 isteyeceğim ve Alfred diye imza atacağım!»

Sevgili Alfred Polgar: kutlayıcı, doğum günü olandan küçük bir ayrımla daha gülünçtür, hele o Berlin'liyse ve de şu Avusturyalı kolaylığına sahip değilse, şefgarsondan aşağıya, Hermann Bahr'a[6] kadar, sizin ülkenin insanlarının çok sık açığa vurduğu o kolaylığa.

---

6) **Hermann Bahr:** Avusturyalı yazar (1863-1934). Dram yazarı, denemeci, eleştirmen ve öykü yazarıdır Natüralizmden başlayıp empresyonizm ve sembolizm üzerinden ekspresyonizme varan bir sanatsal gelişme çizgisi olmuştur. Öte yandan, sosyalizmden yola çıkıp eski Avusturya katolik geleneğinde son bulan bir düşünce değişimi yaşamıştır.

Bizim ortak sevgili Tanrımız Knut Hamsun,[7] bildiğiniz gibi, yaşlılığa karşı çok soğutuldu. «Deniyor ki, yaşlılıkla birlikte başka sevinçler, daha önce sahip olunmayan başka sevinçler gelir; daha derin, daha kalıcı sevinçler. Bu, bir yalandır. Evet, doğru okuyorsun: bu yalandır. Yalnız yaşlılığın kendisi bunu söyler, bizzat kendisiyle ilgili kimse, arta kalanlarıyla övünen kimse. Dorukta dikildiği günleri artık hatırlamaz, kendisi, kendinin başkası, kırmızı ve beyaz, nasıl altın boruya üflediğini[8] hatırlamaz. Şimdi dikilmiyordur, hayır, çünkü oturmuştur, evet, çünkü, oturmak daha kolaydır. Ve şimdi ona, sessizce ve yavaşça, kabaca ve safca yaşlılığın onuru gelir. Oturan bir adam onuru ne yapsın? Ayakta duran adam onu kullanabilir, oturan ona yalnızca sahip olabilir. Ama, onur, kullanılsın diye gelmiştir, yoksa onunla oturulsun diye değil. Oturan bir adama sıcak tutan çoraplar verin.»

Böyle bir durumda kuzeye doğru saygı göndermekle küçük bir istisna yapmak istedim: sizin yazılarınız giderek daha değerli oluyor, tıpkı eski şarap gibi.

Sevgili Alfred Polgar, ellinci doğum gününüzde size sıcak tutan çoraplar yerine saygılar armağan etmeme izin verin. Bizim kuşağın en ince ve en sessiz yazarının önünde saygılar ve hayranlık.

Teşekkür ederim, pasta istemem. Ama bir el sıkışma.

---

7) **Knut Hamsun:** Norveçli yazar (1859-1952). Asıl adı Pedersen Hamsun'dur. Romancı, dram yazarı ve şairdir. Dostoyevski'nin derin ruh tahlillerini, Amerikan kökenli gülmeceyle bağlamıştır. Hamsun'da, Nietzsche'de olduğundan daha açık bir liberalizm düşmanlığı vardır. 30'lu yıllarda Nazi Partisi'ne girer; 1940'da Norveç, Alman faşistleri tarafından işgal edilince, Hitler Almanyası'nı desteklemesi için, halkına çağrıda bulunmuştur. Hamsun'un faşistleri desteklemesi, kendisine yazıncı olarak büyük değer veren Tucholsky'de şaşkınlık yaratmıştır. «Açlık» (1890), «Yeni Dünya» (1893), «Akşam Kızıllığı» (1898), «Son Sevinç» (1912), «Yıllar ve Günler Sonra» (1933) eserlerinden bazılarıdır.

8) **«...altın boruya üflediğini...»:** Bu deyim, büyük bir ihtimalle, gençliğin sembolü olarak kullanılmıştır.

Die Weltbühne 30. Aralık 1926
Sayın Bay
Geheimrat[1] Galle, Direktör, Rayhstag
Berlin

Çok sayın Bay Direktör,

Müteveffa Bay Siegfried Jacobsohn'un halefi olarak «Weltbühne»yi çıkaran bana ve parlamento muhabiri en yakın çalışma arkadaşıma, Rayhstag'a girebilmemizi sağlayacak iki kartın verilmesine müsaadelerinizi saygılarımla rica ediyorum. Bu aşamada bir tribün kartının verilmesinin söz konusu olmadığını bildiğimden, enformasyon amacıyla tarafımıza en azından bu kartların verilmesi kabul edilirse, size büyük teşekkür borcum olacak.

Göstereceğiniz yakınlığa şimdiden en içten teşekkür eder, en derin saygılarımı sunarım.

Tucholsky

Rayhstag

Berlin, NW 7, 10. Ocak 1927

30. Aralık tarihli değerli yazınıza yanıttır.

Rayhstag'ta yabancı ziyaretlerinin sürekli olarak artması nedeniyle, giriş kartlarının verilmesinin son derece sınırlı tutulması zorunlu olmaktadır. Bu nedenle, isteğinizi yerine getiremediğimden dolayı üzgünüm.

Saygılarımla
Galle, Direktör, Rayhstag

1) **Geheimrat**: Almanya'da o zamanlar en yüksek derecedeki memur ünvanı.

Die Weltbühne

12. Ocak 1927

Alman Rayhstag'ı Başkanlığına
Sayın Bay Paul Löbe
Berlin NW
Rayhstag

Çok sayın Bay Başkan,

30. Aralık 1926 tarihli bir yazıyla Rayhstag Direktörü sayın Geheimrat Galle'den galeri için bir kart rica etmiştim; Rayhstag'taki zor durumu bildiğimden, basın tribünü kartı isteğimden vazgeçmiştim. Müteveffa Siegfried Jacobsohn'un yerine yönettiğim dergimin tarafınızdan bilindiğini sanıyorum.

Rayhstag'm bürosundan bana gönderilen ve sayın Geheimrat Galle tarafından imzalanmış kartta, isteğimin «Rayhstag'ta yabancı ziyaretlerinin sürekli artması nedeniyle» reddedildiği yazmaktadır. Rayhstag'ın yabancıların ziyaret ettiği bir kaplıca olmadığmı sanmam bir yana bırakılırsa, inanıyorum ki, 23 yıldır çıkan «Weltbühne» ayarında haftalık bir politik derginin, politikayla görevli çalışanını Rayhstag'a sokma iznine sahip olmaya hakkı vardır. Ve isteğimin geri çevrilmesi bana haklı görünmediğinden, bunu birkez de size iletmeye kendimi izinli görüyorum.

En derin saygılarımla

Tucholsky

Rayhstag Başkanlığı

Berlin NW 7, 19. Ocak 1927

Sayın Bay Kurt Tucholsky
Berlin - Charlottenburg
Königsweg 33

Çok sayın Bay Tucholsky!

Rayhstag yönetimi, Rayhstag basın tribünü ve binaya giriş için gerekli kartlar konusunda yeni başvurularla ilgili olarak Parlamento Muhabirleri Derneği ile anlaşarak kararını verir. Yetkili baylar, «Weltbühne» redaksiyonu açısından Rayhstag'a girilmesi konusunda acil bir ihtiyaç bulunmadığı kanısında olduklarından, isteğinizi geri çevirmişlerdir. Bu nedenle, iki kartın verilmesi isteğiniz, yönetim tarafından kabul edilmemiştir.

12. Ocak 1927 tarihli değerli mektubunuzda, «yabancı ziyaretleri»yle ilgili bölümü eleştiriyorsunuz; bilgi edinmeniz için ifade etmek isterim ki, şu anda 250 kadar basın temsilcisi ve görevlisinin dışında, Rayhstag'ta çalışmayan aşağı yukarı 354 kişide binaya giriş kartı bulunmaktadır; ve bu «yabancı» ziyaretçiler çevresinin sınırlandırılması, Rayhstag Başkanlığı'ndan tekrar tekrar istenmiştir. Haftalık derginizin 23 yıllık geçmişine ve önemine dayanarak ileri sürdüğünüz Rayhstag binasına giriş izni isteğinizi, prensip olarak benimseyemeyeceğimden dolayı üzgünüm.

Derin saygılarımla Löbe

Die Weltbühne 22. Ocak 1927
Rayhstag Başkanlığına
Sayın Bay Paul Löbe
Berlin NW 7
Çok sayın Bay Başkan,

Bu ayın 19'u tarihli yazınıza saygılarımla yanıt vermeğe kendimi izinli görüyorum.

«Weltbühne» gibi geçmişi olan politik bir derginin bir çalışanını Rayhstag'a yollama ihtiyacını kabul etmeyen parlamento muhabirlerinin olması beni şaşırtmıyor. Ancak, iznizle eski bir meslektaş olarak gördüğüm sizin, ahlaki bir

hakkı, resmen geri çevrilebilen hukuki bir hakla karıştıracağınıza inanmazdım. Elbette ki, Rayhstag'a kimin girmesi gerektiği konusundaki kararı siz ve baylarınız verecektir; bugün Rayhstag'la ilgisi olmayan 354 kişide giriş kartının bulunması, dağıtım işinin hangi anlamda yapıldığını gösteriyor.

Rayh'ın ve eyaletlerin resmi daireleri, aydınların işbirliğinin azlığından yakınmaktalar. İşbirliğinin bu yolla özendirileceğini sanmıyorum.

En derin saygılarımla

Tucholsky

Bu mektuplar, 22.2.1927 tarihli «Weltbühne»de yayınlanmıştır.

AŞAĞIDAKİ YAZI, BİRLEŞİK DEVLETLER'İN BÜYÜKELÇİSİNE GÖNDERİLMİŞTİR

Ekselansları!

Size aşağıdaki hususu sunmaktan onur duyuyorum:

Politik çevrelerce bilindiği gibi, Birleşik Devletler'de Boston Yüksek Mahkemesi, Sacco ve Vanzetti[1] adlı işçilerle ilgili davanın yeniden ele alınmasını reddetti; öyle ki, artık ölüm kararının uygulanması için biçimsel açıdan hiçbir engel kalmamıştır. Uzun yıllardan beri haklılıktan ve özgürlükten yana olmuş haftalık bir derginin yayımcısı olarak ben, Ekselansları'na Almanya'da aydınlardan ve işçi sınıfı mensuplarından meydana gelen büyük bir çevrenin, bu iki insanın planlı idamına karşı protestosunu iletmeye kendimi mezun sayıyorum. Bunu yaparken, Birleşik Devletler'in iç politika ilişkilerine karışmak gibi bir niyetim asla yoktur. Ancak, adli yanlışlıkları ve daha da kötü durumları kendi deneyimlerinden bilen bir halkın mensubu olarak belirtmek isterim ki, her devletin olduğu bir Birleşik Devletler'in de itibarının nasıl zedeleneceği düşünülmeye değer. Sacco ve Vanzetti, Amerikan yasasına göre cezalandırılması gereken suçları işlemiş olsalar bile, —kaldı ki, bu durum Amerikan basınına göre de, suçlayıcı tanık ifadelerinin niteliği açısından kesin değildir— ben ve dostlarım, bu insanların yıllardır çektikleri ölüm korkusunun onların hareket tarzına yeterli bir karşılık olduğu düşüncesindeyiz. İzin verirseniz Ekselansları'nın dikkatini saygıyla şu noktaya çekmek istiyorum: Al-

---

1) **Sacco ve Vanzetti:** Boston'da 1920 başlarında suikast suçlamasıyla ölüme mahkum edilen iki İtalyan işçidir. 7 yıldan uzun bir süre hücrelerinde ölümü beklediler. Bu iki İtalyan, dünya çapında protestolara rağmen, 22 Ağustos 1927'de Sing Sing'te elektrikli sandalyede idam edildi. İdamdan bir süre sonra ikisinin de suçsuz olduğu anlaşılmıştır.

manya'nın politik düşünen ve aktif olan tabakalarının sempatisi mahkumlardan yanadır. En basit insan haklarının zedelenmesinin onarılması gerekiyor; bu iki kişinin affedilmesi, bizim gözümüzde Amerikan Hükümetinden beklenen asgari bir durumdur. Sacco ve Vanzetti'nin idam edilmek isenmelerini şiddetle protesto ediyoruz.

Bu protestonun, dergimin çıkacak ilk sayısında yayınlanacağını ek olarak belirtmeye kendimi izinli sayıyorum.

Ekselansları'na en derin saygılarımı sunarım.

Tucholsky

Bu mektup, 9.4.1927 tarihli «Weltbühne»de yayınlanmıştır.

MARKSİZMİN VE «RADİKAL» YAZINCILARIN PSİKOLOJİSİ ÜZERİNE

Sevgili Bay Willy Haas![1]

Herşeyden önce size, bana gönderdiğiniz böyle içten ve ilginç mektup için şahsen teşekkür etmek isterim.

Nesnel açıdan, ne yazık ki pek çok haklısınız.

En kısa zamanda bir kez, kendilerine «radikal» diyen bazı çevrelerin tutarsızlığına, sinir zayıflığına ve yaşam konusunda son derece yeteneksiz olmalarına değinmeye karar vermiştim. Ve eminim, Wandervogel'[2]den adlarını şimdilik vermek istemediğim kişilere kadar, kötü bir öfke kampanyası gerçekleşecektir. Çünkü, bu bayların en az tahammül ettikleri şey, kendilerine birinin şunları söylemesidir: bir yolcu gemisinin kaptanı olarak koyu bir gerici, benim için, geçkalan, sinirli ve iş kurma yeteneği olmayan şaşkın bir yazıncıdan daha iyidir.

Kant'ın belki de kötü bir şoför olabileceği, elbette kendisine karşı bir itiraz değildir: ne var ki, işte sürekli olarak eylem çağrısı yapan bu baylar, düşün insanı Lenin'in yazdığı 28 ciltle yetkin bir biçimde kanıtladığı yaşama yeteneğinden yoksun olduklarını gösteriyorlar. Kendi payıma ben, bizim radikallerin çoğunun, salt bir yürüyüşü nasıl başlattıklarını yada bir kira anlaşması yüzünden nasıl görüşme yaptıklarını yada iki memurun arasındaki çatışmayı nasıl sona erdirdiklerini görmek ve hiçbir durumda bu insanların ara-

---

1) **Willy Haas**: 1891 Prag doğumlu eleştirmen ve deneme yazarıdır. Haftalık «Literarische Welt»i çıkardı. 1963'de «Die Welt» gazetesinde redaksiyon üyesi oldu.

2) **Wandervogel**: Almanya'da 1896'da kurulup 1933'de dağıtılan bir gençlik birliği ile üyelerinin adıdır. Kelimenin Türkçe'deki karşılığı «gezgin kuş» yada «göçmen kuş»tur. Mecazi anlamda, kararsız bir yaşam süren ve bir yerde sürekli yaşayamayan insanlar için kullanılır.

sında çalışmak istemem. Bunu şimdiye kadar söylememiştim, ama ne yazık ki, bunu yapmanın tam zamanıdır.

Çünkü, bakın, Prusyalılık'ta iyi ve sağlıklı ne varsa, bundan ne yazık ki, bu insanlarda ya çok az var yada hiç yok; bu durum davamıza çok zarar vermektedir. Kaldı ki, bu dava (başka herşey gibi), görev yapmanın, çalışkanlığın ve öncelikle sağlıklı insan aklının belli bir asgari ölçüsü olmadan yürütülemez. İşte bu sağlıklı insan aklı, bana öyle geliyor ki, bizim «radikaller»in birçoğunda yoktur: bu insanlar, bir iç ölçüye, yaşamda vazgeçilmez olan şeyler için bir duyguya sahip değiller; eğer biryere varılmak isteniyorsa, bunları da hesaba katmak gerekir. Yalnızca diyalektikle ve nevrasteniyle[3] mesele halledilemez ki.

Bir gün «Wetbühne»de bu konuya ayrıntılı olarak dönmek istiyorum; ben bunu yapıncaya kadar, size doğru görünen ne varsa bu mektupla birlikte lütfen başlayın.

Bu arada, her zamanki gibi, en dostça selamlarla size derin saygılarımı sunuyorum.

Tucholsky

Bu mektup, 7.5.1927 tarihli «Literarische Welt»te yayınlanmıştır.

Bu mektup, 4.2.1930 tarihli «Weltbühne»de Ignaz Wrobel imzasıyla yayınlanmıştır.

3) **Nevrasteni:** Çok çalışma, yetersiz beslenme yada ağır bir hastalık sonunda başgösteren sinirsel yorgunluk.

ANONİM MEKTUPLARDAN

Sevgili Rudolf Leonhard![1]

O koca paket geldiğinde kötü bir korkuya kapılmadım: bir oyun! bir oyun okumam gerekiyor! Bilseniz bunun nasıl birşey olduğunu... Ama bilirsiniz onu, çünkü, sizin emeğinizi asla haketmemiş olan Schmiede Yayınevi'nde yıllarca lektör olarak çalıştınız. İkiyüz daktilo sayfasını baştan sona ilgiyle okumanın verdiği zahmet; sıkıntı; yabancı bir düş ülkesini kendi görüşlerinle doldurmanın verdiği zorluk; çünkü yalnızca budur: okumak; tümünü kaparken yapılan o hafif yılgınlık jesti ve sonra yazarın emici bakışı: hoşuna gitti mi? ben ne olacağım? yetenekli bir çocuk değil miyim? insanın sonra söylemek zorunda kaldığı o can sıkıcı yalan... çok eğlenceli bir iş değil.

Yetkin bir tiyatro oyunu yazmışsınız, Rudolf Leonhard.

Adı «Anonim Mektuplar» ve nasıl bütün bir kentin küçük, katlanmış pusulaların sağanağı altında kaldığını gösteriyor; ve bunları postacı eve getirdiğinde artık pusula değil, mektupturlar. Bunların yüzünden firmaların nasıl sallandığı; yatak sırlarının, voyörleri[2] birbiri ardına güçlü seks titremeleriyle ürperterek ve kıskançlıklarla nasıl ortaya geldiği; toplumun en üst tabakalarının, yara almış hayvanlar gibi özel yaşamın deliklerine nasıl sızıp saklandığı; ve sonunda —olanların taçlandırılması gibi— mahkemenin geniş kıçıyla pisliğe nasil oturduğu burada görülüyor. Avukat kariyer yapmak ister, başkan bir yığın madde içinde boğulur, savcı gürler, po-

1) **Rudolf Leonhard:** Alman yazar (1889-1953). Şiirleri, öyküleri ve dramalarıyla tanınır. «Weltbühne»nin yazar çevresindendir. Savaştan sonra Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ne yerleşmiştir.

2) Voyör: Cinsel ilişkide bulunanları gözetleyip bundan doyum alan kimse.

lis küstahlaşır ve doğru, orada bir sanık da vardır. Ama, hukukçuların zekası kendisinde denendikten sonra, adam, önemsenmeden beraat ettirilir ve sonra kendisini öldürdüğü zaman, bu olsa olsa bir dosya notudur ve belki bu bile değildir. Bir intihar? Z.d.A.[3]

Bize bu mektupları yazanı göstermiyorsunuz, onu yalnız duyuyoruz; üç nefis film sahnesinde sesini duyuyoruz ve yalnız bir kez, başının gölgesiyle yazı yazan elini görüyoruz.

Oyununuzu «Caniler»le karşılaştıracaklardır ama ben bunu çok daha iyi buluyorum; belki kendinizin bay Bruckner olduğunuz kuşkusuna kapılacaksınız, bilmiyorum, siz o musunuz? Yalnız iyi bildiğim birşey var, «Anonim Mektuplar»ın o baş döndürücü traji - komiği birçok iyi temsili hak etmiştir; ve siz yüzüncü temsilden sonra dostlarınıza bir akşam yemeği verirseniz, Peter Panter'inize de şarap lekeli bir küçük kart yazınız.

Peter Panter

BİR KATOLİK KADINA MEKTUP

> Politikada önemli olan, bir şeyin nasıl olduğu değil, onun nasıl etki kaptığıdır.

Çok sayın Hanımefendi,

Almanya'da çok seyrek görülen birşeyi yapma lütufkarlığını gösterdiniz: insanları ayıran hendeğin üzerinden çürük elmalar atmadınız, akıldan akıla mektuplar yazdınız. Elinizi sıkar, teşekkür ederim.

Özür düşüncelilerle katolikler arasındaki söyleşi, alışılageldiği üzere aşağıdaki şemaya göre olmaktadır: Birinciler şunları söyler: «İkiyüzlüler! Gericiler! Halkın beynini sulandırmak! Ahmakça bir boş inanç! Bu insanlarla tek söz konuş-

3) Z.d.A.: «Dosya kapanmıştır, bunu da ekleyin» anlamında Almanca kısaltma.

maya bile değmez.» Ve ikinciler: «Kafirler! Allahsızlar! Bölücülük! Yeni zamanın ahlak düşüklüğü! Bu insanlarla da tek söz konuşmaya bile değmez.» Böylesine düşük bir düzeyde söyleşimizi sürdürmeyelim, bana bunu son mektubunuz gösteriyor. Onu herkesin okuyabileceği biçimde açık mektup olarak yanıtlamak istiyorum.

Mektuplaşmamızın çıkış noktası, Carl von Ossietzky'nin «Harap Edilmiş Mukaddesat» başlıklı makalesiydi (geçen yıl, bu derginin 49. sayısında basıldı). Siz ve merkez basını çok kızdınız; başlığına kızdınız, içeriğine kızdınız. Bu makalede, boşanma hükümlerinin yeniden düzenlenmesine karşı Rayhstag'ın katolik hizmetinin bağışlanmaz olduğu yazılmıştır. Zorunlu evlilikten söz edilmektedir. Yazıda şöyle deniyor: «Katolik sofuluk, halâ sanki burada bir korkutma yasasıyla bile azaltılabilecek tek tek olaylar söz konusuymuş gibi davranırsa, o zaman, sağlıklı insan aklı, bir karşı soru yöneltmek zorundadır; her iki cinsin, evliliğin yanma bile varmamış az sayıda değerli örneklerini sormalarıdır.» Ve: «Kutsal kilise, uzun ve değişikliklerle dolu tarihi boyunca, zamanın hastalıklarını hep aynı sertlikle izlememiştir; günah çıkaranlar kibar kimseler olduğu zaman, ayıpları dikenli kamçıyla değil de, çoğu kez püsküllü pudra ponponuyla dövmüş ve genel olarak, tövbekarlara verilen ağır cezaları aşağı halk tabakası için saklı tutmuştur.» Ve: «Zina yapan kadın kavramı, —hiddetlendirici ya da romantik bir kışkırtma anlamında kullanılsın, fark etmez, ortadan kalkmıştır, ölüdür, tıpkı Escorial'[1]in ya da Schönbrunn'un günah çıkartma ahlakı gibi.»

Ve bundan dolayı mı bu kadar zevzeklik ve cehennem tehditi ve de — hangi hakla? — kiliseyle aynı görüşte olmayanlar için, çok ölçülü bir kilise diyalektiğinin ortaya getirdiği bütün bu horlama? Nedir sizin kilisenin rolü? Ne ister?

İlk planda kendini istemektedir. Buna karşı söylenecek söz yok, yeter ki, şu tatsız hile, yani akılcı olmayan büyüklük-

1) El Escorial: İspanya'da bir manastır.

lere dayanıp da akılcı olanı iddia etmek sürekli uygulanmasa. Bilirsiniz ki, kiliseyi ne havaya uçuracak ne de değiştirecek olan genç katolik hareketi içinde, kilise doğması son derece saygılı olarak benimsenmesine rağmen, merkezin günlük politikası en sert biçimde reddedilmektedir: bütün katolik reform hareketlerinin gittiği yolu gidecek olan, yani Roma'ya giden yolu izleyecek olan bu hareke, sarrafları tapınaklardan kovmak istemektedir. Bunda başarılı olamayacaktır.

Evliliğe gelince, burada sizinkiler işleri biraz kolaylaştırıyorlar.

Cizvit papazları «Germania» dergisinde, evliliğin temeli olduğunu ileri sürdükleri bir «doğa yasası» geliştiriyorlar, bu konu ileri sürülüyor, ama ispat edilmiyor; ve hiçbir yerde, bu görüşlerin, nasıl da tek bir sınıfın ailesinden kaynaklandığı açığa çıkmıyor. Bu görüşler, burjuva sınıfı için geçerli ve yararlıdır, onların, burjuvaların egemenliği altında bulunan ve bugün özgürleşmek isteyen tabaka için geçerli olması gerekli. Bu nokta üzerinde durulması gerekiyor.

Üzerinde hiç mi hiç konuşulmaması gereken de şudur:

Kilise, yeni çağın içinden çiğ bir yumurta gibi yuvarlanmaktadır. Şimdiye kadar böylesine bir alınganlık hiç yoktu. Keskin bir söz söylenmişse, bütün uğultular bizim gibi olanların üstünde patlıyor: Hakarete uğradık! Ay! Allah'a karşı gelindi! Dini duygularımız...

Ya bizimkiler?

Alman halkının geniş bir tabakasının, durmadan «ahlaksız», «çürümüş», «sefih», «kafir» olarak damgalanmasını ve geçmişten kalma kelimelerle mahkum edilmesini doğru buluyor musunuz? Bizim duygularımızı dikkate alıyor musunuz? Örneğin, ben, bir katolik din adamını, askerlerin önünde, sevgi kelimesini devlet kelimesine sokup tahrif ederken, onları canlı ve cüretli havayla cinayet işlemeye kışkırtırken görürsem, kendimi hakarete uğramış sayarım, böyle birşeyi duymak istemem. Bunu kim dikkate alır? Sizinkiler almaz, sayın Bayan.

Onlar, bir süredir zamanla birlikte yürümeye başladılar, tıpkı kibirli bir süvarinin atına bağladığı bir savaş esiri gibi. Şu günlerde sosyalizmle ilgileniyorlar. Bu sırada sıkıntılı bir duygudan kurtulamıyorlar: o da, kilisenin işçilerle ilgilenmesidir; bir ev kadınının tahtakurusuna duyduğu ilgiye benzer. Sizler zorlukları duyuyorsunuz, ancak, kaynağını görmek istemediğiniz için, onları ortadan kaldıramazsınız. Merkezin sağ kanadında kimin olduğunu biliyorsunuz: büyük sanayiciler. Bunlarla sosyal politika yapılmaz.

Berlin'in yeni piskoposu, bu durumu kabul etmek istemiyor. Adam, Berlin Spor Sarayı'ndaki konuşmasında, büyük bir demagojik beceriyle kendini lanse etti. Herşey, «Berlin'in halktan yana piskoposu» başlığı altında sunuldu; ve sık sık, çalışan kitlelerden, konut sorunundan ve işsizlikten söz edildi. Herşeyden önce, bu sözler tamamen gerçek; ve bu konuda sizin Kuzey Almanya tarihinde parlak bir kanıt da var. Yani bunlar, sizin de haklı olarak yazdığınız gibi, yalnızca sayısız katolik yardım birlikleri, kurumlar, manastırlar, okullar, rahipler, hastaneler, özverilice çalışan binlerce katolik hemşire değil; bütün bunlar, güçlerinin son nefesine kadar etkenlik içindedir; bir de Berlin'li için çok belirgin olan, ama, ne yazık ki, çok erken çekip giden bir adam var: Carl Sonnenschein. Bu adamın yaptığı iyilikler unutulamaz.

Öte yandan hemen bir karşı görüş: «Ama bütün bunlar boşuna olmuyor. Nedir burada yapılan? Burada insanlar belli bir inanışa sokulmaya çalışılıyor.» İşte bunu doğru bulmuyorum.

Resmi durumdaki katolik Caritas'[2]ın yaptığı yardımları çoğu kez politik olarak ödettiği (zaten büyük fonların dağılımını belirleyen Sosyal Yardım Bakanlığı'nın peşinden hırsla durmadan koşması da bundandır) ne kadar kesinse, Sonnenschein ve düşünce olarak ona yakın diğer katoliklerin de kimsenin inancını değiştirmedikleri ve değiştirmek istemedikleri de o kadar kesindir.

---

2) **Caritas**: Katolik sosyal yardım kuruluşu.

Katolik rahiplerin, yalnızca başka inançta olanları avlamak için pusuda beklediklerine değgin genellikle yaygın olan kanı, nasıl da aslında bol resimli bir kitap imajıdır. Gerçi katolik kilisesi, karışık evliliklerde en keskin yoldan durmadan protestan tarafı ve öncelikle çocukları kendine çekmeye çalışmaktadır. Ancak, genel olarak insanlara inançlarını değiştirtme çabası, Avrupa'da sizde hayli az gelişmiştir. Hatta daha çok bunun tersi olmuştur. Katolik rahipleri, dönekler karşısında çok dikkatli, çok kuşkulu ve çok ihtiyatlıdırlar, aslında haklıdırlar da. Sizler, birçok iyi işler yaptınız; sizlere teşekkür edilmeli ve yapılan her iyiliğin ardında, müşteri avlamanın soğuk hesabı aranmamalıdır. Sonnenschein'da bu yoktu; belki Berlin'li piskoposta —uzak bir politik bakış tarzı düşünülürse— bu vardır. Genel olarak yok bu sizde. Sizler, avlamak değil de, tekrar tutmak istiyorsunuz.

Piskopos ve Sonnenschein, bu durumda büyük bir yanlış yapıyorlar: sonuna kadar düşünmüyorlar. Nitekim, piskoposun büyük konuşmasına bir gözatılırsa, (2. Kasım tarihli «Germania»da yayımlanmıştı) şu görülebilir: tanım doğrudur, tedavi yeterli değildir. Bu noktada komünizm çok daha uzağı görmektedir. Bir egemen sınıfın, hiçbir zaman ayrıcalıklarından gönüllü olarak vazgeçmeyeceği öğretisi doğrudur, bu işi kilise bile yapmamıştır. Ossietzky'nin adı geçen makalesinde şu nokta çok iyi ortaya konmuştur: «Görülmektedir ki, kilise nerede önlenemeyen bir gelişmenin karşısına geçmişse, ses çıkarmadan uzlaşmayı, sonuçları tehlikeli olabilecek bir çatışmaya her zaman tercih etmiştir.» Bu, şu demektir: Kilise pazarlık etmiştir ve bunu, dünyada hep nasıl pazarlık yapılıyorsa öyle yapmıştır. Yani, iktidardan iktidara. Bu, hiçzir zaman iktidardan iktidarsızlığa olmamıştır. Büyük ekonomi mücadelesinde de durum aynıdır: işletme topluluğu ve kavgasız sosyal denge; ve bunların hepsi, sinekleri yakalayan yapışkandır, aptallar burada asılı kalırlar ve yapışıp kaldıkları için çok güçlü vızıldarlar. Hıristiyanlık, tarihinin yapraklarını bin yıl geriye çevirsin. Galiba başlangıçta, bu dinin dünyaya gelmesine yardımcı olmuş iyilik vardı — onu iktidara getiren zor oldu.

Carl Sonnensohein, bu noktayı görmek istemedi. Vasatın üzerinde bir özveriyle anlayışına uygun olarak iyi şeyler yaptı; temizliğinden, bencil olmadığından kuşku duyulamaz. Ancak...

İki odalı bir evde anlaşamamış bir evli çiftin, Sonnenschein'ın «Notlar»ında (Berlin «Germania» Yayınevi'nde çıktı) bulunan «Boşanma» başlıklı küçük bölümü okuduklarını düşünelim — bunun onlara bir yararı yoktur. Bizim gibi başkalarına da Carl Sonnenschein'la yardımcı olunmuyor.

Kilise, katolik olmayan herşeyle garip bir ilişki içinde; en kötüsü de, tamamen ters olan bir merhamet anlayışı. Sonnenschein, İsa'nın etkinliklerinden önceki Roma İmparatorluğu'nu şöyle yargılıyordu: «Artık hiçbir yerde ne doğru dürüst bir adam ne de temiz bir aile kalmıştı» ...o zamanki köylü yaşamını yanlış değerlendirme konusunda daha iyisi yapılamaz; ve aynı biçimde acıma-horgörme karışımıyla büyük kente, «Berlin»e bakıyor. O bu kelimeyi kullanırken, hayli taşralı olan bazı yan kavramlar da varlıklarını hissettiriyorlar. Burada, zorla alınmış bekaret, frengi, iffetsizlik ve kilise ziyaretlerinin azlığı nasıl da aynı sıraya sokulmaktadır. Büyük kent sefaletinin ekonomik temeline nasıl da hemen her yerde değinildiği halde, buna karşı ciddi olarak hiç mücadele edilmez, böyle birşey, acele adım atan birini sınıf mücadelesi cephesine sokar. Arasıra perde aralanıyor... «Yahudi ve akılcı ailelerden evkadınları, öbür dünya terbiyesi olan hizmetçileri, bu dünya kültürü olanlara tercih ettiklerini bana söylediler. Gerektiğinde, tamamen bu dünyaya hazırlanan monistler yerine, her pazar ayine ve Paskalya yortusunda takdis törenlerine giden hizmetçilere katlandıklarını belirttiler. » Bunu bizden biri yazmış olmalıydı! Ateşli katoliklerin uğultu ve yaygaralarından geceleri uyku uyunamazdı. Ama Sonnenschein çok haklı: bu inanç iyidir. Yani, hizmet eden sınıflar için iyidir. Böylece boyun eğmede sabırlı ve ısrarlı olurlar.

Berlin'in yeni katolik piskoposu, Bay Klausener tarafından gayretle çalıştırılan Katolik Aksiyon'la beraber —ki, düşünce bakımından, kara listeye sokulmuş olan «Action Fran-

çaise»den millerce uzaktadır— birçok iyi şey yapacak ve bu da yeterli olmayacaktır. Bu sözde sosyalizm bana ters düşüyor. Bu, yürekleriyle küçük insanların, ama cüzdanlarıyla büyüklerin yanında olan bir grubun zorla yapılan hareketidir. Siz, sayın Hanımefendi, Berlin'de yaşıyorsunuz ve sanıyorum, katolik taşrayı pek tanımıyorsunuz, o tarif edilemeyecek derecede sofu paçavralara[3] sahip Almanya taşrasını. Bunlar, dillerinden düşürmedikleri dininizi alay konusu haline getiriyorlar ve bunu, hiç de hıristiyanca olmayan bir hoşgörüsüzlükle yapıyorlar... Geçenlerde Wiesbaden'de bir konferans vermiştim; ertesi gün, «Rheinische Volkszeitung»ta ve «Neues Mainzer Journal» de Karl Goldbach adında bir adam, (bana dediklerine göre, kendisi hıristiyanlıktan dönme bir Yahudiymiş,) hiddetten köpürüyordu. Şöyle yazmış: «O, katolikliği sifonlu helaya benzetti.» Bunların hiçbiri doğru değil, ama, katoliklerin düşünsel polemiğinin Mainz'deki görünümü işte budur. Nasıl Sonnenschein, uğruna büyük kurbanlar verilen dava yararlı olmadığı zaman, kurbanların aslında hiçbir şey ifade etmeyeceğini düşünmeden yurtsever savaş katoliklerinin yanındaysa; merkez basınının bir bölümü de nasyonalsosyalistlerle karanlık bir yakınlık içindedir. Nasyonalsosyalistler de, bu dostluğu asla arzu etmemektedirler. Ancak, merkezin cepleri değişiyor... Genel olarak durum şu ki, bu parti her zaman, mücadelede kimin üstünlük kazanacağına bakmakta, sonra da, üstün durumda olan tarafın yanında yer almaktadır. Bunu. Sonnenschein, 1918 olayları dolayısıyla şöyle dile getiriyor: «Otoritenin her türlüsü tanrıdan gelir.» Ve piskopos Schreiber diyor ki: «Sonra devrim geldi. O zamanki meşru otoriteye karşı başkaldırma olarak, zoru içeren bir başkaldırma olarak devrim bir haksızlıktı. Ama sonra, iktidar sahibi olan prensler, kendilerinde olan meşru zoru halkın eline verdiler ve eski meşru zorlarına dayanarak, devlet biçiminin saptanması konusundaki kararı halka bıraktılar; monarşi kalmalı mıydı, yoksa onun yerine bir başka dev-

---

3) «...sofu paçavralara...»: Burada, gerici, dindar gazeteler kastediliyor.

let biçimi mi geçmeliydi.» İsa'nın yolunu izleyenler... Kohenzoller'lerin yolunu izleyenler... Ve prensler, bu formaliteyi yerine getirmemiş olsalardı, o zaman, piskopos Schreiber, neden bugün «devlete karşı kabullenici bir tavırda» olduğu konusunda kendine yeni bir bahane arayabilirdi. O devlet ki, zaten kiliseye gerekli herşeyi, hatta biraz daha fazlasını vermektedir. Hayır, böyle olmaz.

Tabii, sayın Hanımefendi, siz ve sizin insanlarınız, düşmanlarınızın çok küçük olması nedeniyle zaman zaman büyük olmaktasınız. Mantıklı insanlar arasında Ludendorff'un adı geçmemeli; birayla parlamış bir general kafatasının düşünebildiği kadarıyla cizvitliği, masonluğu ve papaları kabaca birbirine sokan meyhane düşleri söz konusu olmamalı... bunlar, Bavyera'ya aittir ve yalnız orada kalmalıdır. Arasıra maruz kaldığınız, tanrıyı ve kiliseyi aşağılayıcı o yontulmamış sözleri doğru bulmuyorum Katolik papaz yardımcılarını, kızları yoldan çıkaran ve aşçı kadınlarla yatan ikiyüzlü insanlar olarak göstermekle hiçbir davaya hizmet edilemez, ne bizim davamıza ne de işçilerinkine. Ama, nasıl oluyor da, büyük günlük basında, sizinle aynı düzeyde bu kadar az düşmanınız var? Burada Alman Yahudileri hakkında zorunlu bir söz söylememe izin verin.

Bunların kilise karşısındaki hoşgörüleri, pogrom[4] korkusundan ve kötü vicdana kadar giden bir iç güvensizliğinden ileri gelmektedir. Alman milliyetçilerinde, Pomeranyalı atçıların geçen yüzyıldan kalma o nerdeyse hayvanca ahır duygusuzluğu olmasa: onlar, aslında çekici gelen «Yahudiler alaşağı!» biçimindeki halk parolasından vazgeçerlerdi. Ve bugün Alman Yahudilerinin dörtte üçü, sınıfsal olarak ait oldukları yerde bulunurdu, yani Alman Halk Partisi'nde. Onlar bunu, antisemitizm kendilerini ittiği için yapıyor değiller. Bunu yapıyorlar, çünkü bir kısmı banka hesaplarını, yalnızca Noel yortusu ya da «Frankfurter Zeitung» olarak gördükleri bir dine tercih ederler. Siegfried Jacobson'un iyice haşladığı bay Naumann adında birinin liderliğinde çok küçük bir azın-

4) **Pogrom:** Yahudilere karşı girişilen hareket.

lık olan Nasyonal Yahudiler'den hiç söz etmek istemiyorum: çelik miğfer ve doldurulmuş dalak herhalde pek uygun değil. Ama ya şu barış içinde para kazanmaya çalışan ev Yahudileri, en azından Lenin'in kendilerinden biri olmamasından derin nefes alan insanlar, şu Musevi aile yaprakcıkları, Sarah Courths-Mahlersohn stilinde kurulmuş sünnetli şardaklar... bu insanlar mı Alman halkının sırtına aynı bıçağını sokmuş olanlar?[5] Onlar, bunu yapamayacak kadar korkaktırlar. Böyle birşeyi hiçbir zaman yapmazlar.

Ve göze batmamanın bir mücadele yolu olduğuna inanan bu tür, diğer dinlerle açık tartışmaya girmekten korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmaz. Kurt Hiller,[6] Aron Yahudileri ile Musa Yahudilerini kesin olarak ayırmıştır. Katolikliğin Aron yahudilerinden korkacak birşeyi yoktur. Anlaşma söz konusu olunca, boşanma konusunda Rayhstag çalışmalarının merkez tarafından sabote edilmesinden büyük basının ödü kopuyor — her zaman çok yüksek sesle bağıran bu gazeteler pek sessiz. Korku, korku...

Ve piskopos Schreiber'le onun yayın organları, şunu kendilerine bırakmadıkları zaman iki katı komik oluyor: Eksiksiz eşitlik! biz de güneşte yerimizi almak istiyoruz[7] ...sanki Almanya karanlıkta değilmiş gibi, çünkü, güneş ışığını karartan papaz cüppesidir. İhtiyacınız olan şeye sahipsiniz, ama bu sizlere yetmiyor.

Ve işte işçilerin karşısında direndiği de budur. Belki bazen biraz kaba, belki haddinden fazla sert; bunun nedeni, işçilerin, küçük orta tabakanın karılarını kazanmak için kullan-

---

5) «...sırtına ayin bıçağını sokmuş...»: Yahudi inanışına göre, hayvanı bayıltmadan gırtlağının kesildiği bıçak.

6) **Kurt Hiller:** 1885 doğumlu Alman yazar. 1926—1933 yılları arasında «Devrimci Pasifistler Grubu»nun başkanı. Nazi toplama kamplarının birinde tutuklu kaldıktan sonra, önce Prag'a, arkasından Londra'ya gitti. 1972'de öldü.

7) «...güneşte yerimizi almak istiyoruz...»: «Dertsiz yaşamayı biz de istiyoruz» anlamında söylenmiştir. Cümlenin devamındaki anlam bağlantısı bozulmasın diye, olduğu gibi çevrilmiştir

dığınız ince yolların üstesinden gelemediklerindendir. Sizin bu çalışmanız sistematiktir: karşıda, Fransa'da da, özellikle cizvit papazları işçiler içinde çalışıyorlar («Christe dans le banlieu» — Varoştaki İsa), bu, dünyanın her yanında oluyor. Sizler politika yapıyorsunuz. Elinizi politikaya mı daldırıyorsunuz? Politika sizlere yanıt veriyor. Kapatın orgları ve hakarete uğradık, diye bağırmayı kesin. Siz de başkalarına hakaret ediyorsunuz, siz de bize hakaret ediyorsunuz.

Görüyorsunuz, sayın Hanımefendi, burada konuşan, patent almış bir özgür düşünceli değildir. Yangın sigortasıyla inanç sorununun çözüleceğine inanan biri değildir. Ancak, Katolik Kilisesi bütün önemli srunlarda ezilenlerin yanında olduğu sürece, her akıllı ve bilinçli işçiye, her hizmetliye kiliseden çıkması tavsiye edilir. Bu, —sizlerin bozduğu gibi terbiye edilmesi gereken karılarının duygularına karşı olsa bile. Kiliseye iftira etmiyorum, ona hizmet edenlere iftira etmiyorum. Maneviyat alanından dışarı çıkmazsanız, aramızda tartışma, konuşma ve görüş alışverişi olur.

Gerici politika yaparsanız: o zaman da, inancınızın temizliğine ve başkaları için kutsal olmayan bir davanın kutsallığına saygı duyulmalıdır. Ama, o zaman aramızda mücadele olacaktır. Zafer sizin değil, bütün dünyanın emekçilerinin yanındadır.

Bu mektup, 4.2.1930 tarihli «Weltbühne»de Ignaz Wrobel imzasıyla yayınlanmıştır.

NUUNA'ya MEKTUPLAR

Viyana XIII

Park Sanatoryumu 10.9.1932

Hietzing.

Sevgili can,

Telefondaki yumuşak ses nefisti, ben de seni en yücelerden selamlıyorum, çünkü sen, bütün dünyanın en iyi nasır cerrahısın. Ayrıca: Şu Aschner[1] iyi bir izlenim bırakıyor. Okul doktorluğuna karşı biraz muhalif bir tutum içinde; bu, onu bir parça saldırgan yapıyor; anlaşılabilir bir durum. Bana kendi makalelerini verdi, iyi yazılar bunlar. Sonuç olarak: ucuz bir sanatoryum, pazartesi erkenden oraya taşınıyorum. Aschner'in ilaçları ve onun arkadaşı olan doktorun denetimi. O da konuyla aynı biçimde ilgileniyor. Durum böyleyken ben kuşkuluyum, bakalım göreceğiz. Para almak istemedi. Yarın da Rax'ın üstüne çıkıyoruz, ama bu, bir kız değil, bir dağ. (...)

Viyana sıcak, tatlı bir yumuşaklık var havada, biraz bakımsız, dükkanlar pahalı ve benim için hoş değil. Buna rağmen, mimari bakımdan yer yer çok güzel. Bazen de hayalet gibi geliyor insana, bizim gençliğimizden kalma o eski burjuva evlerini kastediyorum, onların kuşağı kalmadı.

Aschner'in *yapmadığı* her şey çok güzel, çiğ besinle ilgili ne kadar kafa saçmalığı varsa, genel olarak bütün sekter-

---

1) Aschner: Tucholsky'nin Park Sanatoryumu'ndaki (Hietzing) doktorunun adı. Savaş sonunda tamamen yağmalanan bu özel sanatoryum, bugün Viyana kentine ait çocuk yurdu olarak kullanılmaktadır

likleri tamamen reddetmesi. Her zaman, insanın basit çizgileri düşünmesi gerektiğini yazıyor ve söylüyor. Çok iyi. (...)

Satırlarımı bitirirken onurluyum, bağlılık dileklerimle, en kısa zamanda yine, en sadık ve mahcup hizmetkarınız olarak, elinizi öpme ve saygılarımı sunma onurunu taşıyorum, çoook sayın bayan! Sevgili bir ulus.

Banyondan öperim.

Sana yakın olan
Peter

Hietzing
Park Sanatoryumu
Viyana XIII
Vincenz Hess Sokağı 29 17.9.1932

Sevgili Tatyana,

Bu ayın 15'i tarihli mektuba teşekkür.

Evet, Klever'in oyununda bir çatlak var.[1] Ama artık yapacak birşey yok. Zamanında, daha «Kolumbus»u birlikte kotardığımızda görmüştüm: kimseye, nerede ayrıntılı düşünmesi gerektiği konusunda emir verilemez. İnsan, önünde vizyon olarak ne görüyorsa, onu biçimlendirir. Bu nedenle, ona söz konusu çalışmada yalnızca çok dikkatli biçimde karıştım. Yazık.

Evet, doğrusu her şeyi yapıyorum. Ama inan bana: kolay değil. Dün akşam ve bu sabah komik olmadı. Doktor, elinden gelen en büyük gayreti gösteriyor, senin dediğinin aynısını

1) «...**Klever'in oyununda bir çatlak var.**»: Burada söz konusu edilen oyun, Tucholsky'nin Walter Hasenclever'le birlikte yazdığı «Kristof Kolumbus yada Amerika'nın Keşfi» adlı komedidir. Oyun, ilk kez 4.9.1932'de Leipzig'te sahnelenmiştir.

söylüyor[2], akıllı ve mantıklı şeyler, zaten hepsini biliyorum, ama öyle zor ki. Makine duruyor.

Aschner bana ötekilerinin yanı sıra, bir de Othmar Spann'ın[3] bir kitabını verdi. Bu adam, Viyana'nın büyük felsefecisi, tamamen katolik, tamamen sağ, dehşet verici. O temiz yıkanmış, namuslu, sakin ve sessiz insanlardan biri; böyleleri, başkalarının barbarlıkları için ideolojik gerekçe aktarırlar. Bizzat Spann'ın, bir sineğe bile eziyet edecek biri olduğunu sanmıyorum. Nefret ettiğim bir söz olan «hümanite şaşkınlığı»nı kullanmış; ben de birgün barbarlık şaşkınlığı konusunda birşeyler yazacağım. (...)

Gururdan çatlayacağım. Şu Klumbumbus[4] sahnelendiği için değil ha. Ama oyunun içindeki şarkıların müziği sahnelendiği için... benim kendimin bu oyun için bestelediğim bir müzik... yani içimi dolduran gururun haddi hesabı yok. Piyanoda üç akord yapabiliyorum, bunlardan biri şüpheli. Ve şarkılar da zaten böyle. Yaşasın. (...)

Her neyse, bundan başka bir de kura devam ediyorum. Hiç bir yardımı olmasa da, katı bilimsel bir biçimde geçti. (...)

---

2) «Doktor, ...senin dediğinin aynısını söylüyor... Nuuna, Tucholsky'nin yakınmalarının psişik kaynaklı olduğu inancından hiç vazgeçmemiştir.

3) Othmar Spann: 1878—1970 yılları arasında yaşamış olan Avusturyalı tutucu iktisatçı, filozof ve sosyolog.

4) Klumbumbus: Yazar bununla, yukarda sözü edilen «Kolumbus» adlı komedisini kastetmekte ve kelimelerle oynamaktadır

Heitzing
Park Sanatoryumu
Viyana XIII
Vincenz Hess Sokağı 29 18.9.1932
(...)

Buralarda değişen birşey yok. İyi insanlar, başhekim, şüpheci bir mizaha sahip, yaşlı ve şişman bir Yahudi. Ama hiçbirşeyin farkında değilim. Eh peki, bu kadar kısa bir sürede olamaz. Hiçbirşey söylemiyorum. Söz yok. Benden şikayetin hiç bir tonunu duymayacaksın. Benden gelmeyecek. Ben dilsizim. Gülmeden acı çekerim. Hiçbirşey söylemiyorum. Dişlerimin av alanından hiçbir hece dışarıya kaçmayacak. Hiçbirşey söylemiyorum. Benden birşey yok. (...)

Ama yarın *kim* geliyor? Sevgili Kallchen.[1] Sevincim bitmek bilmiyor. Sana bir kart yazacağız. Sadece bir gün kalacak.

Şef, bana burada Avusturya doğruluğunun ne olduğunu açıkladı. Hiçbirşey söylemedim. Kısacası, ben buna üç gün bile dayanamazmışım. En azından basit insanlar da nazik, halka açık bir aile banyosundaki insanlar temiz, hoş, sessiz... tabii ki, onların da iyi yanları var, zaten eski bir kültür; katolikler de her zaman ölçülü insanlardır. Ama, ama...

Şimdilik bu kadar. Burada hava güzel, ancak yalnızca dışarda güzel. İçimde şiddetli yağmurlar var. Böylesine genç ve de böylesine sersemlemiş olmak...

(...)

Ne yazık ki, senin 100. 000 000 000 000 000 000 000 000 000 frankın yok; o zaman seninle bir ilişkiye başlardım. Bu çığlıklar, yakındaki bir futbol maçının seyircilerinden geliyor. İnsanlar, ne için bu kadar çok heyecanlanabiliyorlar, ne dersin? Goebbels, bu akşam Viyana'da konuşacak, ama ben gitmiyorum. (...)

---

1) «**Sevgili Kallchen**»: Bu kişi, Tucholsky'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan arkadaşı olan Dr. Erich Danehl'dir.

Zürih
Keller str. 1

Cumartesi, 17. Aralık 1932 milattan sonra

Saygıdeğer Bayan Müller!

Size bir mektup ve hatta bir aşk mektubu yazdığım için korkmayın, mektubu düzensiz ve yakışık olmayan bir biçimde yazdığım için bağışlayın, çünkü onu küvetin içinde yazıyorum, ama şu anda öyle dağınık bir durumdayım ki, iyi dizilmiş bir mektup çıkarabilmek olanaksız, ancak, sakalımın da nasıl çıktığını yazmak zorundayım. Henüz hiçbir şeyim ve profesör (...) ne olmuşsa, benim daha olmam gerekiyor; onun şimdi olduğundan bende çoktan var, arkada var, aşağıda var. Ve bu duruma bir son verme konusuna bizzat kendime karşı borçluyum. Düşünün bir kere, bu hafta hep mağazalarda sürttüm; çünkü, yalnız olmak yüreğime acı veriyor. Noel gelmeden ve ben hediyeleri almadan, lütfedip bana küçük bir notla, benden hoşlanıp hoşlanmadığınızı vesaire bildirseniz? Yalnızca bileyim diye; ama, Tanrı aşkına, örneğin, benden belki küçük bir parça hoşlanabileceğiniz hakkında uzun uzun düşünmeyin! Hayır, beni *kararlı* bir biçimde sevmiyorsanız, o zaman keyifle ve İsviçre dilinde bir kaçını yala diyebilirsiniz. Buna güvenmeyeceğim; ve ben sizi, çok sayın Bayan Müller, seviyorsam —ki, şimdi olduğu gibi— bu da bir rezalet anlamına gelmez.

Size şimdiden söyleyebilirim, bu aralar çok fırtınalı bir halim var. Bu nereden geliyor ve nereye gidiyor ve de nereye varacak yada koşacak, bazen hiç bilemiyorum. Şimdiye kadar birçokları yoluma çıkmış olmasına rağmen, siz aşkımı ilan ettiğimi en 1. kızsınız. Ancak, geçenlerde sizin yatakta bana çok içten davranmasaydınız, size birşey söyleme cesaretini bulamazdım kendimde. Sonuç olarak, yanıtınızı çok da merak ediyorum. Ben de bir gecede böylesine gönül kapan bir sevgiliye ulaşacak olsam, kendime çok şaşarım. Şu

anda, —biraz bekleyin lütfen— bir parça rahatlamış durumdayım.

Size, İsviçre'de adet olduğu üzere birçok iyi ve güzel şeyler söylemek isterim. Ama yanımda bir hafif makineli tüfek olmadığı gibi, bir demiryolu tüneli de yok. Ancak, şüphe yok ki, gözlerinizin önünde dikilsem de, yine o eski çaresiz deli olacağım ve size birşey söylemeyi beceremeyeceğim.

Şimdi aklıma geldi, beni, dört adet helamız nedeniyle, oldukça yakın ilişkiler yada tamamen yakışıksız yaklaşımlar gerekçesiyle suçlayabilirler; ancak böylesine yakın bir ilişki hemen düşünülmemeli. Benim, yeni moda şıpsevdiliklerle aram hiç iyi değildir. Tersine, birşeye kendimi son derece içtenlikle adıyorsam, o şeye kendimi son derece içtenlikle adarım. Ve sizden bir kerecik daha rica ediyorum, saygıdeğer bayan, bu mektubun anlaşılmazlığına takılıp kalmayın. Beni böyle yazmaya götüren, ne terbiye ne de saygı eksikliğidir, yalnızca içinde bulunduğum ruhsal durumdur. Lütfedip benim için bir pusulaya iki söz yazsanız; postaya atması benden.

Bendeniz filoloji öğrencisiyim ve Tanrı'ya güveniyorum, ayrıca 4 tane de gömlek yakasına sahibim.

Gottfried Panter
8.9.1933 (Paris)

(...) Lütfen şimdilik bu adrese yazmaya devam et, sonra sana postanenin numarasını bildiririm, onu daha almadım. Şimdi sana her şeyi sırasına göre anlatacağım:

Birincisi, seni çok seviyorum.

İkincisi, çuhçuhda —kibrit yokluğuna dayanan bir nedenden— gerçek bir İsviçreli ile konuşmaya başladım. Çok şey anlattı. «Almanya üzerinden mi gidiyorsunuz?» Ben : «Evet.»[1] O: «O zaman size birşey söylemek isterim, orası bir

1) «'Almanya üzerinden mi gidiyorsunuz?' — Ben: 'Evet.'»: Bu yanıt, doğru değil; çünkü yazar, Basel-Paris-Brüksel-Göteborg yolunu izlemiştir.

domuzlar ülkesidir!» Bu sözle yüreğime sevinç doldu. Ve bir başladı anlatmaya! Bana hemen o Zürih'li dedikoducu teyzenin[2] transfer makalesini verdi ve çok üst düzeyde sövdü saydı. Ve dediğine göre, beni içimdeki çengelli iğnelerle oynarken görmüş, bu bir dikkatsizlikmiş, İtalyan ülkesinde bunu sayın yankesiciler dışardan kesip açıyorlarmış. Güzel. İsviçreli baştan aşağıya çeneydi; ama yine de bu lanet olası Zürih'ten ayrılış hoş oldu, tek aydınlığın sen olduğu o Zürih'ten. Çünkü :

Tabii, yalnızca bir kent var, kent var, bu kent var. Dün son derece sarhoştum, ilk defasında olduğu gibi. (...) Birdenbire herşeyi yine anlıyorum. Kadınların yüzleri doğru dürüst, o uçuk renkli yumurta tatlılarına benzemiyor. Uçuşan otomobillerin ritmini anlıyorum, o tütüncü dükkanındaki kadınla ayaküstü sohbetin ritmi; ve o, bunun ne demek olduğunu biliyor; hiç birşey. Gerçek insan bunlar.

Vitrin revüsü var. İsviçrelilerin fiyatları, onların bu konuda deli olduklarını gösteriyor. Tabii, burada da birinci sınıf bir malın fiyatı, daha çok olmasa bile, oradaki kadar var. Ancak, orta sınıf ve biraz aşağı kaliteye sahip olanların fiyatı herşeyde nerdeyse üçte biri. (Patiska pijamalar 35 frank, ama Fransız Frankı! Ve herşey böyle.) Ve bir çeşit — ve bir bolluk var — ayrıca, Zürih'te insana yaşamı zehir eden o korkunç iddiacılık yok. Muhakkak her yıl burada alışveriş yapmalısın, paranı burada bırakmak için çıldırırsın. Senin paranı çalıyorlar, kesinlikle karşılaştırılacak gibi değil. Sözüme inan!

Çok kısa bir süre önce «If I had a Million»u[3] gördüm —

---

2) «...**Zürih'li dedikoducu teyzenin transfer makalesini...**»: Belirtilmek istenen, Tucholsky'nin hiç sevmediği «Neue Züricher Zeitung» adlı Zürih gazetesidir. Nazi hükümeti, 1933 yılının Ağustos ayında, İsviçreli alacaklıların, faizlerinin ancak %50'sini ülkelerine döviz olarak transfer edebileceklerine değgin bir karar vermişti.

3) «**If I had a Million**»: Yedi ayrı rejisör tarafından yapılmış olan skeç tarzı sekiz kısa filmin adı.

gerçekten tatlı birşey. Masal gibi — tıpkı öyle — insan, bütün bunların hiç olmadığını biliyor, ama yine de bir çocuk gibi seviniyor. Harika.

Aç kalmak, muhakkak ki burada da, başka yerdeki kadar acı veriyor. Ancak, insanın yaşamak isteyeceği bir tek bu kent var.[4] İnsan kendini her konuda doğrulanmış hissediyor — sanki (ama yalnız kentteki yaşam söz konusu olursa) bir yıl uyumuş gibiyim. Daha herşey burada; böylesi de güzel. Amin.

Sana anlatmıştım, Prusyalı assubaylar, erlere merdivenleri diş fırçalarıyla temizletirlerdi. «Vu»da,[5] Nazilerin de öyle yaptıkları yazıyor. (...)

Henüz kimseyle konuşmadım, hiç de istemiyorum. Terzi, burada olan örneklerin yardımıyla, Alman Yahudilerine karşı güdülen antisemitizmin açıklanabilir olduğunu bildiriyor. (Kendisi Avusturyalıdır.) Bunu, oldukça iğrenç bulduğunu söylüyor. Dün Berlin'li bir Yahudi kadınla konuşmuş, kadın kendisine Hitler'in önemli bir adam olduğunu söylemiş. Aslında Yahudi kongresi kimin için ayaklanıyor! (...)

Evet, işte şimdi yağmur yağıyor, bu sabah burnum çok perişandı; ve zaten her şey o kadar çok keyifli değil. Ama bunu sana söylebilirim: Birinin Chemnitz'de büyük aşkı olmuşsa, o zaman Chemnitz, onun için büyüktür. Burada bu kadar çok sıkıntı çektim... insan asfaltta diz çöküp onu öpmek istiyor, burası öyle işte. Bir manzara. Bir deniz. Mayıs 24'ün birinde olduğu gibi sarhoşum. Ve de kadınlardan dolayı değil — burada hiç elimde yok, orospular da beni hiç ilgilendirmiyor — nedeni bu kent. Ne kent! Burada insan her yıl üç ay yaşamalı. (...)

---

4) ...**insanın yaşamak isteyeceği bir tek bu kent var.»**: Bu kent, yazara göre Paris'tir.

5) **Vu**: Lucien Vogel tarafından Paris'te Mart 1928'den itibaren çıkarılmaya başlayan resimli dergi. Mayıs 1937'den itibaren militan antifaşist hiciv dergisi «Lu» ile birlikte, «Vu et Lu» başlığı altında yayınlandı.

Burada insan tek başına olsa bile yalnız değildir. (...)

Öyle garip ki Zürih'te yada Berlin'de küçük bir odada oturmak ne kadar melankolik yapıyor insanı. Burada, haddinden çok gürültü olmasa, herşey iyi. Otel son derece sessiz —nazar değmesin— ve de öyle pahalı değil. Bu bakımdan da Zürih kaçık bir yer. Terzi, büyük bir bey kendisi, Yahudilerin tefecilik yaptıkları Majestic'te bir daire için —salon, küçücük bir oda ve banyo— 80 Frank ödüyor.

Her zaman yemek yediğim restoran sahibini değiştirdi ve bir gömlek ucuzladı, bu durum dil balığında da farkedildi. Öğleleri 5 İsviçre Frankına keyif yapıyordum. Şimdi daha ucuza yiyorum. Dünkü mezeler 1 (bir) İsviçre Frankı tuttu ve 77 kase gelmişti, buz gibi soğuk ve mükemmel. Varsa da yoksa da Paris.

Binaenaleyh seni *olağanüstü* seviyorum ve çenemi açmadan senin içine kıvrılıyorum ve burnumdan hiç söz etmiyorum. Bu da aşktır işte. Burun... ha evet.

Gümrük, pasaport — herşey yolunda. Her zaman önceden çığlık atarım, o zaman işler iyi gider. Yazık ki, bir daha asla para kazanmayacağım.

Senin sadık
Hasenfritz'in

10.9.1933

Sevgili Nuuna'cık,

Bugün çok güzel bir pazar günü, ancak burun günlük durumunu koruyor, hiç de güzel değil. Neyse. (...)

Yarın G.'yi göreceğim,[1] büyük bir toplantı var, belki gi-

---

1) **«Yarın G.'yi göreceğim...»**: G., pasifist ve «Welt am Montag» gazetesinin eski şefredaktörü Hellmut von Gerlach'dır (1866-1935). Tucholsky, onunla birlikte bir gün sonra, «Antisemitizme Karşı Uluslararası Birlik» tarafından düzenlenen faşizme karşı protesto toplantısına gitmiştir. Binlerce kişinin katıldığı bu gösteride yapılan konuşmalarda, Rayhstag yangınını Göring'in düzenlediği belirtilmiştir.

derim. Nazi gazeteleri, kapıdışarı edilmiş insanlar hakkında yazılar yazdı, şimdi yasadışı olmuşlarmış. O yürekli G.'nin açıkça taşrayı dolaşıp konuşmasını engellemiyor. Gerçekten cesareti var adamın. (...)

Burada tanınmadan kalmak zor. Seninle beraber olsam, belki mümkün — (...) Beni peşime takılmadan bir dışarı bıraksalar, iyi olacak. Buralarda bir olay yok. (...)

KURT TUCHOLSKY

Posta Weltbühne

Berlin - Charlottenburg

Kantstr. 152

21.9.1933

Sevgili Nuuuna,

(...)

Rayhstag yangını davası: Kahverengi Kitap'tan[1] bazı kimselerle konuştum. Onlar, bunun etkili olacağını ileri sürüyorlar. Bana göre, Almanya'daki etkisi felaketli olacak, çünkü ortada hiç kanıt yok, yalnızca bir takım emareler var, Toller'in[2] gürültüsü de saçma. Hiç birşeyden haberi yok. Yine korkunç ayrıntılar duydum: intiharlar örgütleniyor, insan-

1) «Kahverengi Kitap'tan bazı kimselerle konuştum.»: Söz konusu, Ağustos 1933'de Paris'te sürgündeki Alman demokratları tarafından çıkarılan «Rayhstag Yangını ve Hitler Terörü Hakkında Kahverengi Kitap»tır. Nisan 1934'de «Dimitrof Göring'e Karşı» başlığıyla «Kahverengi Kitap II» çıkmıştır.

2) Ernst Toller: Alman yazar ve komünist politikacı (1893 - 1939). 1919'da Münih Sovyetler Hükümeti'nde üye. Devrimci ekspresyonist metinleri, yirmili yıllarda yankı uyandırdı. 1933'de Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçtı. 1939'da New York'ta intihar etti.

ların hücrelerine ipler veriyorlar, birçoğu da bunu yapıyor, insanlara böyle işkence ediliyor. Kahverengi Kitap büyük bir başarı oldu, şimdi ikinci cildi çıkıyor, ama o, daha zayıf olacak. (Bana bir tane yollarlar diye düşünmüştüm, sen benim için sakın satın alma.) Benim Almanya kitabı[3] burada indirimsiz satılıyor — taleplerimi bildirmiştim, ama acaba günün birinde paranın yüzünü görecek miyim... Benden bunun ikinci cildini istiyorlar. Hm. (...)

Orta sınıf hiç bir zaman dehşet verici şeylere inanmaz, fantazileri yoktur.

Otelin bürosundan genç bir adam bana «Rheinsberg»i otografik olarak boyattı. Haha! Bir ajan o, hemen anlıyorum. (...)

10.11.1933

(...)

Sevgili Nuuna, hastalığın adını katarh koyduğum için, küçük düştüm ve utanıyorum. Belki de değil ve hepiniz haklı çıktınız ha? Kısacası: 10 gün boyunca şu «Surrénales»den tıkındım. İki gündür, iki yıldan beri ilk kez yeniden kendimdeyim. İyi değilim, korkunç yorgunum, ama hoş bir yorgunluk, ancak artık öyle perişan ve aptal bir durumum yok. Kulak henüz uğulduyor; sigara içebiliyorum, henüz herşey karmakarışık, ama birşey değişmiş durumda. Bunu bana iki yıl önce belki verselermiş? Hmm. Şimdi bana bir ilaç daha yazdı, beş günlük bir aradan sonra iki hafta boyunca almak gerekiyor, göreceğiz bakalım. Sevgili Nuuna, bir daha ben olacağıma inanmıyorum ya, ama mademki durum bu, gülmek istiyorum. Böyle işte. (...)

---

3) «Benim Almanya kitabı burada indirimsiz... Yazar, burada 1929'da çıkan «Almanya, Almanya Herşeyin Üzerinde» başlıklı kitabından söz ediyor.

Sevgili Nuuna, bugün bütün gece uymadım ve Bülow'un anılarını[1] okudum, tanımadığım bir kitap. Kendisi pomatlanmış bir Boche[2], tek bacak üstünde oynayıp buna da menuet dansı diyor, bir berber. Ama kitapta mükemmel bir anekdot var. Bülow, Kayzer'le yaşlı ve akıllı bir kardinal arasında geçen görüşmede çevirmenlik yapıyor. Kayzer, inanılmaz görgüsüzlüğü içinde soruyor: «Acaba Kardinal, protestanların da cennete gideceklerine inanıyor mu?» Bülow, bunu çevirmek istemiyor. «Sorun bunu ona», diyor Kayzer. Bülow tereddüt ediyor. Bir terslik olduğunu farkeden kardinal, «herşeyi yanıtlamaya hazırım... buyrun...» diyor. Bunun üzerine, Bülow soruyu çeviriyor. Kardinal, uzun süre düşündükten sonra diyor ki: «İlâhi bağışlayıcılık sonsuzdur.» Bir dangalakla Latince bilen birisi arasında elbette belli farklar vardır. (...)

17.11.1933

Çok sayın bayan Doktor,

Lütfen e s k i bir meslekdaşınızın size derin bağlılıkla en içten selamlarını iletmesine izin verin. Eski, diyorum, çünkü, kendimi artık kakademisyenler çevresinden sayamıyorum ne yazık ki. Dangalaklar, hoşlarına gitmeyen bütün unsurların ünvanlarını almayı planladılar. Harika buluyorum bunu. Ünvanı geri yollamam gerekir mi, diye sana sormuştum, anımsıyor musun? O zaman haklı olarak bunun delilik olacağını

---

1) «...**Bülow'un anılarını okudum**...»: Bernhard Fürst von Bülow (1849-1929), 1900-1909 yılları arasında Almanya'da başbakanlık yapmıştır.

2) **Boche**: «Domuz» demektir. Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransızlar, bu kelimeyi, Almanlar için kullanırlardı.

söylemiştin, tamamen de haklı çıktın. İşte şimdi *onlar* bunu yapıyor ve ben de korkunç derecede eziliyorum. Nedenini anlayacaksın: bütün acınası duruma rağmen, diploma beni hep yukarda tuttu... Onu helaya asıyorum, gelirsen görürsün. Bu da böyle. (...)

Sana burada Freud'u ve Le Bon'u[1] göstereceğim, sen de çok şaşıracaksın yada dahası, şaşırmayacaksın. Ne yapalım ki, dünya hep böyle oldu. Marksizm haksız: ne çare ki, y a l n ı z c a ekonomiyle açıklanmıyor. Kitleler ve başbuğ, bu, hep böyle oldu. Almanlar, sandıklarından çok daha az ilginçtir. Tehlikeli — buna evet. Ama sıkıcı. (...)

Sevgili Heryerde Geçerli Nuuna,

19'u için çok teşekkür. Önce buna karşılık olarak:

Bay Bruckner,[2] söyleyeceğini çabuk bitirmişe benziyor. Yarın ay dünyaya düşse, öbürgün muhakkak bir ay dramı yazar. Efendi becerikli. Ve yakışık alıyor: Böyle yalnızca Bay Thomas Mann[3] ve Bay Döblin[4] davranmadılar. Klaus'cuk çok daha büyük aptallık yaptı. Burada ilkesel sözü söyleye-

1) **Gustave Le Bon**: Fransız sosyolog (1841-1931). Büyük kentlerde yaşayan öfkeli kitleler arasında yaptığı gözlemlerden yola çıkarak bir kitle psikolojisi kuramı geliştirdi.

2) **Bay Bruckner**: 1933'de sürgün gitmek zorunda kalan Alman dram yazarı **Ferdinand Bruckner** (ya da diğer adıyla Theodor Tagger, 1891—1958).

3) **Thomas Mann**: Alman yazar (1875—1955). 1944'den itibaren Amerikan yurttaşıdır. Eserlerinde zaman zaman Romantik dönemin, Schopenhauer'in karamsarlığının, Nietzsche'nin yaşam kavramının ve estetisizmin etkileri görülür. «Buddenbrook'lar» (1901), «Tonio Kröger» (1903), «Venedik'te Ölüm» (1913), «Büyü Dağı» (1924), «Lotte Weimar'da» (1939), «Dr. Faustus» (1947) ve dört bölümlük «Josef» romanı (1933—43) en önemli eserleridir.

4) **Alfred Döblin**: Alman yazar (1878—1957). Berlin'de doktorluk yaptı. 1940'da Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçtı. Yahudiyken katolik oldu. Yazarlığının bir bölümü ekspresyonizmin etkisi altındadır. «Berlin Alexander Alanı» (1920), en önemli eseridir: Eserlerinde çok farklı üslupların olması dikkati çeker

ceğine ya da söyleteceğine, ilk sayfada neyi yayınlıyor? Rolland'ın kendisine yazdığı bir mektubu, bu konuyla ilgili bir mektubu, bu orta yaşlı hanım kızın üslubu içinde. Ve sonra da Klaus'cuğun dipnotu:[5] «Katılan yazarların yararına, artık bu sorun hakkında daha fazla... istemiyoruz.» Sana birşey söylemek istiyorum: bu heriflerin hepsi adidir, hepsi birbiriyle yapar, onlara kısmen saçma bir biçimde haddinden çok değer verildi. Hemsun'un bu yanı kafalara çakılmalı, bunu herkes yapmalı: yazarların görevi, hiç bir zaman yazar olarak dünyaya usul vermek değildir. Öyle keyifliyim ki, sessiz kaldım. Edeplilik konusunda ayrıcalar var: yalnızca Stefan Zweig[6] değil, —ki, bunu ondan hiç beklememiştim — Bruno Frank[7] ve belki birkaç kişi daha. Ama çoğunluk...

Tabii, enfeksiyon başlıyor. Zamanında Graetz'in, işçinin ne[8] düşündüğünü söylediği gibi: «Kendi üstüme tüküreceği-

5) «Ve sonra da Klaus'cuğun dipnotu»: Bu, Thomas Mann'ın oğlu Klaus Mann'ın, Ekim 1933'de 88 Alman yazarının Hitler'e bağlılık yemini etmesiyle ilgili açıklamasıdır. Ancak söz konusu Alman yazarlarından bazıları (örneğin, Oskar Loerke), yayıncılarını korumak amacıyla bu yemini imzalamışlardır. Bazı imzalar da, yazarların haberi olmadan, Nazi partisinin ileri gelenleri tarafından verilmiştir. Tucholsky'nin mektubunda anılan Thomas Mann ve Alfred Döblin'in adları bu listede yer almamıştır. Tucholsky onları, kitaplarını halâ Almanya'da sattırıyorlar diye eleştirmiştir.

6) Stefan Zweig: Avusturyalı yazar (1881—1942). Avrupa'nın Nazilerin eline geçmesi ve kültürel çöküşü, yazarı çok etkilemiş ve Rio de Janeiro'da intihar etmesine yolaçmıştır. Eserlerinin arasında şiirler, dramlar, denemeler, yaşam öyküleri, romanlar ve öyküler vardır. Büyük kişiliklerin ve yaratıcı süreçlerin psikolojik tahlilleriyle ilgi çekmiştir.

7) Bruno Frank: Alman şair, aynı zamanda nesir ve dram yazarı (1887—1945). Thomas Mann'la yakın arkadaşlığı olmuş ve ondan etkilenmiştir.

8) «Zamanında Graetz'in, işçinin ne...»: Alman film oyuncusu Paul Graetz (1890—1937). Tucholsky, birçok şiirini Graetz'e ithaf etmiştir. Graetz, Nazilerin egemenliğiyle birlikte yurdunu terketmiş ve Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmiştir. Greta Garbo'yla birlikte çevireceği bir filmin provalarına başlarken beyin kanamasından ölür.

me, buna inanmayı tercih ederim!» Bu böyledir. Ve şimdi başarı, başarılı oldu; ve şimdi, bunu kendilerinde arayacaklarına, garip gözleri olan bu sıfırda arıyorlar. Hayır, onlar histeriktirler, başka birşey değil. (...)

Öte yandan, daha yeni «Roi dort» adlı romanı okuyup bitirdim. Charles Braibant'ın.[9] Yanılmıyorsam, yine Daudet,[10] yazın konulardaki şaşmaz ferasetiyle, bu adamdan yana konuşmuştu; söylendiğine göre, Concourt Ödülü'nde ondan yana oy vermek ister. Bunun önemi yok aslında. Ama korkunç birşey, işte buna becermek derler! Belki de bu sana hiçbirşey anlatmaz; çünkü, yaygın ve biraz kuru ve öylesine Fransız ki, ülkeye yakın duran biri olarak senin için, gerçek anlamda bir mesafe sayılmaz. Belki Fransız okuru gibi düşüneceksin: «Evet, tabii —biz böyleyiz— ama bunda ne var büyütecek?» İçinde öyle bir sahne var ki, bunu Shakespeare yazmış olabilirdi. Ve derin bir yaşam bilgisinin varlığını gösteren yüz tane yer geçiyor ve de adam Fransız! Son derece nefis bir kitap. Raabe'yi[11] düşündüm hep, ama bu ondan ne kadar az milli! Büyük bir başarı. Bu, çok genç bir insanın eseri değil de, orta yaşların ürünüyse, bunlar ana para değil de sadece faizse, o zaman karşımızda geleceği büyük olan bir adam bulunuyor. Çok güzel. Kitabı sözlükle okumak zorunda kaldım, çok utandım, ne kadar çok kelime bilmiyorum ve bu arada birçoğunu öğrendim, bu arada açıp baktığım «Larousse»dan da çok şey öğrendim. (...)

«Roi dort»un son sayfasında bir deyiş var: halbuki Orta Avrupa için yalnızca tek gerçek uygarlık var. Neler de bili-

---

9) **Charles Braibant:** Fransız yazar (1889—1976), «Le roi dort» (Kral Uyuyor) adlı romanı 1933'de yayınlandı.

10) **«Yanılmıyorsam, yine Daudet...»:** Fransız yazar ve politikacı Leon Daudet (1867—1942). Alphonse Daudet'nin oğlu. L. Daudet, monarşist «Action Française»in yandaşı, sağcı ve antisemit olmasına rağmen, Tucholsky onu bir yazar ve eleştirmen olarak beğenmektedir.

11) **Wilhelm Raabe:** Alman yazar (1831—1910). Öyküler ve gelişim romanları yazdı.

yorlar! Kızgın genç kentliler[12] kalkıp da şöyle yazmaya cesaret ediyorlarsa, bu bir groteskdir: «Biz kendimizi bir Fransız pasifistinden çok bir Alman Nazi'ye yakın hissediyoruz» (!) ve bu sırada, yarın savaşın çıkabileceğini en azından kabul ediyorlar. Bu kanlı enternasyonal (...)

14.2.1934

(...)

Burada işler çok kötü. Yine sağım solum kabardı, bir şişiyor bir iniyor ve çok berbat bir durum. Hepsi aptalca birşey, diyorum sana; bu, eski kronik bir katarh. Ve doktor bayların Moliere'den yakınmaya hiç hakları yok. O, bunlara karşı haddinden çok iyi davranmış. Tanrım, bir çete bunlar! Sen sauf. (Fransızca sof okunuyor, «Hariç» demek.)

Fransa'nın durumu acı. «Révolution nécessaire»in[1] 216. sayfasında yazılı olan son derece doğru: herkes bir yurt arıyor. Bu, Behrend'in tezini[2] en mükemmel biçimde doğruluyor; ondan sana daha önce bol bol sözaçıp örnekler verdim. Arzuların barınağı yoktur, kendilerine bunu ararlar. Ve ilk rastladıkları en iyisini alırlar; bu, her zaman kirli ve yanlış olanıdır, hiç farketmez. Özünde faşist olmayan Eski Savaşçılar'ın meşru ve anlaşılabilir öfkesi, Blum'un[3] tamamen delice

---

12) **«Kızgın genç kentliler...** Fransa'da çeşitli faşist derneklerin yandaşları.

1) **La Révolution nécessaire:** (Zorunlu Devrim) Arnaud Dandieu (1897—1933) ve Robert Aron'un birlikte yazdıkları kitap. Bu kitabı Tucholsky ilgiyle ve benimseyerek okumuştur.

2) **«...Behrend'in tezini...»:** Burada söz konusu edilen, Dr. Richard Behrend'in 1932'de Leipzig'te çıkan «Politik Aktifizm. Politikanın Sosyolojisiyle ve Psikolojisiyle İlgili Bir Deneme» başlıklı kitabıdır.

3) **Léon Blum:** Fransız politikacı (1872—1950). Önceleri tiyatro eleştirmenliği de yaptı. Komünizm karşıtı, «geleneksel (ya da «hümanist») sosyalist». 1943—45 yıllarında Buchenwald ve Dachau'daki Nazi toplama kamplarında tutukluydu.

tutumuyla —sonuç olarak doğru, ancak delice— gelecekte sağa doğru ürkütülürse, örneğin, son derece sapık bir genel grev yüzünden diyelim, o zaman, bir Anayasa reformunda çok çeşitli durumlar ortaya çıkacaktır. Kadınlar için oy hakkı olduğunda, Katolik Kilisesi kendini çok önemli sayacak ve Almanya'da yuttuğu ve karşı gelmek için ağzını açmaya cesaret edemediği bütün tekmelerin rövanşını alacaktır. İşte o zaman, bizler de neler yaşayacağız! Devletin böylesine kurtarılışı hiç olmamıştı şimdiye kadar.

Avusturya'ya ağlamaktan başka[4] yapacak birşey yok. Burada son kale de çökmekte, küçük Dollfuss kalabilir, bu mümkün; ancak Bauer, Deutsch ve adları ne ise diğer sosyalist bayların alçaklıkları her türlü ölçüyü aşıyor. Bunun böyle olacağı onlara yıllarca söylendi; şimdi de kaçıyorlar. Yıllarca, neden birşey yapılamayacağını kanıtladılar durdular. Şimdi, kendilerinin «reel politik» tutumlarının hakedilen sonucunu elde ettiler. Bu, her yerde böyle olacak ve olmak zorunda; yalnız örneğin, sizde ortaya çıkacağı biçimler, kansız ve gaz odasız olacak. Ama aynısı gelecek. Bunun nedeni, «sol cenah»ta önderlik etmiş küçük insanların yetersizliğidir ve de, böyle küçük insanları çekmiş olan bizzat solun öğretisidir. Onlar buraya uygun düştü.

---

4) **«Avusturya'ya ağlamaktan başka...»**: Engelbert Dollfuss (1893—1934) Hıristiyan - Sosyal Parti'li politikacıdır ve 1932'den itibaren Avusturya'da başbakanlık yapmıştır. Hem sosyalistlere hem de Nazilere karşı bir politika izlemiştir. Temmuz 1934'de makamında faşist darbeciler tarafından öldürülmüştür. Otto Bauer (1882—1938) Avusturyalı sosyalist politikacı ve «Avusturya tarzı marksizm»in teorisyenidir. Julius Deutsch (1884—1968) Avusturyalı sosyalist politikacı ve sendikacıdır. İspanya'daki iç-savaşta cumhuriyetçilerin safında generallik yapmıştır. Tucholsky'nin Bauer ve Deutsch'u korkaklık ve alçaklıkla suçlaması, her iki politikacının uyguladığı oyalama taktiğinden ileri gelmektedir.

«Nouvelle Revue Française» de[5] «O.N.»[6] eleştirildi; sana bunu belki yazmıştım. Biraz kansızlık deniyordu orada; ve üniversiter ve de soyut. Özgürlüğü kim istiyormuş aslında! «O.N.» nin sürekli olarak ağzından düşürmediği bu insan kişi hayal ürünüymüş. Bunda biraz gerçek payı var — ancak her düşünsel altüst oluş böyle başlamıştır, hepsi. Gerçeklik, bir teorinin çürütülmesi değildir — büyük hareketlerin bütün başlangıçlarını düşünelim. Tabii, burada gerçekten böyle bir durumun olup olmadığını bilmiyorum.

Bildiğim birşey var, sevgili Nuuna, sevgi. Tanrı bize şimdi yardım etmezse, o zaman benden artık çok iş çıkmayacak. Öylesine umutsuz bir durum, öncelikle, iyileşmeyeceğim için. Benim bir araca atlayıp aşağıya gelememem, sıkıntı verici bir durum — kağıtları bir yana bırakalım. Herşey şöyle gözümün önünde: Paris ve Basel ve tren ve istasyon meydanı — ve herşey ne kadar güzel ve hoş, ama şunu da biliyorum: bunların hepsi yalnızca görüntü, bu ben değilim, beklemek zorundayım ve hep beklemek — neyi bekliyorum aslında? Shalles'deki[7] kükürt banyosunu mu? Sen bunu bilmezsin, kimse bilmez. Burada ben yalnızca bir açmaz görüyorum. (...)

Öte yandan, burada öyle kötü hareket ediyorlar ki, çünkü, lonca özellikleri taşıyan bu sendikalar, her türlü rekabetten bir cehennem korkusu duyuyorlar. Deliler gibi davranıyorlar. Tamamen darkafalı ve küçük oluyorlar, burjuvazi kafalarına çıkıncaya kadar. Onlara fazla acınamaz, her iki taraf da birbirleri için değerli. Ayrıca, geçenlerde bir Rus filmini yasakladılar, çünkü, filmde Sovyet Rusya, yabancı bir güçle savaş durumunda gösteriliyor. Kiminle olduğu söylen-

---

5) **Nouvelle Revue Française**: Fransa'daki Gallimard yayınevinin yazın dergisi. 1909'da kurulan bu önemli dergiyi André Gide çıkarıyordu.

6) **«O.N.»**: L'Ordre Nouveau (Yeni Düzen). A. Dandieu ve R. Aron tarafından 1933—1938 yılları arasında çıkarılan dergi.

7) **Challes**: Fransa'nın güneydoğusundaki kükürt kaplıcası (Challes-lex-Eaux).

miyor. Yani Almanya. «Ve çünkü bizler dost bir güç olarak Almanya ile...» Bu tür demokrasilerin üzerinde hiç birşey yoktur. Kendimce diyorum ki: bunları hesaba katmak anlamsız olacak.

«Esprit»,[8] bana tat vermiyor. Uzun süre, «L'Ordre Nouveau» kadar iyi belgeleme yapmadı, bazan gerçekten yüzeysel, haddinden çok yazınsal ve konturlarda yumuşak kalıyor. Bunu ben kendi başıma yazabilirim. «O. N.» gibi grupların (burada bir dernekçi gibi kısaltma kullanıyorum, ama böyle daha rahat oluyor), eğer böyle grupların bir geleceği varsa, o zaman insan genç ansiklopedistlere benzeyecek: bütün bir zamanı, kendi zamanlarını yok sayıyorlar ve kehanette bulunduklarından yada ortaya koyduklarından hiç birşey yaşadıkları yok. Her iki taraftan hiç birine ait olmamayı, şimdiye kadar bu denli açık farketmemiştim. Çünkü her ikisi de pis kokuyor.

(...)

27.2.1934

(...)

Burada henüz iyi değilim, dolayısıyla bol bol dilbilgisi çalışıyorum, belki bu bir işe yarar. Stockholm'da senin en tanınmış meslektaşlarının birine yaşlı bir köylü kadın gider. Adam onun yaşamını kurtarır. (Böyle doktorlarda var.) Ve çok zor ve tehlikeli bir ameliyattan sonra kadın, dokora ne kadar borçlu olduğunu sorar; kendisine çok müteşekkir olduğunu söyler. Çok yaşlı bir kadıncağızdır. Doktorun yanıtı! «Haydi, öyleyse sizin için bunu 75'e yapmış olayım.» O zaman kadın çok ciddi bir tavırla, «bir tam kuron diyelim», der ve gerçekten 1 Kuron çıkarır verir. Adam da sessizce alır. Böyle biri işte.

---

8) **Esprit**: Bu aylık dergi, Emmanuel Mounier tarafından 1932 yılında çıkarılmaya başlandı. Vishy rejimi tarafından yasaklanan «Esprit», sol-katolik tutumuyla ilerici bir çizgi izlemiştir.

(...) «Kimin üç dört pantolonu varsa, birini paraya çevirsin ve kendine bu kitabı alsın», der Lichtenberg.[1] Bununla işte Hamsun'un kitabı «Nach Jahr und Tag»ı[2] kastediyorum. Nuna, kitap toplu eserlerde çıkarsa, sana göndereceğim, ancak bu kadar beklememelisin. Tek başına bir nefaset. Bütün bir gece okudum, bir insanın 75 yaşında böyle bir şey ortaya koyabilmesi, inanılacak gibi değil. (Thomas Mann da ondan çalmıştır.) Harika bir kitap. August yine ortaya çıkıyor ve parası olduğu zaman gidiyor, kendisini hiç istemeyen nişanlısına yapacağı bir ziyaret için, bir şemsiye alıyor, hayır, hiç öyle değil, i k i tane satın alıyor, ama ikisi de kendisi için. Parası var ya, Tanrı'ya şükür. Ve bir de atıp tutmaya başlayınca, Rothschild'e[3] yaptığı sayısız ziyaretlerin birinden söz açıyor. «Rothschild, tamamen inciler ve tüyler içinde», işte, böyle birşeyi bulmak, yaratmak gerekir. Ve bu arada ölüm geliyor ve bunların hepsi dolayısız biçimde yanyana bulunuyor. Bir de uğraşılmış ki —! Eh, insan büsbütün kıskanıyor.

(...)

Grand Hotel du Château
Challes-les-Eaux
31.5.1934

(...)

Şu palavracı Mussolini'nin iflas ettiği ve artık Fransa'yı

---

1) **Lichtenberg:** Tucholsky, burada (büyük bir ihtimalle) Alman fizikçi ve yazar Georg Christoph Lichtenberg'ten (1742 — 1799) söz ediyor. Lichtenberg de, Benjamin Franklin gibi, Aydınlanma'dan yana batıl inançlara karşı yazılar yazdı. Aforizmo türünün Almanya'daki ilk büyük ustasıdır.

2) **«Nach Jahr und Tag»:** Knut Hamsun'un 1933'de yayınlanan romanı. «Yıllar ve Günler Sonra» diye Türkçeleştirilebilir.

3) **Rothschild:** Frankfurt a. M.'daki Rothschild Bankası'nın kurucusu (18. yüzyıl sonu ve bu banker ailesinin soyadı. Frankfurt a. M.'daki ilk merkez, 1901'de kapanmıştır.

yolduğu konusu var, kim biliyor bunu? Belki bu konu yalnızca «Daily Herald»da yayınlanmadı, belki onu «Humanité» bastı, izlemedim. Ama bunun, insanların bilincine nüfus ettiğine inanıyorsan!... Hiç düşünme. (...) Şu semiz Romalı oyuncu ağzını kocaman açmıyor mu, ölmekte olan demokrasiler hakkında; çenesini kapıyorsa da, bu, o hokkabaz ekonomisine bir yıl daha yardım edecek Fransız tarzı tutumluluktandır. (Şu günlerde İtalya'nın Fransa'ya gösterdiği büyük sevginin nedeni de budur.) Ve Almanya'da bu pislik, kendi evindeki otorite nedeniyle kesinlikle bütün yanlardan desteklenmektedir. Düşün bir kere, iflas eden gürleyip çöktüğü zaman, işçiler acaba neler düşünecek! İsveçliler ulusal beraberlik oyunu oynuyor ve kendilerinin beşbuçuk komünistinin yasaklanmasını istiyor; Bay Henderson,[1] kendisiyle konferansçılık oynuyor ve Bay Eden[2] açıkça belirtiyor, İngiltere, müşterilerini tutmak zorundaymış. Ve bunu yapıyor da. (...) Sonuç:

Biz yokuz. Almanya'da bir yüzyıl yeniden yapılacak ve benim buna ne isteğim ne de gücüm var. Bu sırada varlığı kesin olan ve öncelikle halkta, Hamburg'lu denizcilerde ve Almanya'nın batısındaki bazı köylülerde var olan onur, hep toprak altında kalıyor. Onu kazıp çıkarmayacağım.

(...)

28.7.1934

Daha sonra yollanmıştır

(...)

---

1) **Bay Henderson:** İngiliz politikacı Arthur Henderson (1863-1935). Uzun yıllar Labour Party'nin (İngiliz İşçi Partisi) başkanlığını yaptı. 1934'de Cenevre'deki Silahsızlanma Konferansı'nın başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı 1932/33 Nobel Barış Ödülü'nü aldı.

2) **Bay Eden:** Sir Anthony Eden, tutucu İngiliz politikacısıdır. 1935-1938 yılları arasında Dışişleri Bakanı olmuştur.

Yani, ben hiç denecek kadar az biliyorum[1] ve olup bitenden habersiz yazıyorum. Ve her zamanki gibi son derece şüpheli olmayı sürdürüyorum. Büyük balonlar uçurulacak, protestolar, yaygaralar olacak, başmakalelerde Sarayevo ile karşılaştırmalar yapılacak ve bütün olarak çok törenli sürecek. Ancak:

Bizim son yaz cinayetlerinden[2] üç hafta sonra, İngiliz ve Amerikan bankerleri (Harrison), yeniden ham madde satın alabilsinler diye, bir *borç* yaratmaya çalıştılar. Sözde Amerikan halkı karşı çıkmış. Mümkün. Ancak, böyle bir girişim gösteriyor ki, bu insanlar yalnız başlarına kendilerini, ülkenin halâ Avrupa'nın atölyesi olduğu sabit fikrinden kurtaramıyorlar. Geçti. «Bu... ben bir iş adamı olarak... işte böylesine sermayeler yararlanılmadan bırakılmıyor...» ve benzeri. Bu ve yalnızca bu, esas olandır. Bunun üzerine *içerde* göremediğim bazı şeyler yıkılıp gitmiyor. «En sonunda artık *şimdi* yüklenecekler» diye bir umut beslemek boştur. Şişko Mussolini'nin azametli bir baş eğmesiyle, nasıl başına buyruk bir alt dudakla dul hanımın elini sıktığını[3] buraya kadar görüyorum: «Şimdi ben geliyorum — ex ossibus ultor!»[4] Evvet. Hiç birşey yapamaz Ve şimdi bugün, küçük adama yardım edilmesi gerekmişti, diye gürleyen herkesin bu suçta biraz payı var ama onun için, güzel sözler söylemekten başka birşey yapmadılar.

---

1) «**Yani, ben hiç denecek kadar az biliyorum...**»: Burada söz konusu olay, Avusturya Başbakanı Dolfuss'un faşist darbeciler tarafından öldürülmesidir (25. Temmuz 1934).

2) «**Bizim son yaz cinayetlerinden...**»: «Röhm darbesi»nden söz ediliyor. Nazilerin iktidara geçinceye kadar vurucu gücü olan SA'ların başı Ernst Röhm, darbe girişiminde bulunduğu gerekçesiyle, Hitler'in emri üzerine öldürülmüştür. Röhm'le birlikte Nasyonalsosyalist Parti içindeki öteki muhalif güçler de ortadan kaldırılmıştır.

3) «**...Mussolini'nin... dul hanımın elini sıktığını...**»: Faşistlerin öldürdüğü Dolfuss'un karısından söz ediliyor.

4) «**Ex ossibus ultor!**»: (Vergilius'tan bir alıntı) «Bir öc alıcı olarak kemiklerimden yüksel!»

Maskeli yada açık herhangi bir ilhakın her iki taraf için de kazançlı olmaması mümkün henüz. O zaman eski Tuna Monarşisi yeniden ortaya çıkar. Tanrı bu kıtayı takdis eylesin.

(...)

Birazdan birkaç gazete gelecek. Öyle çok az anlıyorum ki, ama birşeylerin olacağı düşüncesindeyim; ki, bunu başmakale yazarlarının hiç biri düşünmüyor: yani hiç birşey olmayacak. Onların hepsi, a) haddinden çok korkak, b) çok az sezgi gücüne sahip ve c) hepsi şaşkın, çünkü üretim sistemleri işlemiyor. Ahlak açısından haklı bir öfkenin varlığı gerçek olabilir, ancak alışverişi pek etkilemiyor. Bu, ancak ülkenin kredileri sona ererse etkili olabilir. O zaman belki...

Buraya kadar halâ inandığım bir nokta var, düşünülenden çok daha uzun süre kötü işler yapılmaya devam edilecek. Kavga, gerçekten birşeyler yapan moral ve reel güçlerin hiç bulunmadığı dışardan değil, yalnızca içerden gelecek.

Sorunun kendisi tipik bir Avusturya şapşallığı (...) iğrenç ve çirkin.

Burada Alman tüccarlar kredi ricasında bulunmuşlar, ama reddedilmişler. Ne kadar sürecek, göreceğiz. Hitler'in bir zamanlar sözünü ettiği «zamanın yumuşak etkisi», burada da kendini gösterecek. Ne *yapıyor* İngilizler? Hiç. Ne yapabilirler? Çok zamandır ne yapabilirlerdi? Çok şey. Bırak kesilsin dalgaların köpüğü...

(...)

Papen'i[5] Viyana'ya gönderdiler, şu nasyonalsosyalistle insanlar arasındaki adamı.

(...)

---

5) **Papen:** Alman politikacı Franz von Papen (1879-1969) Hitler Hükümeti'nde başbakan yardımcısı olarak çalıştı, Röhm olayından sonra ayrıldı. Dolfuss'un öldürülmesinden sonra, Avusturya'da Nazi Almanyası'nı temsil etti. 1939-1944 yılları arasında da Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi olarak Ankara'da bulundu.

«Kimin arabasına binilirse, onun türküsü söylenmelidir» ...Tabii. Ancak türkü söyleyenlerle öğle yemeği yemek zorunda değilim.

(...)

21.9.1934

(...)

Avukat, bana 7 (yedi) yılın gerektiği[1] haberini verdi, yasaya göre değil, pratiğe göre. Gerçi istisna yapıyorlar, ancak benimki öyle durumlardan değil. Bu bana kötü bir darbe oluyor, çünkü bütün bunların pek heveslisi değilim. Elbette öğrenmeyi sürdürüyorum ve yeterli olmayan resmi sürenin bitmesinden sonra gideceğim ve o adamla konuşacağım. Böyle işleri her zaman çok güzel becerdim, ancak şu var ki... yararının olup olmayacağı... Acı bir durum. Öyle de çok çalışıyorum ki, her gün üç dört saat, oysa ne yararı olacak bütün bunların.

(...)

Dergide Rusya'daki kongre ile[2] ilgili haberleri hafif bir vicdan azabı ve bir başka duyguyla okudum. Peki öyleyse: yorgunum, hastayım, tembelim, bir dava uğruna özveride bu-

---

1) **«Avukat, bana 7 (yedi) yılın gerektiği...»**: Tucholsky'ye, İsveç'te yurttaşlık hakkını kazanabilmesi için, yedi yıl beklemesi söylenmiştir.

2) **«Dergide Rusya'daki kongre ile...** «Neue Weltbühne» adlı dergide F.C. Weiskopf (1900—1955, gazeteci ve yazar. Savaştan sonra Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde diplomat), Temmuz 1934'de yapılan «Sovyet Yazarları Birinci Birlik Kongresi» hakkında bilgi vermektedir. Maxim Gorki'nin başkanlığında yapılan bu kongreye, Ernst Toller, Klaus Mann, Oskar Maria Graf, Martin Andersen-Nexö, Louis Aragon, André Malraux ve Gustav Regler de konuk olarak katılmışlardır. Tucholsky'nin de bu kongreye çağrıldığı bilinmektedir.

lunmak için, beni harekete geçirmek çok zor ve haddinden çok ağırım. Bütün bunlara rağmen, bana tekelci sermayeye sempati duyuyor suçlamasında bulunulamaz. Neden, allahaşkına neden yakın olmak istemiyorum? Gelen haberlerin hepsinde şöyle bir pembe-kırmızılık vardı, bana çok ters düşüyor bu —ve böyle lâllâlâ— ben yokum. Ve: «Hiç bir yazar şimdiye kadar Gorki kadar saygı uyandırmadı, eserleri 19 milyon basılan...» Hmm. Bana kalırsa şöyle:

Bir yazarın propagandasını yapmak mümkündür ve yapılabilir ve yapılmalıdır, buraya kadar iyi. Bunu devlet yaparsa: bu daha da iyi. Ama burada yapay olan birşey var, Hollywood gibi olan birşey. Rusların kendiliklerinden 19 milyon kitap satın aldıkları gibi bir durum yok; bu, onların beyinlerine akıtıldı. Bunu her yazarla yapmak mümkün değil, yazarın kendisi de peşine birşeyler takmalıdır. Elbette, ancak burada aksayan bir nokta var. Arasıra, eski Hollywood yıldızlarının, artık angajman dışı kaldıkları için dikkatlerden uzak süründüklerini okuyoruz, artık onlarla ilgilenen bir insan çıkmıyor. Nedir bu? Bu, onların aslında bir hiç olduklarını gösteren, onların her türlü yapay araç kullanılarak birşeyler yapıldığını gösteren en güvenilir belirti oluyor. (Chaplin'den söz etmiyorum.) Gorki... Tanrım, kendisi tamamen namuslu, natüralist bir yazardır, ama hepsi işte o kadar! Burada söylenecek olan, herkesin kendi kendisinin Horst Wessel'i[3] olduğudur. Buna rağmen, kendimi iyi hissetmiyorum. Buna ben de katılsam, kendimi çok saf göreceğim. Bazan içimden bir ses diyor ki: Katılmalıydın. Ancak, katılanlardan, sonra neler çıkmış olduğunu ve halâ da çıktığını görünce, işte o zaman huzur içinde başımı sallıyorum. Hayır, bundan birşey çıkmaz. İnşa çalışmasını elbette inkar etmek istemem, oysa böylesine — oysa bu gürültülü reklamla — oy-

3) **Horst Wessel**: Öğrenci ve fahişelerden topladığı parayla geçinen biri, 1926'da Nasyonal Sosyalist Parti'ye üye oluyor. 1930'da kendi çevresinde çıkan bir kavgada ölüyor. Naziler, Wessel'i sonradan, «mücadele şehidi» olarak lanse etmişlerdir. «Horst Wessel Şarkısı», Nazilerin ikinci «Milli Marşı»ydı.

sa her iyiye ve eskiye böylesine tam tekmil bir yüzçevirme? Kısacası görüşüm: hayır.

(...)

Not : Anlaşıldığı kadarıyla Hamsun[4], aptal bir genç gibi davranıyor. Bir klüp kuruyor ve bu işin gelişmesine çalışıyor. Çok korkunç bir durum ve benim için, gerçekten kötü bir düş kırıklığı oldu.

18.12.1934

(...)

«Savaş ve Barış», çok değerli bir mücevher. İnsan, epik nedir sorusunun yanıtını bu eserde buluyor (bunu, Orijinal Sovyet Yazarları[1] bile kongrelerinde kabul ettiler).

(...)

Bulgaristan'da bir köylü sevgilisiyle bir olup karısını öldürdü, cesedi parçaladı ve cenaze yemeğinde konukların önüne koydu, gerçek ulusal ekonominin kayda değer bir örneği.

(...)

Bitirirken, zatıalinize 1935 yılına ait aşağıdaki kehanetlerimi özetlememe izin verin. Naziler büyük bir başarı kazanacak, içerde aşağılık bir kapitalizm, dışarda sahne bir barışseverlik, kısaca: Stresemann.[2] Borç da alıyorlar. Ve daha sonra bölgesel savaşlar olacak. Bizim kültürümüz de balığın karnında.

(...)

---

4) **«Anlaşıldığı kadarıyla Hamsun...»**: Tucholsky, yazar olarak çok değer verdiği Knut Hamsun'un Nazilere sempati duyduğunu, ilk kez 1934 yılının sonbaharında öğrenmiştir.

1) **«Orijinal Sovyet Yazarları»**: Tucholsky'nin 21.9.1934 tarihli mektubunda adı geçen kongreye katılan Sovyet yazarları.

2) **Gustav Stresemann**: Alman Ulusal Halk Partisi'nin kurucusu (1878—1929). 1923 yılında başbakanlık ve dışişleri bakanlığı yaptı. Tucholsky, Stresemann'ı, gizliden yapılan silahlanmayı hasıraltı etmekle suçlamaktadır.

9.4.1935

(...)

İsviçre'nin notasını[1] Fransızca çevirisinden okudum. Birinci satırından sonuncusuna kadar, onurlu, açık, temiz, kararlı ve Federal Meclis'ten hiç beklemediğim bir insancıllık içinde. Sürükleyip götürdükleri benim erkek kardeşim bile olsaydı daha fazlası istenemezdi. Diplomatik bir nota cıyak cıyak olmamalı; ve burada tehdit edilecek birşey yok, çünkü sizin ülke savaş yapamaz. Nota şahane olmuş.

Nota başarılı olmayacak, ama bu ayrı bir sorun. Sonsuza dek uzayabilecek o hakem mahkemesi biraraya gelse ve adamın geri verilmesini istese bile, bu adam artık yaşamayacak. Şu geri verme işi de öylesine bir olay. Orada, tanınmış, büyük bir uluslararası hukukçu kalkıp da geri vermeye

---

1) «İsviçre'nin notasını... Bu notanın geçmişi şöyledir: Sol pasifist gazeteci Berthold Jacob (1898—1944), Almanya'da gizli silahlanmayla ilgili olarak çeşitli basın organlarında açıklamalarda bulunur ve 1933 yılında Strassburg'a kaçar. Gestapo ajanı olan gazeteci Hans Wesemann, Jacob'u Basel'e çağırır ve buradan Almanya'ya kaçırtır. Jacob'un Nazilerin eline geçmesiyle birlikte, gazetecinin kurtarılması için, uluslararası çapta bir kampanya açılır. Bu kampanyaya katılan Tucholsky, İsviçre Konfederasyonu Hükümeti'ne bir mektup yazarak, politik amaçlar için değil, yalnızca yıllardır tanıdığı Jacob'un hiçbir karşılık beklemeden ortaya koyduğu cesareti belirtmek istediğini söyler. İsviçre Hükümeti arka arkaya notalar yazarak Jacob'u geri ister, Uluslararası Hakem Mahkemesi'ne başvuracağını bildirir. Baskılar karşısında gerileyen Naziler, Jacob'u İsviçre'ye verirler. Ancak, İsviçreliler üç gün sonra (20 Eylül 1933'de) Jacob'u (varlığı ülkelerinin iç güvenliğini tehlikeye soktuğu gerekçesiyle) Fransa'ya gönderirler. Gazeteci Berthold Jacob, 1944'de Portekiz'de yine Nazi ajanlarının eline düşer, Almanya'ya getirilir ve toplama kamplarında gördüğü işkenceler sonucu, Berlin'de bir hastanede ölür.

karşı oy kullanırsa, ben de —korkma sakın— «alçak faşist!» diye bağırmam; çünkü sorun çapraşık, çok çapraşık. Genel hukuk bilincinden söz etmiyorum, bilinen en zor malzemelerden olan uluslararası hukuktan söz ediyorum. Bu adam, şöyle yada böyle kaybedilmiş durumda. İsviçre'ye yarı resmi olarak şu noktayı sezdirme imkanı var: hakem mahkemesinden vazgeçsinler, adam gerçi ölüme mahkum edilecek, ancak sonra affedilecek. Bunun anlamı: adam, yavaş yavaş işkence çektirilerek öldürülecek. Ya da kafasını kesecekler.

Ceterum censeo:[2] İsviçre, bu notayla elinden geleni yapmış bulunmaktadır.

Motta'nın sözleri pek hoşuma gitmedi:[3] «Evet, zamanında Haeberlin yasasını kabul etmiş olsaydınız, bugün Nazi ajanlarına karşı daha sert davranabilirdik.» Bu, aptalca bir palavradır. Sizin var olan hukukunuz yeterlidir, ancak memurlar yeterli değil, yeterli de olamazlar, çünkü halkın havası yeteri derecede kararlı değil ve memur da, bu sözde düzen hareketi için sempati beslemektedir. Ruslara karşı işlev görmektedir bu.

Ve en hoşuma gitmeyen de, işte halklardan harekete geçmelerini isteyen pozitif bir ideolojinin —sizde bundan eser yok— varlığıdır, geri kalan kendiliğinden gelir. Berlin'de şu sözler söylenmişse: «Avrupa'da ne istediğini bilen tek bir adam var. Diğer bütün insanların bildiği, neyi istemedikleridir», bu belli bir anlamda doğrudur. (Aynı Paris'teki büyük bir hırsızın ne istediğini bilmesi gibi; ve bütün bankerler de, neyi istemediklerini biliyorlar. Ancak onların etkili bir ideolojisi var: polis.)

---

2) «**Ceterum censeo**»: «Öte yandan, şöyle düşünüyorum».

3) «**Motta'ın sözleri pek hoşuma gitmedi**»: Guiseppe Motta (1871—1940) İsviçreli tutucu politikacı.' Dışişleri bakanlığı ve devlet başkanlığı yaptı. Sözünü ettiği «Haeberlin Yasası», «Kamu Düzenini Koruma Hakkında Federal Yasa» olup, 11 Mart 1934'de İsviçre'de yapılan halk oylaması sonucu reddedilmiştir. Demokratik özgürlüklere yönelik bu yasanın reddedilmesi karşısında, hükümet üyesi Heinrich Haeberlin istifa etmiştir.

(...)

Nuuna'cık, olayı duyduğumda, senin okuduğun ve iletti-ğin mektupta[4] tonu bilerek dört oktav daha aşağıdan tuttu-ğumu anlamışsındır herhalde. Kulağı tırmalayan mektupların Bern'e yeteri derecede gönderildiği kesindir, sakin olanının bile yararı görülmedi. Bu nedenle böyle yaptım. Ayrıca, «Bu sizin görevinizdir...» diye bir mektup almaktan kimse hoşlan-maz. Ben de zaten bunu kastetmedim. Neyse, hepsi aynı ka-pıya çıkıyor.

(...)

24.8.1935

(...)

İnsan, çarpan bir varlıktır, bu nedenle burada çatı tah-talarını tamir ederler, ama bunun dışında barışçı bir ortam var, öncelikle insanlar dostça ve kendi tarzlarında sakinler. Gerilmiş suratlı salakların olduğu batı kıyılarının aksine, bu-radakiler güler yüzlü salaklar. Şüphesiz onları ayıklamaya izin vermezler: bir okul okuma kitabı (...), bir gazete ve Sel-ma Lagerlöf[1] arasında hiç fark yok, hepsi hırdavattan. Şöy-le örme çoraptan, çocukluktan, kendinden hoşlanmaktan ve zararsız önemsizlikten ibaret şeyler. Şu gerçekten aklından zoru olan Strindberg'in[2] burada nelere katlanmak zorunda kaldığım anlayabiliyorum. Geçelim.

---

4) «Nuuna'cık,... senin okuduğun ve iletti**ğin mektupta...»**: Burada söz konusu edilen mektup, Tucholsky'nin gazeteci Jacob'-un durumuyla ilgili olarak İsviçre Hükümeti'ne yazdığı yazıdır.

1) **Selma Lagerlöf**: İsveçli yazar (1858—1940). Romancı, öy-kücü, denemeci ve dram yazarı. 1909'da Nobel Ödülü'nü aldı, 1914'de İsveç Akademisi'ne ilk kadın üye olarak girdi.

2) **August Strindberg**: İsveçli yazar (1849—1912). Önceleri sosyalistti; daha sonra, Nietsche'nin etkisiyle bireyci ve aristokrat eğilimler gösterir. 1894'de Paris'tedir, katolik olur. Modern İsveç yazınının en önemli yazarıdır. Natüralizmin yanısıra, sembo-list, ekspresyonist ve sürrealist akımlara katkısı olmuştur

(...)

Yani, İsveçliler Rusya'yı her zamanki kadar az anlıyorlar. Bolşevizm'i bir yana bırakırsak, orada bilindiği gibi önemli işleri olan XII. Karl'ın[3] Ruslar tarafından kapıdışarı edilmesini hiç bağışlamadılar. (Vatan, bayrak, toprak... bunlar, öteki taraf için hiç geçerli değil.) Ama sakin olabilirler: Ruslar, son kararlarıyla[4] Avrupa'da komünizmin kafasını koparmadılarsa, ben bir süpürge sapı yiyeceğim, hem de uzun süre için. Çünkü, hizmet etmek zorunluluğu olduğunu hiç bir işçi anlayamayacaktır, devrimci olmak için, kendi ülkesinin ordusunu destekleyen ne varsa, hepsine katılmayı, zehirli gazlara karşı korumaya katılmayı anlayamayacaktır — sözde bugün gerçekten devrimci yalnızca buymuş, çünkü o zaman, böylesine desteklenmiş bu ordu, faşizme karşı yürüyebilirmiş. «Bizler anarşist değiliz. Askerden kaçmak, askerlik görevini reddetmek, sabotaj yapmak; biz, böyle şeyler yapmayız.» Bunları bir eski muharipler derneği mi söylüyor? Hayır, Komintern söylüyor. «Ve işte bizdeki incelik de budur; ve sen bunu anlamıyorsan, o zaman dayanıksız ve romantik bir hayalcisin.» Halbuki ben öyle düşünmüyorum. Ben yalnızca —şu sonsuza varan soyut doktrinerlerin aksine— karşımda kışlayı görüyorum, kışlanın üstünde devrimci işçiler, çömelerek sınıf savaşlarını şimdi sürdürmeye zorlanıyor. Bu öküzlerin burunlarının ucunda kitaplar duruyor, yaşam durmuyor. Bir ordunun kendine özgü bir yaşamı ol-

---

3) **XII. Karl:** İsveç kralı (1697—1718). 1709'da Ukrayna'da Ruslara yenildikten sonra, bir süre Türklerin yanında kalmıştır.

4) **«Ruslar, son kararlarıyla Avrupa'da...»:** Burada değinilen kararlar, Komintern'in Moskova'da (25.7. — 20.8.1935 tarihleri arasında) toplanan VII. Dünya Kongresi'nde alınmıştır. O zamanki Genel Sekreter Georgi Dimitrof, artan faşizm tehlikesi karşısında partilerin izleyeceği yeni stratejiyi açıklamıştır. Buna göre, sosyaldemokrasi, «faşizmin ikiz kardeşi» olarak değil, antifaşist cephede bir müttefik olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, Sovyetler Birliği'nde Stalin'in Troçki'ye karşı 1927'den beri sürdürdüğü «bir ülkede sosyalizmin kurulması» tezi de, bu değişiklikle ilgilidir.

duğunu bilmiyorlar; bu durum, kendini yalnızca İsviçre'de göstermez. Orada bile beylik silahın özel bir varoluşu vardır ve hiçbir zaman sokak çarpışmalarında kullanılmaz; bu, düşüncede de böyledir. Sizde milis var, subaylığı meslek seçen yok — ama bu durumu Fransa için düşün, bu sloganın saçmalığını anlayacaksın. Saçma... Rusya için öyle değil. Ancak bunun için sınıf savaşı, Lenin, Marx, devrim ...bu bütün Rusya idealine varmak uğruna mı? Avrupa'da komünizm öldü. Mükemmel bir Rus politikası yapan, ama asla bir enternasyonal yönetemeyecek Stalin'e de teşekkür edilebilir. III. Enternasyonal artık yok: öldü o. Gökgürültüleri arasında (kişi olarak kesinlikle temiz bir insan) Dimitrof (daktilo makinesi, olması gerektiği gibi bozuldu[5]), evet Dimitrof, Komintern'in, her defasında taviz vermeye kesinlikle ve çelik gibi kararlı olduğunu söyledi. Ortaya konacak hareketin yasaları bunlara uzun süredenberi *başkaları* tarafından bildiriliyor — kullanılacak kelimeler de. Trajik bir kişi olan — kesinlikle talihsiz bir adam değil — Troçki, işler bu kadar acıklı olmasa gülebilecek.

(...)

27.8.1935

(...)

Habeşistan savaşının, zorunlu olarak beraberinde getirmesi gereken tek şey var, ama getirmiyor: yani, o saçma, pahalıya malolan ve aptalca Milletler Cemiyeti'nin, varolmayan Milletler Cemiyeti'nin yıkılması. Aslında yapsınlar — İtalyanlar zamanla korkunç bir zafer kazanacaklar ve bununla kafayı bulacaklar. Onların, İngilizlerin aracılık girişimlerini geri çevirmelerini anlıyorum. Buna gereksinimleri var.

(...)

İflas mevcut — hiçbirşeye yaramıyor. Güçlülük, görece bir kavram —onların gücü, başkalarının güçsüzlüğü, karak-

5) «**(daktilo makinesi, olması gerektiği gibi bozuldu)**»: Bundan sonrası elyazısıyla devam ediyor.

tersizliği, boşluğu oluyor. Kongreler toplanıyor, buralarda Fransızları[1] büyük fonksiyonerlere telgraflar çekiyor. Yaşamında kesinlikle bir haksızlık yapmamış olan bir lord, Lubbe'ye karşı adli cinayeti düzenlemiş olan adamın onur başkanlığı için önerilmesini yerinde buluyor. Kriminalistler kongresinde, katılanlar küstah ve saldırgan bir propagandanın baskınına uğruyor — hiç kimse ağzını açmıyor, hiçbir İsveçli, hiçbir İsviçreli, hiçbir Fransız, hiçbiri ayağa kalkıp iyilikle, ama kesin olarak «hayır» demeye cesaret edemiyor, «bizi karıştırmayın» diyemiyor. Bunu yapamazlar. Ama diğerleri yapıyor. Yani, hesap ödemiyorlar, büyük konuşabiliyorlar. Ve görevlerini yapıyorlar, çünkü, kendilerinden daha değersiz olan birşey var: bu, onların sözde karşıtları. Yokki onların karşıtları.

Schacht,[2] Londra yolunda — bekleyelim, göreceğiz. Büyük bir borç koparamazsa bile, belli ki, henüz ödenmemiş mallar için İngiltere Bankası'nın garantisini alacaktır, aynı kapıya çıkar. Bu adamlar üçbin kere haklı değil mi şimdi? Haklılar. «Eğilim»e, küçük boykota, dedikodulara ve fısıltılara inanmıyorum. Bu çökerse, onlar dünyanın en büyük boynuzlu öküzleridir, çünkü, Stockholm ve Bern'de, Londra ve Paris'te en koyu müttefikleri var. Çökmek zorunda kalmadı. Almanlar her zaman diğerlerinden daha güçlüler. Herkeste de ne kadar çok saklı sempati var! Şu sözde cumhuriyetin bir düş kırıklığı olduğu konusunu aşabiliyorum. Diğerlerinin de aynı biçimde tükenmiş olmalarına gelince, işte bu, kolay unutamadığım bir durum. Artık yazmaya kafamı veremiyorum.

---

1) «**Kongreler toplanıyor, buralarda Fransızlar...**»: (18-24.8.1935 tarihleri arasında Berlin'de «XI. Uluslararası Ceza Hukuku ve Tutukevleri Kongresi» toplandı. 30 ülkeden delegelerin katıldığı bu kongrede başkanlığı., Rayhstag yangını davasında van der Lubbe'yi ölüme mahkum eden Dr. Bumke yapıyordu. Kongrenin açılışında Goebbels de bir konuşma yapmıştır.

2) **Hjalmar Schacht:** Alman politikacı ve bankacı uzman (1877 1970). 1934—1937 yılları arasında Ekonomi Bakanı olmuştur. 1946'da Nürnberg Davası'nda beraat etmiştir.

Bunun dışında birşey yok. Besbelli ki, kardeşim bilinmeyen bir[3] yere gitmeye niyetli, bunu çılgınlık olarak değerlendiriyorum. Ayrıca pek haber aldığım yok. Schumann'ı[4] okuyorum, büyüleyici bir romantik yazar. Clausewitz'i[5] okuyorum, savaşın Aristoteles'i (ilkeler getirdi). Ve Beaumarchais'yi[6] okuyorum, gerçek bir Fransız. Bunların yanısıra durmadan İsveçce öğreniyorum, bana göründüğü kadarıyla, çocukca, ama tatlı bir piliç. Yahu, iyi Danimarkaca öğrenirdim aslında! Ne yazık. Ben de, aynen onlar gibi guruldayabilirim. Harika.

Bendeniz de, değerli froyloyayn (bunu aşağı yukarı böyle yazar Fransızlar), sizin değerli cambazhaneniz Diz'i ziyaret etmek isterdim, mümkün olduğu kadar yüksekte bir yerde isterdim.

Bu açık saçık şakayla birlikte yakınlıklar sunarım.

---

3) **«Besbelli ki, kardeşim bilinmeyen bir...** Tucholsky'nin erkek kardeşi Fritz Tucholsky (1896-1936), 1935 yılının sonbahasinin aslında İsveç'te yaşadığını bildirmiştir. (Tucholsky'nin Nuurih üzerinden giderken orada Kurt Tucholsky'ye rastlayacağını sanıyordu. Sonradan ağabeyi kendisine yazdığı mektupta, İsveç'ten attığı mektupların, Zürih'ten postaya verildiğini, kendisinin aslında İsveç'te yaşadığını bildirmiştir. (Tucholsky'nin Nuuna'ya yazdığı mektuplarda, postaya verildiği yer bildirilmiyorsa, bunlar İsveç'ten atılmıştır. Türkçe'ye çeviri yapılırken de orijinalindeki bu durum gözönünde tutulmuştur.) Fritz Tucholsky, 1936 yılında bir otomobil kazasmda ölmüştür.

4) **Albert Schumann:** Romantik dönemin önemli Alman bestecilerinden (1810-1956). Ayrıca etkili bir müzik yazarı.

5) **Karl von Clausewitz:** Prusyalı general (1780-1831). «Savaş Üzerine» adlı çok tanınmış bir eseri vardır. Napolyon savaşlarındaki deneyimlerine dayanarak yazdığı bu eserinde, savaş kavramını ve savaşın unsurlarını geliştirmiştir. 1816—1830 yılları arasında ortaya çıkan ve bitmeyen bu eserinden başka, savaş tarihiyle ilgili çalışmaları da vardır.

6) **Pierre Augustin Caron de Beaumarchais:** Fransız dram yazarı (1732-1799). Komedilerinden «Sevil Berberi» Rossini tarafından ve «Figaro'nun Düğünü» Mozart tarafından beslenmiştir.

(...)

Dünyanın durumuyla ilgili olarak hiçbirşey bilmiyorum. Ara sıra uykulu gözlerle gazeteye bakıyorum, acaba İngilizler Almanlara kolonilerinin hepsini tekrar verdiler mi diye. Yada acaba Ruslar, şimdi de komünistlerin anti-sovyetik cepheye katılmaları emrini verdiler mi diye. (Şu ömür insan Johann,[1] bir keresinde benzeri bir durumun kehanetini yapmış ve Alman komünistlerinin buna coşkuyla katılacaklarını söylemişti.) Ben de Longdong'daki birisine yazacağım,[2] işte bu adamdan dolayı canım, ancak, hiç yararı olmayacak. Sizler de Anayasanızı revizyona sokmayın,[3] bundan birşey çıkmaz. Habeşistan savaşına da başlayıncaya kadar inanmıyorum. Opera kokuyor. Daha sonra adam bunu savaş yapmadan alacak, bir de Nobel Ödülü alacak ve bir tür Şişko Napolyon gibi ortada dikilecek. Ayrıca, buradaki Nobel'cilerin dikkatini

---

1) **Johann**: Carl von Ossietzky (1889—1938). Alman yazar. Alman Barış Derneği'nin sekreterliğini yaptı. 1927'den itibaren «Weltbühne»nin başyazarı. Pasifist ve antimilitarist. 1931'de «vatana ihanet»le suçlanarak tutuklandı, 1932'de serbest bırakıldı. 1933'den itibaren hayatı Nazi toplama kamplarında geçti. Ölümü, buralarda çektiği işkencelerdendir. 1935 Nobel Barış Ödülü'nü aldı. Bunun üzerine Nasyonal sosyalist Parti, Alman yurttaşlarının, kendilerine verilecek Nobel ödüllerini almalarını yasakladı. Tucholsky, Carl von Ossietzky'nin Nobel Ödülü'ne hak kazandığını yazmış ve alması için çaba göstermiştir.

2) «...**Longdong'daki birisine yazacağım...**»: Tucholsky, burada «Longdong»la Londra'yı kastetmektedir. 3 Ekim 1935'de, Ossietzky'nin ödülü alması için, liberal yazar Sir Norman Angell'a (1933 Nobel Barış Ödülü sahibi) mektup yazmıştır.

3) «**Sizler de Anayasanızı revizyona sokmayın...**»: İsviçre'de «Milli Cephe» ve diğer faşist örgütler, Anayasa'nın değiştirilmesini istemişlerdi. 8 Eylül 1935'de yapılan halk oylamasında bu istek reddedilmiştir.

şu noktaya çekme cesaretini kendimde buluyorum: Almanya Alman - Güneybatı'yı[4] yeniden ele geçirdiği takdirde, Nobel Ödülü belki Herman Grimm'e[5] verilebilir. Stockholm, bunu yerine getirmeyi ihmal etmeyecektir herhalde.

(...)

20.11.1935

Sevgili Sonbahar Nuuna Gri Bir Tablo,

23 için teşekkürler,[1] ayrıca herşey için teşekkürler. Yanıta gelince:

Anılar yazarının gelip gelmeyeceği[2] konusu şüpheli görünüyor. Şayet önce Kopenhag'ta dişlilerin arasına girerse... Ona bundan dolayı gücenemem, ne de olsa bana hiç bir biçimde söz vermedi. (...)

Bunun sonunu sakin sakin beklemek istiyorum. Elbette pek çok sevinirim — adam gibi adamların çok ihtiyacını duyuyorum. Böylesi güzel değil.

---

4) **«Alman-Güneybatı»**: Burada, Güneybatı Afrika söz konusudur.

5) **Herman Grimm**: Tucholsky, büyük bir ihtimalle, Hans Grimm'den söz ediyor. Alman milliyetçi yazar Hans Grimm (1875-1959), 1299 sayfalık «Mekansız Halk» başlıklı romanında (1926) Almanların yeni topraklara ihtiyacı olduğunu vurgular ve roman kahramanını Güney Afrika'ya gönderir.

1) **«23 için teşekkürler...»**: Büyük bir ihtimalle, 23 numaralı mektup söz konusudur.

2) **«Anılar yazarının gelip gelmeyeceği...»**: Tucholsky, Walter Hasenclever'i bu sıralarda sık sık İsveç'e davet etmiş, ancak Hasenclever gidememiş ve buna sonradan çok üzülmüştür.

Olan biten beni yanıltmıyorsa, Wesemann'a Basel'de en çok[3] 1,5 ya da 2 yıl verilecek. Ve bütün tutukluluk süresini hesaba katacaklar. Daha çoğunu haketmesine rağmen bu önemli değil. Oysa: ne soruluyor ve de, —öncelikle, ona neyi sormuyorlar? Zaten bütün bunlar, çok daha korkunç bir tiyatronun yalnızca süsüdür:

Avrupa.

Şu noktayı bu koyunlar bile kavradı: şimdi İtalyanlara Habeşistan'ın yarısı verilirse (arkasından Almanlara da koloniler verilirse), bu, faşizmin bugüne kadar gördüğü en berbat ve en güçlü yardım olur. İngilizler... atların ne hissettiğini bilmiyorum, süvari ben değilim. Fransızlar, halkı neyin ilgilendirdiğine kulak asmıyorlar. Ve beyinleri yanık solcular da bunu «yerinde» buluyor. Diğerleri, mal gönderme olanaklarını görüyorlar. Ve herkes, bununla Avrupa'da barışı kurtarmış olduğunu sanıyor. «Ama şimdi artık huzur verecekler!» Bunu bir kez daha duymuş olmalıyım. Gerçekte olan, yalnızca bir nefes alma arasıdır, çünkü bu koloniler hiçbir şey getirecek durumda değil, işler iyi giderse, hesap sıfıra sıfır kapanacak.

Beni her konuda çok kızdıran ve bütün milliyetçi gazetelerle benzeri çabaları reddetmeme neden olan, şu «yapılamaz» sözü. İsviçre, tarafsız sevkiyatın İtalya'ya gitmesine izin veriyor. Bu konuda küçük bir eleştiri yapmaya dahi yetkili değilim — ilişkileri tanımıyorum. Belki böyle olmak zorunda. Savaşta başka türlü değildi. O zaman Fransız sanayicileri, taze malları Almanya'ya, İsviçre üzerinden sürdüler. Öyleyse, allahaşkına susun artık, belirsiz, duygusal ve hiçbir şey ifade etmeyen herhangi bir pasifizmi büyütmeyin — çenenizi tutun. Derim ben.

---

3) «**Wesemann'a Basel'de en çok...**»: Gazeteci Jacob'u Almanya'ya kaçırttığı için Gestapo ajanı Wesemann, Basel'de, 3 yıl hapse, B. Jacob'a 500 Frank tazminat ödemeye ve ülkeyi terketmeye mahkum olur.

Nobel Ödülü do hiç[4] dağıtılmadı — Ossietzky'nin seçme içinde olduğunu ve Almanların baskı yaptığını sanıyorum; ve diğerleri de kendilerine güvenemediler. Burada küfür edilecek birşey yok. Zürichberg,[5] kimi isterse davet edebilir ve bir ödül hakkına kimse sahip değil. Aynen buradaki yazın ödülünde olduğu gibi, benim delice bulduğum bir nokta var: neyi bekliyor bu insanlar aslında? Yılın başarılı olanını taçlandırmıyorlar ki — yoksa beklemenin bir anlamı olurdu. Bir yıl boş geçebilir, o zaman gelecek yıl beklenir. Ancak, yazında ve barışta gelecek yıl ödüllendirilecek olan kimse işte burada, başarısı da ortada — öyleyse nedir bu olanlar?

Kızılhaç'ın duygusal malını[6] gönderen, prens, ödülü, kesinlikle alacaktır. Yavaş yavaş Habeşistan'la ilgili hafif bir keyifsizlik yayılmakta: Dendiğine göre, gönderilen yardım, askeri makamlarca desteklenmiyormuş, «herşeyle kendisi ilgilenmek zorundaymış»; ve ayrıca —aynen aktarıyorum— Habeş askerleri, sefer sırasında tıbbi yardıma alışkın değilmiş. (Bunu ben bulsaydım, benimle alay ederlerdi.) Azıcık bekle, Habeşler, değersiz zencilere dönüşecek... Şöyle iki ay içinde. Ayrıca, İtalyanların kahramanlıkları, uzun süredir okuduğum en iğrenç şeylerden. Şişe karşı uçak... bu, korkunç derecede dinamik. Ve tehlikeli.

(...)

Basılmış olanı gönlün rahat okumalısın. Fontane'den şiirler almanı; «Armut Ağacının Altında»yı, mektupları ve öncelikle «Çocukluk Yılları»nı ve «Yirmiden Otuza»yı ödünç almam tavsiye ederim. Oku bir — göreceksin.

---

4) **«Nobel Ödülü de hiç...** Nobel Komitesi, 1935 yılı Nobel Barış Ödülü'nü vermekten vazgeçmiştir. Bu ödül, 1936'da Carl von Ossietzky'ye verildi.

5) **Zürichberg:** Zürih'in Nobel semti.

6) **«Kızılhaç'ın duygusal malını...»: Mısır**, Büyük Britanya, Hollanda ve Norveç gibi, İsveç de Kasım 1935'den itibaren (Kraliyet ailesinden bir prensin koruyuculuğunda), kötü donatılmış Habeşistan Kızılhaçı'na sahra hastaneleri göndererek yardım etmiştir. İsveç Kızılhaçı'nın hastanesi 30 Aralık 1935 günü İtalyan uçakları tarafından bombalanmıştır.

Seni daha iyi bir zamana götürecektir — hayır, daha iyi bir herife. Sanıyorum, çok beğeneceksin.

(...)

Kierkegaard,[7] büyük bir adam; çevirmene ceza olarak meydan dayağı atmalı. Bir yerde açıkça diyor ki, konu üzerinde çalışmış ve K.'ya «aslında söylemesi gerektiğini» söyletmiş. Ben de sanmıştım ki, bu kitapta Kierkegaard olacak. Ve şimdi bir terliayak kızılderilisi görmüş gibiyim. Çok garip yerler var. Çevirmeni çok rahatsız eden bu yerlerin, aslında K.'ya ait olduğuna yemin edilebilir. Sıkıntı verici, teselli edici, ağırlık verici, kurtarıcı bir yazar.

(...)

4.12.1935

(...)

«Doktrin»le neyi kastetdiğimi bilmek istersen ve de eline tesadüfen (aslında okunmayan)[1] «Sammlung»un Temmuz sayısı geçerse, orada, çok akıllı biri haline gelen Kurt Hiller'in[2] makalesini oku. Hiller'in özünde kısır bir düşünür olduğu ve hiçbirşey çıkaramadığını, bugün bile halâ politikasını uzak görüşlü bulduğu Stalin'e güvendiğini bir yana bırakalım: bunun dışında ne diyorsa, hepsi doğrudur — yani, insanın kendisi hakkında kafa yormasını ve sorunların bilincine varabilmesi yönünde (kendisinin yeteri derecede yerine

---

7) **Kierkegaard:** Danimarkalı teolog ve filozof Soren A. Kierkegaard (1813-1855). Eserleri, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük önem kazandı. Modern düşünce hareketlerinden ikisinin kökleri hep Kierkegaard'da aranmıştır: Alman protestanlığının, liberalizmden ve idealizmden, diyalektik teoloji içinde gerçekleştirilen dönüşü ve varoluş felsefesi.

1) «... **(aslında okunmayan) 'Sammlung'un Temmuz sayısı...»**: «Die Sammlung», André Gide, Aldous Huxley ve Heinrich Mann'ın koruyuculuğundan Amsterdam'da çıkmış olan (Eylül 1933 — Ağustos 1935) Almanca dergi.

2) **Kurt Hiller:** Bkz. «Bir Katolik Kadına Mektup» için açıklayıcı notlar.

getirmediği) bir istemi var. O, bütün sol kanat içinde Marksizm'e hiçbir zaman katılmayan yada yalnızca çok eleştirici bir bakış getiren doğrusu hemen hemen tek kişi oldu. Burada harika şeyler var — yazık ki, «Ordre Nouveau»yu bilmiyor; ancak, bu insanlar Prag'ta bir getto yaşamı yaşıyorlar. Ona yazmak istemiyorum, sonu gelecek gibi değil, önüne gelenle kavga eden yaşlı bir bakireye benziyor — kısacası, artık bu işlere karışmak istemiyorum.

11.12.1935

Sevgili Büyülü Nuna'cık,

Büyük bir özlemle beklenen 26 için teşekkürler — son derece sabırsız kalmıştım ve hep kuruntuluyum, her türlüsünden. İlk önce yanıtlaman gereken yerler var:

Öğütlerini doğru buluyorum ve akıl hocalığını düşünmek hiç aklıma gelmiyor. Zaten ben de, bir süre sonra işlerin yolunda gidebileceğini sanıyorum. Kulağıma gelenlere bakılırsa, artık o kadar çok gürültü yapmadıkları açık. Hiç küfür etmiyorum —hiçbirşey beklemiyorum ve onları, özel pislikler çıkaracak yetenekte görmüyorum. Kısacası, işler iyi olabilir ve sonra durum, gerçekten başka türlü olacak. Burada ayrıca becerilmesi gereken konunun görünümü şu:

Para işinin olmayacağını hiç aklına getirme, bir an bile düşünme. Olur. Bu, ne yazık ki, alçakgönüllülük ya da üstünlük değil. Tersine, yıkılmış olmam ve hiçbirşeyin benim için farketmediğidir. Bunun sonucu, olur diyorum. Boğaz tokluğuna çalışmak[1] olur mu, olmaz mı, bunu sana ayrıca yaza-

1) «**Boğaz tokluğuna çalışmak**... Tucholsky ile Nuuna, yazarın az çok düzenli bir işte çalışmak için, girişimde bulunup bulunmaması gerektiğini sık sık tartışmışlardır. Tucholsky için (diğer mülteciler için olduğu kadar, İsveç'te çalışma yasağı vardı, bu nedenle normal ve sürekli bir işte çalışamazdı. Tucholsky, bir ara bir kitabevinde yada bir yaymevinde çalışmayı düşündüyse de, bunun, yurttaşlık hakkını elde etmede, yararları yada zararları olacağı konusunda kararsızdı.

cağım — bunun, gelecek açısından ne gibi bir etkisi olacağını ve benzeri konuları avukatla konuşacağım. Çeviriler... eh, olur — çok az para veriyorlar; ve herşeyden önce ortada birşey yok. Ama önünde sonunda gidiyor işte. Mobilya satışı[2] iyi olursa, o zaman sana yazacağım — bu, sorunu hafifletiyor. Halâ çevrede dolaşıyor ve bende olmayanı arıyorum — çünkü bende eksik olan birşey var. Kısacası, bu konuda daha sana yazacağım.

Köyde bütçe konusu oyundan farksız — hem de nasıl. Sıkıntı verecek nokta, yalnızca, beni başka türlü tanımış olan bir çevrede sindirilmiş olma zorunluluğu. Burada bu söz konusu değil; ve dış görünüş benim için farketmez. Yeter ki, sağlıklı olsam—! Beni sıkan yalnızca bu; diğeri tamamen namevcut. İnsan arzu etmiyorsa, vazgeçmek çok kolay.

Lütfen ne olursa olsun *en kısa sürede* Hamsun'un makalesini bul. Bir de, ilişikteki gri ve kahverengi mektubu[3] oku lütfen — en küçük bir itirazın olursa, kaldır at. Yoksa, gönder — yanıt verilmeme ya da reddedilme durumunda kendimi hiç bağışlamamak düşüncesindeyim. Ama o zaman, kıvılcımlar çıkacak kadar vururum. *Bunun için işte makaleye ihtiyacım var* — diğerlerini ben bulurum.

---

2) **«Mobilya satışı...»**: Tucholsky sık sık İsveç'in doğu kıyılarına taşınmayı planlamıştır. Çünkü, buradaki insanlar ve bu bölge, kendisine Batı İsveç'ten daha sempatik geliyordu. Bu günlerde mobilyalarından bir bölümünü satmayı düşünmüştür. Ancak böyle bir satış olmamıştır.

3) **«Bir de, ilişikteki gri ve kahverengi mektubu...»**: Bu mektup, Zürih üzerinden gönderileceği için, 14 Aralık tarihini taşımaktadır ve Basel'deki «National-Zeitung» gazetesinin redaksiyonuna hitaben yazılmıştır. Tucholsky, bu mektubunda, Carl von Ossietzky'yi Knut Hamsun'un saldırılarına karşı korumak amacıyla gazetede makale yazmak için, redaksiyondan izin istemektedir. Hamsun, 22 Kasım 1935 tarihli iki Norveç gazetesinde yayınlanan yazısında, Nazilerin elinde bulunan savunmasız Ossietzky'ye saldırmıştır; ona Nobel Ödülü verilmesine karşı çıkmıştır. Tucholsky, bu saldırılar karşısında hayli ölkelenmiş ve geçirmekte olduğu zor günleri unutarak kendine özgü bir eyleme geçmiştir.

Tamamen aynı görüşteyiz: bir alçaklık da, bu kadar güzel hiçbir sanatla denk düşürülemez — en azından bununla olmaz. Susabilirdi: kimse onu buna zorlamadı. Adamı ödüle layık görmemek onun hakkıdır da, onun yerine Mussolini'yi önerebilir. Ancak, kendini koruyamayacak durumda olan birine karşı yazmak —: işte bu pisliktir. Onun kitaplarına artık elimi bile süremem. Bunun bağışlanması yoktur.

(...)

Neyse, Zweig'a yazacağım[4] — ah Tanrı, o kadar büyük iş ki bu, belki ilişik olarak koyarım. Böylesine mektuplaşmak benim hoşuma gitmiyor — bundan hiçbirşey çıkmaz — anlamayacaktır, bunu verdiği yanıtta göreceksin.

(...)

17.12.1935

Sevgili Noel Arefesi Nuna'cık,

Piyango konusu büyük bir[1] beceriksizlilikti (fiyasko). Bu durum içimi yakıyor, çünkü, bu fikri sana ben verdiğim için, hep bir tür suçluluk bilinci var bende. Ah Tanrım. Liste ve katalog ilişikte — fırsat bulursan bana Mart için diğer listeyi geri gönder.

Kendinin dışarı atılmasından başka bildiğim yok. Göteborg, Noel alışverişi için süsleniyor — herşey, her zamanki gibi çok aptalca, gazeteleri yalnızca son derece büyük bir hoşnutsuzlukla elliyorum. Bunlardan önce, kitap okumayı tercih ediyorum ve İsveçce'ye bakmayı sürdürüyorum. Burada herşey öylesine yapışkan ki, insana hiç çekici gelmiyor.

---

4) «**Neyse, Zweig'a yazacağım**... Arnold Zweig'ın 13.11.1935 tarihinde Tucholsky'ye yazdığı mektup, Tucholsky tarafından 15.12.1935'de yanıtlandırılmıştır.

1) «**Piyango konusu büyük bir**...»: Tucholsky ve Nuuna, İsveç'te ikramiyeli senetler almaktan başka, Fransız Ulusal Piyangosu'nda da (Loterie Nationale) şanslarını sürekli olarak denemişlerdir.

Düşünceyle ilgili olan konular, ilişikteki[2] kağıtlarda bulunuyor. Orta karar bir halim var. Bununla ilgili olarak daha ayrıntılı yazarım. Mobilyayı kimse almıyor, beni üzen bir durum, çünkü, bunlardan kurtulmayı gerçekten istiyorum. Feyder'in yeni filmi «La kermesse»[3]di galiba, çok iyi bir film olmalı. Henüz burada oynamıyor.

Neyle uğraşıyorsun—? Ben, Noel'i seninle şöyle istediğim gibi kutlayamadığım için üzüntüyle uğraşıyorum. Şöyle yığınla armağan ve «Fritz'ciğim!» diye isyancı bir çığlık, altından tabaklar, aslında hiç farketmez, şöyle yada böyle. Ne var ki, sevgi Tanrı, O'nun İskandinavya ve Loterie Nationale şubesi, anlaşılan bunu istemiyor. Bu, beni kederlendiriyor.

Nuna'cık, sana Noel için birşey armağan edemiyorum, gülmek geliyor içimden. Bana kızma. Gögö'ye[4] de birşey gönderemiyorum — gittim öğrendim, Lieschen'in gümrüğe gitmesi gerekecek ve de gönderdiğimin değerinden çok para ödeyecek. Lütfen, bunu ona ve özellikle oğlana açıklayıver.

Neyle uğraşıyorsun—? Haa. Kafam yerinde değil.

Burada birşeyle uğraşmıyorum, seni aklımdan çıkarmıyorum ve beni düşünüyorum kendi kendime.

Bu nedenle her zaman derim. Lütfen bana, her ne olursa olsun, Ossietzky'yle ilgili yorumun olduğu «Basel»[5] gazetesini gönder; 553. sayıydı.

2) **«Düşünceyle ilgili olan konular, ilişikteki...»:** Tucholsky, Nuuna'ya mektupların yanısıra, düşüncelerini yazdığı günlük tarzındaki metinlerini de yollamıştır. Mektupta adı geçen yazılar, Nuuna'nın aldığı son günlüktür.

3) **«La Kermesse»:** Jasques Feyder'in rejisörlüğünü yaptığı, başrollerini Françoise Rosay ve Louis Jouvet'nin paylaştıkları bir Fransız-Alman ortak yapımı olan «La Kermesse héroique» adlı film.

4) **Gögö:** Nuuna'nın kızkardeşi Liescheen'in (asıl adı Gertrud Elisabeth) o zaman bir yaşında olan oğlu.

5) **«...'Basel' gazetesini gönder...»:** Basel'de yayınlanan «National-Zeitung» adlı gazetenin 553/1535 sayılı nüshasında, «Knut Hamsun Ossietzky'ye hakaret ediyor» başlığı altında, Hamsun'un saldırılarını yorumlayan bir yazı çıkmıştır. Tucholsky, Nuuna'dan bunu göndermesini rica ediyor.

17.12.1935

Sevgili Nuna'cık,

Elbette huzursuzum — numarasız olan ve bu ayın 14'ü tarihini taşıyan mektubunu aldım, Gögö'ye ve Lieschen'e iyilikler dilerim ve geçmiş olsun! derim. Oğlan çabuk iyileşsin! Bu mektubu apartmana yazıyorum,[1] böylece hepsini birarada bulabilirsin. Lütfen, lütfen kendine dikkat et. Çok iyi anlıyorum, şimdi bakıcılık yapıyorsun, ancak hastalık sana da bulaşmasın, koru kendini! Gerçekten.

Küçük çocukların ateşi hemen yükselir, geçtiği zamanı da tam olarak yaz bana; Oldu mu—?

Bu arada «Observatore Romano», Noel ağacının putperestlerin işi olduğunu yazdı — Almanya'yı Noel zamanı bir kez gören biri, bu manevranın ne kadar akıllıca olduğunu bilir. Tanrı, bu Papa'yı mübarek kılsın.

Bugün Oslo'dan malzeme aldım ve oradaki işçi gazetesine yazdım — umarım, girmeme izin verirler. Bu kere ağzımı tutamıyorum. Çok doluyum zaten. Ayrıca, arkadaşın Hamsun'a[2] iyice bir haddini bildiren bir alay Norveçli var — hem

---

1) «**Bu mektubu apartmana yazıyorum**... Nuuna'nın bir süre önce taşındığı yeni adresteki apartman. Ancak, Noel öncesinde hastalanan kızkardeşine bakmak üzere Nuuna, onun evine yerleşmiştir. Tucholsky, 17.12.1935 günü ilk mektubu gönderdikten sonra, bu hastalıktan haberi olmuş, aynı gün ikinci bir mektup yazmıştır.

2) «**Ayrıca, arkadaşın Hamsun'a...**»: Nuuna, yazdığı birçok mektupta Hamsun'un politik sapkınlığına karşı, yaşlı yazarın eserlerini savunmuştur. Tucholsky, Oslo'da yayınlanan «Arbeiderbladet» gazetesine başvurarak Hamsun'a karşı bir makale yazmayı önermiştir. Bu arada eline geçen malzeme üzerinde bu konuda çalıştığı tahmin edilmektedir. Hamsun'a karşı kızgınlığı. Tucholsky'de bir anlamda mücadele ruhu uyandırmış ve bu, Nuuna'ya yazdığı son mektubundaki selam formülüne yansımıştır.

de sağlam. Halbuki bütün bunlar, ona yüklemek istediklerim şeye karşı hiçbirşey. Elbette, önce bilgi edindim.

Nuna'cığım, hepiniz güzel günler geçirin, sağlığınıza tamamen kavuşun ve sen de hasta olma!

Sana bunları merak içinde dileyen

Tükenmez Hasenfritz'in

Bitirirken, 1935 yılına ait aşağıdaki kehanetlerimi özetlememe izin verin. Naziler büyük bir başarı kazanacak, içerde aşağılık bir kapitalizm, dışarda sahte bir barışseverlik, (...) Borç da alıyorlar. Ve daha bölgesel savaşlar olacak. Bizim kültürümüz de balığın karnında.

Kurt Tucholsky'nin

YAPITLARINDAN ÖRNEKLER

DENETLENEN İNSAN

İşte Berlin tramvayı... Ama, başka tramvaylar da çok başka değildir... Neyse, işte bu Berlin tramvayında insanlar oturmakta yada gözlerini bir yere dikip bakmakta yada söyleşmekteler ve kimileri da birşeyler okuyor. Birden tramvaya üniformalı bir adam biniyor ve «Biletleriniz lütfen!» diyor. Bu kişi, aslında biletçileri denetlemekle görevli bir memurdur.

Herkes, sorumluluğunun bilincinde ceplerini karıştırmaya başlıyor. Tramvaydakilerin hepsi, memura o kağıt parçasını uzatırken, yalnız bir kişi biletini bulamıyor.

Uşak bir halktır, işte bu Alman halkı. Çünkü şimdi herkes, sanki büyük bir suç işlemiş gibi adama bakmaktadır. Nedeni açık, kafalarında memurun kendilerini denetlediğini kuruyorlar. Bu arada memur nazik davranmakta ve aslında bu boş inancı güçlendirebilecek birşey yapmamaktadır. Ancak onlar, kendi kendilerine böyle düşünüp korkuyla karışık derin bir saygı içinde bulunmakta ve hepsi, biletini yitiren adamdan nefret etmektedir. Bu adam, bir anda tramvayda bulunan herkesi karşısına almıştır. Kimileri, adamın didinmesini biraz da acıyarak izlemekten hoşlanmakta ve tüyleri ürpererek onun korkunç durumuna kendilerini koymaktalar...

İnsanlar ezilip büzülüyor. Hepsinin yüzü kızarmış, biletini bulamayanın yüzü daha da kırmızı. Özür diliyor. Diyemiyor ki: «Bileti bulamıyorum, farketmez, karşılığı neyse ödeyeceğim...» Kendini suçüstü yakalanmış gibi duyumsuyor. Sanki bir yetişkin insan değil, belki bir karısı ve eğitmek zorunda olduğu çocukları bulunan yada emrinde, yüzlerine çıkıştığı insanlar çalışan yetişkin biri değil... Şu anda küçücük kaldı. Çünkü şu anda bir Alman'ın karşısında dünyanın en kutsal şeyi durmaktadır: üniforma. İşte burada iş ciddileşiyor.

Küçük bir olay, önemsiz bir olay, elbette. Ama işte günlük yaşamdan yalın bir gözlem, burada insanın «Hey, ben buradayım!» demeye nasıl yüreklenemediğini gösteren bir gözlem. Bunu yapacağına, adamın yüzü kızarıyor, ezilip büzülüyor ve biletini arıyor.

Alman yaşamının sefaleti de işte budur.

(Bu metin, 18.9.1913 tarihli «Vorwaerts»te «anonim» olarak yayınlanmıştır.)

BAŞLIK

Çorbaya değil de, tencereye bakmayı, aslında Amerika'dan öğrenmişizdir. Eskiden bir ilacın etkisi nedir, diye sorulurdu; bugün, ambalajı nasıl, diye soruluyor. Bir başlığa bir krallık verilir![1]

Gazetelerin suçudur bu. En yetenekli gazeteciler, çekici ve kalın siyah harflerle basılabilecek başlıklar ve sözler bulmak için kafa patlatmak zorunda kalıyorlar... İyi bir tipografik düzen, okurun bilgi edinmesini kolaylaştırıyorsa, bunun kınanacak bir yanı olamaz. Ancak, bizde bu kolaylık, içerik pahasına oluyor. Başlık, kimsenin yutmayacağı kadar tatsız tuzsuz bir palavrayı, işe yarar duruma sokuyor.

Başlık, haberin yada makalenin ruhunu içermeli, ama ne gezer, eser yok! Başlık çekici olsun diye bakılıyor; bunun sonucu da, büyük açlık çeken okur, incecik, havyar tabakasını ısırınca, birden yapışkan bir hamurla karşılaşıyor ve sonra da, usanmış bir tavırla hepsini kaldırıp atıyor. Birçok iyi şey, böylece gözden düşüyor, yalnızca başlık yüzünden. İşte Berlin'deki bazı gazetelerin durumu. Bu konuda, korkutucu bir beceriklilik kazanmışlar. İstenen yapılabiliyor : okurun yüzüne çarpan bir başlık olmalı. Nasıl? «Camdan yapılan büyü»? Ve arkasından, işiyle ilgili ne kadar değersiz konu varsa anlatan bir şişe fabrikatörü çıkıyor. «Geceyarısı atılan çığlık»? Büyük bir ihtimalle, bir lokomotifin çaldığı düdük anlamına geliyor bu. Ve ek olarak, demiryolu işçilerinin ücret istemlerine değgin biraz gevezelik edilmişse, buraya pek güzel yakışıyor. Tarz şu: birincisi, okura sunulan, ku-

1) **«Bir başlığa bir krallık verilir!»**: Tucholsky, bununla Shakespeare'in «III. Richard» adlı oyununa gönderme yapıyor («Bir ünvan bir krallığa değer!»).

ral olarak hep değersiz olduğu için; ikincisi, çok nazlı alıştırılmış okur, ciddi ve yorucu konular için kazanılamadığından, aslında önemsiz bir makale, parıltılı bir hileyle sıvanmakta ve çok satan ucuz romanların tacıyla, yırtıcı bir başlıkla taçlandırılmaktadır.

Bu durumdan öncelikle adliye haberleri etkilenmektedir: «Karanlık Berlin'den bulanık bir ahlak görünümü.» «Giz dolu mücevher hırsızlığı.» «Pantinenkeller'de cinayet.» Kepaze bir romanla parodi tarzı bir operet arasındaki ayrılık da, her zaman görülmüyor.

İçlerinde, dura dura bayatlamış sıvıları taşıyan şişelere kışkırtıcı etiketler yapıştırma alışkanlığı, bir tehlikeyi beraberinde getiriyor: okur, kendi gerçek yaşantılarını da etiketlemek istiyor. Almanca değil de, gazete Almancası konuşan bir alay insan var ortada. Bunlar, karmaşık ruh olaylarını araştırmaktansa, «ahlaksal yaşam tarzı» sözünü yeğliyorlar.

Burjuva gazete okurunun dikkatini toplumsal ve ekonomik mücadelelere çekmek, nerdeyse, bunlar, ancak acılaşmış duygusallık dozuyla kaynatılınca olabiliyor. Namuslu ve nesnel sayılar, kuru belgeler, çoktandır etkisini yitirdi. Başlık etkili oluyor; başlık, etiket, şablon, şema: yetişmekte olan bu basın, kafaları ve ruhları işte bunlarla Amerikanlaştırıyor.

(Bu yazı, Münih'te çıkan haftalık «Maerz» dergisinin Şubat 1914 tarihli nüshasında Ignaz Wrobel imzasıyla yayınlanmıştır.)

PETRUS *(bir melek birliğinin önünde)* : Göğüs dışarı, en sağdaki! Bu ne korkunç bir yön! Halelerinize dikkat edin! İkinci melek, daha arkaya! Tamam — öyle... Dur! Tüm azizler aşkına! — Kanatlarınızı oynatmayın! Bütün birlik — hazırol! Bütün birlik, hazırol!

SEVGİLİ TANRI *(sağdan görünür)*

PETRUS : Dikkat! Gözleeer sağa! *(hazırola geçer)* : Bir Petrus, iki başmelek, seksenyedi melek eğitime hazırdır.

SEVGİLİ TANRI : Teşekkürler! Günaydın çocuklar!

MELEKLER *(her birlikte)*: Günaydm sevgili Tanrı.

SEVGİLİ TANRI: Ee, yeni birşey var mı, sevgili Petrus?

PETRUS: Hayır, Ekselans!

SEVGİLİ TANRI : Çocuklar iyi görünüyor! Ücretlerinizi de zamanında alıyor musunuz?

BİRLİK : Başüstüne, sevgili Tanrı!

SEVGİLİ TANRI Söyleyin, dağılsınlar!

PETRUS : Dağılın! *(Birlik dağılır)*

SEVGİLİ TANRI Benimle büroya gelsenize, sevgili Petrus! Yeni gelenlere bir bakalım!

PETRUS Başüstüne, Ekselans!

(Kabul bürosunda)

BİR İŞÇİ *(kirli ve yırtılmış bir ceketi vardır. Yüzü ve elleri dayaktan paramparça olmuştur. Topallamaktadır. Sevgili Tanrı'yı görünce, güçlükle doğrulur)*: Günaydın!

PETRUS : Size soruluncaya kadar bekleyin lütfen! Hem de burada hazırolda durun, anlaşıldı? Burada, o sizin sosyaldemokrat parti bürosunda değilsiniz! İsim?

İŞÇİ Pettenkofer.

PETRUS Ben başmuhafızım. İsim?

İŞÇİ Pettenkofer!

PETRUS Ben başmuhafızım. İsim?

İŞÇİ : Pettenkofer!

PETRUS: Pettenkofer, sayın Başmuhafız, denir, salak domuz! Nasılmış?

İŞÇİ Pettenkofer, sayın Başmu.....ah, affedersiniz, doğru mu geldim acaba, cennette miyim?

PETRUS : Benimle konuşurken çenenizi kapatın! Ne istiyorsun burada?

İŞÇİ : Ben Marburg yakınlarında öldürüldüm. Cesedim şosede kaldı. Öğrenciler vurdu beni. Ölümümün hesabı sorulmadı.

SEVGİLİ TANRI *(bütün azametiyle ayağa kalkar. Önüne dikilir)*: Defolun buradan! Ne sanıyorsunuz ki! Kendinizi burada partinizin yuvasında mı görüyorsunuz? Uslu Marburglular gelirse, onları alırız! Sizi değil! Dışarı! Cehenneme kadar yolun var!

İŞÇİ *(sesini çıkarmadan ayrılır)*

SEVGİLİ TANRI *(içerde)* Neler kuruyor bu insanlar kafalarında! Almanya henüz benim gökkubbemin altında ve gökkubem de Almanya'nın üzerinde duruyor!

PETRUS : Başüstüne, Ekselans!

İŞÇİ *(dışarda)* : Gerçekten, aşağıda nasılsa, yukarda da öyle olacak! Cehennem mi? Dört yıl askerlik yaptım ben.

SEVGİLİ TANRI *(içerde)* Biliyor musunuz, Wilhelm, beni Prusya'nın sevgili Tanrısı yaptığından beri, gökyüzünde çok değişik bir hava esiyor. Yukardaki yüce müttefik, demiştir hep... Savaşı kaybetti, yazık oldu! Oysa herşey çok iyi örgütlenmişti...! Aslında onlar da kaybetmediler... Yalnızca, diğerleri kazandı! Petrus!

PETRUS: Ekselans?

SEVGİLİ TANRI : Başka yeni var mı?

PETRUS : Hemen bakıyorum, Ekselans! *(Bir kapı açar)* Gelen var mı?

BİR SES : Evet, evet.

PETRUTS İçeri gelin!

YENİ GELEN *(Prusya teğmen üniforması taşımaktadır. Kapıda topuklarını birbirine öyle hızlı vurur ki, duvarlardan kireç dökülür)*

SEVGİLİ TANRI Buyrun, Petrus.

PETRUS : İsim?

YENİ GELEN : Arco-Valley.

PETRUS Mesleğiniz?

YENİ GELEN Bavyera ulusal kahramanı.

PETRUS : En son adresiniz?

YENİ GELEN : Poliste kayıtlı olan adresim, Straubing cezaevidir. Yine aynı yerde, ömür boyu cezamı çektim: bir ay, Oturma yerim Münih. Buraya kendi uçağımla geldim.

PETRUS : Göksel yetenekleriniz?

YENİ GELEN *(Sağ elini kaldırır. Elinde kan lekesi vardır)*

SEVGİLİ TANRI *(ilgiyle)*: Aa!..

YENİ GELEN *(son derece dinç bir tavırla)* Eisner, Ekselans.

SEVGİLİ TANRI *(memnun)* Demek öyle, demek öyle. Devam Petrus.

PETRUS Evet, ama sayın Baron biliyorlar ki... Sen öldün... Sayın Baron öldürmemeliler?

YENİ GELEN *(çabuk ve hatasız konuşur)* : Ülkeye yabancı bir zararlıyı ortadan kaldırarak ulusal meşru savunma hakkımı kullandım, vicdanım bana böyle emretti. Bütün iyi insanların şükran duygularından şüphe etmiyorum, bir temsilcilik durumu kesinlikle söz konusu değildir.

PETRUS : Güzel. İş zor oldu mu, sayın Baron?

YENİ GELEN Arkadan vurdum, Başmuhafız.

PETRUS : *(soran gözlerle sevgili Tanrı'ya bakar. Tanrı başıyla işaret verir)* : Oldu!

YENİ GELEN : Sadık teşekkürlerimi sunarım. *(Ayrılır)*

SEVGİLİ TANRI : Son derece uygun bir adam. Ve biz silahları bırakmayacağız, göksel ordumuzu da elimizde tutacağız ve bayrağımız, siyah-beyaz-kırmızıdır. Bütün iyi Prusyalılarla Alman askerlerini buraya, yanıma bir alırsam, işte o zaman çok rahatlyacağım!

PETRUS : Ben de, Ekselans!

ALMAN İŞÇİ HALKI *(aşağıdan bağırırlar)*: Biz de, Ekselans! Biz de!

METİNLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR :

Kurt Tucholsky, «Prusya Cenneti»ni (skeç ya da radyo oyunu olabilir) 1920 yılında yazmıştır; metin, 36/1920 tarihli «Freie Welt»te Kaspar Hauser imzasıyla yayınlanmıştır.

İsa Peygamber'in havarisi olan **Petrus**, oyunda Prusya değer yargılarının uygulayıcısı olarak işlev görmektedir. Genel olarak, Tucholsky'nin Alman burjuvazisine, militarizmine ve hukukuna yönelttiği eleştiriyle metin, bir hiciv özelliği taşımaktadır. Oyunda adı geçen **Wilhelm**, Alman Kayzeri ve **Prusya Kralı II. Wilhelm**'dir. (1818 — 1941). Almanya, Birinci Dünya Savaşı'nı kaybettikten sonra, 1918'de Hollanda'ya geçerek tahtını bırakmıştır

Arco-Valley (1897 - 1945), Bavyera Eyaleti'nin radikal devrimci başbakanı **Kurt Eisner**'i, Münih'te 21.2.1919 günü öldürmesiyle tarihe geçmiştir. **Kont Arco-Valley**, olaydan sonra tutuklanmışsa da, mahkeme tarafından serbest bırakılmıştır. Söz konusu cinayet, zamanın Bavyera basınında «vatan için yapılmış bir hareket» olarak övülmüştür. **Eisner**'in öldürülmesi, Bavyera'da bir «sovyetler cumhuriyeti»nin ilan edilmesine yolaçan gelişmelerden biridir.

Kurt Eisner (1867 - 1919), bir Yahudi fabrikatörün oğludur 1899'da sosyaldemokratların yayın organı «**Vorwaerts**»in redaktörüydü; 7.11.1918'de, Bavyera'da bağımsızlar ve çoğunluk sosyalistlerinin hükümetine başbakan oldu. 1919 yılının Ocak ayında yapılan eyalet parlamentosu seçimlerinde, çoğunluğu burjuvazinin kazanması üzerine, **Eisner**'in başbakanlıktan istifa etmesi gerekiyordu. Seçimlerden sonra, parlamentoyu açmaya ve istifasını açıklamaya giderken, **Arco-Valley** tarafından vurularak öldürüldü.

Eisner'in öldürülmesinden sonra, işçiler, askerler ve köylüler Bavyera eyaletinde iktidarı ellerine geçirdiler ve 22.2.1919'da, başkent Münih'te sovyet cumhuriyetini ilan etmeye karar verdiler. Cumhuriyet, 7.4.1919'da ilan edildi; ancak, başkent, 2.5.1919'da rejime bağlı birliklerin saldırısına uğradı ve düştü.

BEŞİMİZ

Sağcı basın, bir süredir, bütün takmaadlarımla beni, «ihtiyaca göre, bu yada şu imza ile yazılar yazan çok adlı bay» diye yaftalayarak oyalanıyor. Yani örneğin, Schmock ya da Flink ve Fliederbusch ya da benzeri bir firma gibi.

Ne var ki, bizim beşimiz de bir babadan olmayız ve yazdıklarımızda, ailemizin bireyleri kendilerini inkar etmezler. Birlikte severiz, birlikte nefret ederiz, ayrı ayrı yürürüz, ama aynı çelik miğfere vururuz.

Kendine, tek başına gerçek Orijinal-Almanya süsü vermeye kalkan, ancak köhnemiş Prusyalılığın kötü bir karikatüründen başka birşey olmayan Almanya'dan nefret ederiz. O Almanya, korkaklıklarını makamlarının ardına saklayan, eski ve kokuşmuş memurların başarı kazandığı ülkeler. O Almanya, savaşta subay yada subay adayıyken, her türlü zoru kullanarak —hem de ne yollarla!— astlarını yeniden emirleri altına almayı çok isteyen sporcu delikanlıların yetiştiği ülkedir. Ve bunların en derin hırsı, bir değer olmaya değil, başkalarından daha değerli olmaya yöneliktir. Bunlar, ancak birini aşağıladıkları zaman, kendi varlıklarını duyarlar. O Almanya, küfür eden erkekleriyle gurur duyan ve çok renkli üniformasıyla kendilerini süs düşkünlüğünü okşayan erkeğe umut ve aşk armağanı sunmaya hazır, uygun kadınların çiçeklenip serpildiği ülkedir; o kadınlar ki, duygularında, en yaşlı süvari başçavuşundan daha soğuk ve duygusuz, daha kaba ve zorbadırlar. Beşimiz de, memur aygıtının, kendinde amaç durumuna geldiği, uyrukların bükülmüş sırtlarında tepinmek için bir yol ve olanak olduğu, kafaca dargelirliler için bir pansiyon kurumu işlevini gördüğü o ülkeden, o Almanya'dan nefret ediyoruz. Beşimiz de, —en korkunç eksikliklerin yanısıra— en azından bu eksikliklerin erdemlerinin

(yani, şaşmaz bir beceriklilik, rüşvete boyun eğmeme, Cato[1] tarzı bir sertlik ve püritan[2] bir sadelik) varolduğu o eski Prusya'yı ayrı tutuyoruz. Ancak, bütün bunlar, yalnızca egemenler kastının özellikleri olarak üretildi ve «sokaktaki adam»ın beyni, yalanlarla dolu okul kitapları ve gönüllü listeleriyle[3] yıkandı; böylece eskinin acısı çıkarıldı. Yönetimdeki Prusyalı'nın, vergileri ve bağışlarıyla beslendiği kendi yurttaşlarına baktığı gözle, insan bir köpeğe bile bakmaz. Ve bizler, açgözlü tüccarları yurttaş diye yetiştiren o Almanya'dan nefret ediyoruz. Bunlarla karşılaştırıldığında, eski 48'liler[4] gerçekten idealistti. Bunlar, alışverişlerini herşeyin üstünde tutan, göbekleri dolu şişkolardır. Dükkanlarına, saraya mal sattıklarını gösteren tabelayı asabildikleri için, son derece gurur duyarlardı. Boş saray arabasını bile selamlarlar, Kayzer'in atlarının bıraktığı pisliğe saygıyla bakarlardı. Baş tezgahtarlarının selam bölüğüdür onlar.

Beşimiz de demokrasiyi severiz. Özgür ve sorumluluğunun bilincinde olan bir adamın konuşabildiği bir demokrasiyi. İnsanların (bir hapishanenin vücud bulmuş durumu olan) bir Prusya bölüğünün damgalanmış numaraları gibi «eşit» insanların olduğu demokrasiden söz etmiyoruz. Bir banka genel müdürüyle hademesi arasında kast farkının kalmadığı,

---

1) **Cato**: Milat'tan önce 46 yılında öldüğü bilinen Romalı sansör (servet değerlendiren bilirkişi), ahlak açısından katılığıyla tanınmıştı.

2) **Püritan**: 1560'larda İngiltere Protestan Kilisesi'nin hareketi olan püritanizmden gelen bir sıfattır. Püritanizm, Calvin anlayışıyla kiliseyi katolik unsurlardan temizlemek istemiş ve katı ahlak kuralları olan bir yaşamı amaçlamıştır.

3) **Gönüllü listeleri**: Burada söz konusu olan, Almanya'nın savaş borçları için bağışta bulunan insanların adlarının yazıldığı listelerdir.

4) **48'liler**: Bununla, 1848 Mart'mda Almanya'da girişilen ve sonradan (1849) burjuvazinin, işçilere, köylülere ve demokratlara karşı feodal unsurlarla birleşmesi sonucu, amaçlarına ulaşamayan «burjuva devrimi»ne gönderme yapılmaktadır.

yalnızca ekonomik ve işleri açısından bir ayrılığın olduğu demokrasiyi seviyoruz. Bu müdürle hademe, birlikte çay içermi, içmez mi, o ayrı bir sorun; ama bizim için şaşmaz olan, ikisinin de insan olduğudur.

Geriye bir apolet bile kalmamacasına yıkmak istediğimiz, önce sözünü ettiğimiz o Almanya'dır. Diğer Almanya'yı ise, yıkmak değil, kurmak istiyoruz; beşimiz de.

İmparatorluk başkentinin dangalakları için çıkan gazete ve kafaca ona yakın paçavra basın, ister yalan söylesin, ister kışkırtıcılık yapsın, ister karalasın: biz birbirimizden ayrılmayız, beşimiz birlikteyiz. Ve onları, boş kafalara çalacağız; ses çıksın ve uslu yurttaşlar, Kayzer'in askerleri yine nöbete çıktı ve zırhlı süvari muhafız kıtası, yine eski kösü vuruyor diye düşünsünler.

Biz, bir elin beş parmağıyız. Ve gerektiğinde, tetik davranmayı sürdüreceğiz.

(«Beşimiz» başlıklı yazı, 24.8.1922 tarihli «Weltbühne»de Kurt Tucholsky imzasıyla yayınlanmıştır.)

BİR TÜRK

Paris'te bir Türk'le tanıştım. Adam, Fransız uyrukluydu, İngilizce konuşuyordu, Almanca'yı da beceriyordu. (Bazen, hiç de öyle kolay değil insan yaşamı) Bu poliglot[1] Kuntze,[2] savaşta Türk ordusunda çevirmenlik yapmış ve o arada herhalde çok şey öğrenmiş, çok şey kapmış... Çevirmenliği çok ustacaydı. Bir İngiliz'le biz doğru dürüst anlaşamayınca, yardımcı oldu, kelimesi kelimesine çevirdi, anlamları değiştirmeden ve kısaltmalar yapmadan, çok iyiydi. Sonra da benimle Almanca konuştu.

Konuştu da konuştu. Konuşması uzadıkça, ben de söylediklerine daha az dikkat etmeye başladım. Ama sonunda da nerdeyse gözlerim kafamdan dışarı fırlayacaktı. Ben bu jargonu[3] daha önce bir kez daha duymuştum, ama nerede? Bu insanın konuştukları aslında neydi acaba?

Ona bir ortak tanıdığı sordum. «Vay be!» dedi Türk, «ama ne herifti!» Yüzüne baktım, gözlerinde kötülük yoktu, temiz Almanca konuşmuş olduğundan son derece emindi. Evet — onaylar anlamda başımı salladım. Ve sonra savaş Türkiye'sindeki iaşe işlerinden söz ettik. «O zamanlar öyle yaşadık ki!» dedi Türk, «kırıp geçirdik ortalığı.»

Ha! İşte şimdi bildim Almanca'sını nerede öğrendiğini. Konuştu Almanca'yla, sanki bir peçenin ardından görünür gibi, bu hoş dilbilgisinin hocaları ortaya çıktı: yüksek göm-

---

1) **Poliglot:** Birkaç dil bilen kimse; birarada birkaç dilde yazılmış kitap.

2) **Kuntze:** Bu ada Tucholsky'nin başka metinlerinde de rastlanıyor. Genel bir anlamı yok. Sanıyorum, yazar, sözünü ettiği kimseyle arasma mesafe koymak istediği zaman, böyle bir adlandırmaya başvuruyor.

3) **Jargon:** Özel dil.

lek yakaları olan, monokl taşıyan, yüzleri hafif kırmızı, göğüs ceplerinde gerekli «harem» adresleri bulunan, Alman, Avusturya ve Türk nişanlarıyla bezenmiş, ne kadar istasyon ıspanağı[4] varsa onlarla püsküllenmiş ustalar. «Şu Kümmeltürk'e[5] söyleyin, içeri gelsin, çevirmenlik var!» da, tıpkı onlar gibi burnundan konuşuyordu. Kelimeleri, tıpkı onlar gibi sürüklüyor, son heceleri düşürüyordu. O salakça hor görmeye özgü ve ağzı açmaya değmez havasını veren ses tonu bunda da var. Adam, bakarak duyarak herşeyi iyi kapmış.

«Aşağıdaki kardeşleri çok iyi tanırım», dedi Türk. Ve ben de, çok güzel meyveler veren ve sayesinde genel olarak bütün dünyanın, özel olarak bu Türk'ün böylesine mükemmel şifa bulduğu şu Alman kültürünü içimden kutsadım.

---

4) **İstasyon ıspanağı:** Yazar, adı geçen dönemdeki nişanlar ve madalyalarla alay ederken bu deyimi kullanıyor. Büyük bir ihtimalle, eskiden demiryolu memurlarının taşıdığı süslü üniformalarla ilişki kurmak istemiştir. Bu bağlamda anılan Almanlar, savaş yıllarında Türkiye'de görevli olarak bulunmuşlardır.

5) **Kümmeltürk:** Hem metindeki bağlamında, hem de bugünkü Almanca'da aşağılayıcı bir anlam taşıyor. Türkçe'de tam karşılığı yok.

(Bu metin, 12.6.1924 tarihli «Weltbühne»de Ignaz Wrobel imzasıyla yayınlanmıştır.)

GELECEĞE DOĞRU BİR SELAM

Sevgili okur 1985!

Herhangibir rastlantıyla kütüphanede sağı solu karıştırıyorsun, «Mona Lisa»yı buluyorsun, birdenbire duruyor ve okuyorsun. İyi günler.

Çok utangacım şu anda: üstünde, modası benim zamanımınkinden çok farklı bir elbise var. Beynini de başka türlü kullanıyorsun... Üç kez başlıyorum: her seferinde ayrı bir konuyla, ama insan ilişki kurmak zorunda... Her seferinde yine bırakmak zorunda kalıyorum, birbirimizi hiç anlamayacağız. Herhalde ben çok kısa boyluyum, gırtlağıma kadar zamanımın içindeyim. Başımı kaldırıp da zaman çizgisinin biraz üzerinden bakabilmem pek mümkün değil... işte, biliyordum zaten: gülümsüyor ve benimle alay ediyorsun.

Bende olan herşey, sana eski moda geliyor: yazma tarzım, kullandığım dilbilgisi ve benim tavrım... bak, omuzumu okşama, bunu sevmiyorum. Nasıl olduğunu, neleri gördüğümüzü, sana boşuna anlatmak istiyorum... hiç önemli değil. Sen gülümsüyorsun, benim geçmişten çınlayan sesim de çok güçsüz çıkıyor; ve sen, herşeyi daha iyi biliyorsun. Benim zaman köyümde insanları nelerin harekete getirdiğini anlatayım mı sana? Cenevre'yi? Shaw prömiyerini? Thomas Mann'ı? Televizyonu? Okyanusta uçaklar için park yeri olarak kullanılan bir çelik adayı? Sen herşeye boşver deyip üflüyorsun ve kalkan toz, metrelerce yukarıya çıkıyor, her yer toz duman içinde olduğundan hiçbirşeyi ayırdedemiyorsun.

Sana kompliman yapmam gerekiyor mu? Beceremem ki. Elbette, «Milletler Cemiyeti mi, yoksa Pan-Avrupa mı?» sorununu siz de çözemediniz. Zaten insanlık, sorunları çözmez olduğu gibi bırakır. Tabii ki, günlük yaşam için elinizdeki değersiz mıkinelerin sayısı bizimkilerden üçyüz adet daha çok.

Bir de, tıpkı bizim kadar aptal, bizim kadar akıllısınız, tıpkı bizim gibisiniz. Ne kaldı size bizden? Zorlama belleğini, okulda öğrendiklerini karıştırma! Kalmış olan, tesadüfen kalmıştır. Öte yana gidecek kadar yansız olanlar kalmıştır; gerçekten büyük olanların da aşağı yukarı yarısı kalmıştır ve ona da kimse önem vermez, belki yalnızca pazar günleri öğleden önce müzede biraz ilgilenilir. Benim bugün Otuzyıl Savaşları'ndan[1] kalma bir adamla konuşmama benzer bir durum var şimdi. «Evet? İşler iyi mi? Magdeburg kuşatmasında galiba çok hava cereyanı vardı...?» Ve buna benzer sözler.

Seninle, çağdaşlarımın başları üzerinden uzanıp üst düzeyde bir konuşma yapamıyorum, örneğin, şöyle bir melodiye uygun bir konuşma: ikimiz de birbirimizi anlıyoruz, çünkü, sen de, benim gibi ilerdesin. Ah, sevgili dostum: aslında sen de bir çağdaşsın. En çok, «Bismarck» dediğim zaman ve sen, bunun kim olduğunu hatırlamaya çalışırken, daha şimdiden içimden sırıtıyorum: çevremdeki insanların, bu adamın ölümsüzlüğüyle ne kadar gurur duyduklarını düşünemezsin bile... Neyse, bırakalım bunu. Ayrıca, şimdi belki kahvaltı etmeye gitmek isteyeceksin.

Sana iyi günler. Bu kağıt artık iyice sarardı, tıpkı bizim ülkenin yargıçlarının dişleri gibi sapsarı. İşte, kağıt, parmaklarının arasında ufalanıyor şimdi... bak, öylesine eskimiş ki artık. Tanrı, —ya da o nesneye ne ad vermişseniz— yolunu açık etsin. Sanırım, biz orta karar insanların birbirine söyleyecek çok şeyi yok. Yaşaya yaşaya bittik, içeriğimiz bizimle birlikte söndü gitti. Biçim herşeydi.

Evet, sana daha elimi uzatmak isterim. Görgü kuralları var.

Ve şimdi git artık!

---

1) **Otuzyıl Savaşları:** 1618-1648 yılları arasında Almanya'da din ayrılıklarının körüklediği ve beyliklerin Habsburg Mutlakiyetçiliğine karşı politik direnmesi sonucu doğan savaşlardır. Diğer ülkelerin de (Danimarka, İsveç, Fransa, Hollanda) katılmasıyla büyüyen savaşlar sonucu, Almanya bir yıkıntıya dönüşmüştür.

Ancak arkandan da şöyle bağırıyorum: Sizler de, bizlerden ve öncekilerden daha iyi durumda değilsiniz, ama zerre kadar, zerre kadar daha iyi değilsiniz.

(«Geleceğe Doğru Bir Selam» başlıklı yazı, 6.4.1926 tarihli «Weltbühne»de Kaspar Hauser imzasıyla yayınlanmıştır.)

BASİT BİR ÖĞRETMEN

Geçenlerde, yerel okulların birinden bir öğretmeni, Berlin Üniversitesi Zooloji Müzesi'nin ve Entomoloji Derneği'nin kitaplarını ve böcek preparatlarını gizlice aldığı gerekçesiyle, jürili sulh mahkemesinin önüne çıkardılar. Adamın çalışmaktan halsiz düştüğü açıktı. Paraca herhangibir çıkar sağlamadan, ölçüsüz bir heyecanla işlemişti suçlarını; buna rağmen, sonunda beraat etti.

Tanıkların sorgulanması sırasında ortaya çıktı ki, öğretmen, doğa araştırmaları alanında mükemmel bir yetenekti. Konuya olan ilgisi ve sevgisi yüzünden ve taşıdığı bilimsel hırs nedeniyle, üniversitedeki zoologlara yıllarca yardım etmiş, çalışmalara değerli katkılarda bulunmuştu. Bu konuda Zooloji Müzesi'nin müdürü Bay Kuntze'nin tanıklığına başvuruldu. Şöyle diyordu Bay Kuntze:

«Davalı, çalışmaları karşılığında hiçbir ücret almamıştır. Ancak, müze için araştırma gezileri yapabilme hakkına sahip olması, basit bir öğretmen olarak kendisi açısından büyük bir onurdur...»

İşte, sen böyle görülüyorsun. Böyle yüksek öğrenim görmüş Kuntze'lerin «basit bir ilkokul öğretmeni»ni hor görürken sahip oldukları bu sınırsız gururu bilen kimse, yukardaki cümlenin havasını duyabilecektir. Oysa, bu bilgi dolu öğretmenin çalışmasını, üniversite profesörlerinin çalışmasından daha değersiz görmek için, en küçük bir neden yoktur. Öte yandan, bu fedakarlığın sonuçları profesörlere ait olurken, öğretmenin yanında kalan işin onurudur. Öğretmen, bu etkili ve yetkili beyler için çalışma «hakkına sahip oldu», uzun yıllar boş zamanını feda edebildi; ve bütün bunlara karşılık, şimdi onun omuzunu okşuyorlar.

Kuntze, doğru söylüyor, ilkokul öğretmenleri ona teşekkür edebilirler: ondan önce, bunu kimse bu kadar açık belirtmedi.

Yazık ki, bu tür sınav kardeşlerine üstünlük tanıma lütfunda bulunuyorlar; yapılan çalışmalardan çok, belgelerde, diplomalarda ve ünvanlarda yatan bir üstünlük. Yüksek öğrenim hakkını kazanmış biri, kendileriyle ilgili olarak aşağılayıcı biçimde konuştuğu zaman, bütün ilkokul öğretmenleri, tamamen yanlış bir alınganlık içinde öfkeye kapılıyorlar. Halbuki o insana gülmeleri gerekir. Çünkü, çocukları iyi eğitmek, müze müdürü rolünü oynamaktan çok daha zordur; nesilleri yetiştirmek, dumura uğramış bir üniversite kliği içinde, dumura uğramış bir yer işgal etmekten daha değerlidir. Öğretmenler, onurun bedeline «hayır» demeliler; etkili ve yetkili beylerin düştüğü hataya düşmeden, yani, kendi payları için bir «zümre onuru» yerleştirmeden karşı çıkmalılar.

Kuntze'lere gelince: bir insanın müze için bir iş başarmış olması, elbette bu kurum için bir onurdur. Belli ki, müze, söz konusu iş için kendi saflarından uygun bir adam bulamamıştır. O işi yapan, basit bir öğretmen de olsa, bu böyledir.

(Bu yazı, 25.1.1927 tarihli «Weltbühne»de Ignaz Wrobel imzasıyla yayınlanmıştır.)

ALMANCA'DA FİİL ÇEKİMİ*

Ben — şahsen seviyorum
sen — herhangi bir biçimde seviyorsun
o — cinsel etkinlik gösteriyor
biz — erotik durumdayız
siz — birlikte en iyi seviyorsunuz
onlar — bölüm: aşk'ı yönetiyorlar

MONA LİSA'NIN GÜLÜMSEYİŞİ**

Alamam senden bakışımı.
Görevli adamının üzerinde zira
yumuşakça kavuşmuş ellerinle durursun asılı
ve gülümsersin alayla.
Tanınırsın şu Pisa Kulesi gibi,
gülümsemen geçiyor ironi yerine.
Evet... neden Mona Lisa güler ki?
Bize mi, bizden dolayı mı, bize rağmen mi, bizimle mi,
bize karşı mı, yoksa ne?
Olacağı öğretirsin bize sessizce.
Çünkü, Lisa'cık, resmin bize konuşuyor:
Kim bu dünyada çok gördüyse,
gülümsüyor, elleri göbeğinde
ve susuyor.

---

* (Bu şiir, 8.5.1928 tarihli «Weltbühne»de Kaspar Hauser imzasıyla yayınlanmıştır.)

** (Bu şiir, 27.11.1928 tarihli «Weltbühne»de Theobald Tiger imzasıyla yayınlanmıştır.)

ENDİŞE

Ölebilecek miyim? Bazen korkuyorum, onu beceremeyeceğim diye.

O zaman şöyle düşünüyorum: ölürken kendini nasıl göstereceksin? Ah, tavırdan söz etmiyorum; duvarın dibinde, kendisi ölürken insanın «Yaşasın...» herhangi birşey diye bağırması değil. Yada gaz saldırısından bir dakika önce, pantolon yiğitlikle dolmuş ve kahramanca gerilip büzülmüş surat düşmana dönük... bu değil. Hayır, burada söz konusu olan, yataktaki o saçma olaydır. Yorgunluk, acılar ve işte asıl bunlar. Becerebilecek misin bunu?

Örneğin, ben yıllarca doğru biçimde aksıramadım. Hıçkırığa tutulmuş küçük bir köpek gibi aksırdım hep. Ayrıca, bağışlayın, 28 yaşıma kadar geğiremiyordum. Sonra, üniversiteliler birliğinden eski bir üye olan Karlshen'i[1] tanıdım. Geğirmeyi bana o öğretti. Ama bana ölmeyi kim öğretecek?

Evet, gördüm ölmeyi. Bir idam gördüm; ve hastaları ölürken gördüm. Bunu yaparken çok ıstırap çekermiş gibi bir durumdaydılar. Peki, ben böyle bir durumda aptalca davranırsam ve sonunda hiçbir şey çıkmazsa, o zaman ne olacak? Böyle birşey her zaman akla gelebilir.

«Bunu dert etmeyin, iyi yürekli adam. O üstünüze çökecektir, o ağırlık. Ölüm hakkında yanlış tasarımlarınız var. O...» Bunları söyleyen, deneyimine mi dayanıyor? Bu, demokrasilerin en gerçek olanıdır, yani, ölüm demokrasisinden söz ediyorum. Rahiplerin korkunç üstünlüğü bundan ileri geliyor; hepsi, sanki şimdiye dek yüz kez ölmüş gibi davranıyor; sanki öbür dünyadan haberler alıyormuş gibi yapıyor ve yaşayanlar arasında ölümün elçileri rolünü oynuyor.

---

1) **Karlchen:** Tucholsky'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan arkadaşı olan Dr. Erich Danehl.

Belki de pek zor olmayacak. Ölmeme belki de bir doktor yardım edecek. Ve öyle çok büyük acılarım olmazsa, utanacağım ve alçakgönüllü bir gülümsemeyle: «Lütfen bağışlayın... ilk kez başıma geliyor da...» diyeceğim.

(Bu metin, 9.7.1929 tarihli «Weltbühne»de Kaspar Hauser imzasıyla yayınlanmıştır.)

YAYINCIMA BİR HABER

Sevgili Rowohlt usta, bana gelen okur mektupları içinde, sanırım en güzeli şu aşağıdakidir. Nürnberg'ten bir lise öğrencisi yazmış.

«Sevgili Bay Tucholsky!

Eserlerinizi son derece beğendiğimi yazmama izin verin lütfen. Gerçi, sizin için bunun önemi pek yoktur; ancak, bir başka düşüncemi de buna eklemek istiyorum. Umarım, çok kısa zamanda ölürsünüz, böylece kitaplarınız da ucuzlar (örneğin, Goethe gibi). Son kitabınız yine o kadar pahalı ki, insan satın alamıyor.

Selamlar!»

İşte gördün.

Sevgili Rowohlt usta, sevgili yayıncı beyler! Kitaplarımızı ucuzlatın! Kitaplarımızı ucuzlatın! Kitaplarımızı ucuzlatın!

Kurt Tucholsky

(Bu yazı, 1.3.1932 tarihli «Weltbühne'de yayınlanmıştır.)

KIRPINTILAR

Yine de bütün insanların ortak olduğu bazı şeyler olmalı. Var da. En vahşi Nazi, en fanatik Polonyalı, en imanlı katolik, en azgın Fransız düşmanı, üç şeyi tereddüt etmeden kullanabilirler: logaritma cetvellerini, tuvalet kağıdını ve radyoyu.

Bir fare öldüren kedi acımasızdır. Düşmanını yiyen bir vahşi acımasızdır. Ancak, bütün canlıların içinde en acımasız olanı, yurtsever bir kadındır.

Tanıdığım bütün ülkeler içinde Almanya, Rusya hakkında en iyi bilgi edinmiş ülkedir. Ve burası, Rusya hakkında en önyargısız konuşulan ve konuşulabilen ülkedir. Komünist değilim, ama Avrupa burjuvazisinin düşünce düzeyine bakınca, insanın komünist olacağı gelir.

Hıristiyanlık, yeryüzünde birçok iyi şey yaptı. Ama hıristiyan düşüncesinin, aşk yaşamını zehirlemekle yolaçtığı kötülük, bunları bin kat geçti.

(«Kırpıntılar», 26.4.1932 tarihli «Weltbühne»de Peter Panter imzasıyla yayınlanmıştır.)

Tucholsky'nin Mektupları

ABD Büyükelçiliği'ne,

Uzun yıllardan beri haklılıktan ve özgürlükten yana olmuş bir derginin yayımcısı olarak, ben, eksekanslarına Almanya'ya aydınlardan ve işçi sınıfı mensuplarından meydana gelen büyük bir çevrenin, bu iki insanın (Sacco ve Vanzetti) planlı idamına karşı protestosunu iletmeye kendimi mezun sayıyorum.

PAPIRUS
KİTAP DAVİL

DÜŞÜN